

DUTCH BIRDING

VOLUME 19 • NO 6 • 1997

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Nederland
fax 023-5376749

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 1007
1780 EA Julianadorp
Nederland

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Nederland

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Nederland

TELEFOONLIJNEN

Nederland:
0900-20 321 28
(vogelijjn, 75 cpm)
078-6180935 (inspreeklijjn)

België: 03-4880194
(vogel- en inspreeklijjn)

INTERNET

<http://www.mebweb.nl/DutchBirding>

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (tel 023-5378024, fax 023-5376749,
e-mail Arnoud.vandenBerg@inter.nl.net)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (tel / fax 030-2961335, e-mail ebels@wxs.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (tel / fax 020-6997585)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (tel 0223-690141, fax 0223-690142)

REDACTIERAAD Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger, George Sangster en Roland van der Vliet

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel (Duitsland), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Paul Lehman (VS), Anthony McGeehan (Noord-Ierland), Killian Mullarney (Ierland), Gerald Oreeel (Nederland), Kees Roselaar (Nederland), Frank Rozendaal (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël), Gunter De Smet (België), Lars Svensson (Zweden) en Peter Symens (België)

REDACTIEMEDEWERKERS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Remco Hofland, Diederik Kok, Hans van der Meulen en Peter de Rouw

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René van Rossum

ADVERTENTIES Peter Meijer (tel 0348-431905, fax 0348-420394,
e-mail meijerpc@worldonline.nl)

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 1998 bedraagt: NLG 65.00 (Nederland), BEF 1320.00 (België), NLG 72.50 (overige landen binnen Europa) en NLG 77.50 (landen buiten Europa).

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Castricum), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogels* door A B van den Berg & C A W Bosman (1996, Santpoort-Zuid); *List of birds of the Western Palearctic* door British Birds (1997, Blunham); de door C S Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C M Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Een lijst met tarieven voor de vergoeding van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

BESTUUR Theo Admiraal (penningmeester), Gijsbert van der Bent (voorzitter, tel 071-4024547), Peter Meijer, Marc Plomp en Chris Quispel (secretaris, tel 071-5124825); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd

BESTUURSMEDEWERKERS Jeannette Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerk, Remco Hofland, Paul Knolle, Ger Meesters, Arnold Meijer, Kees Tiemstra en Arnold Veen

DUTCH BIRDING TRAVEL REPORT SERVICE (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Nederland, tel 050-5274993, fax 050-5272668,
internet <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Karel Mauer, Jan van der Laan (voorzitter, tel 072-5203091), Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretaris, tel 030-2523801), Gerard Steinhaus en Wim Wiegant (archivaris)

De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

De Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) is de subcommissie van de CDNA betreffende taxonomie, nomenclatuur en status van Nederlandse (onder)soorten en bestaat uit Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris, tel / fax 071-5143790).

© 1997 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Steens Schiedam BV, Postbus 59, 3100 AB Schiedam, Nederland

FOCUS

THOMSONLAAN 96
TEL: 070-3638398

2565 JE DEN HAAG
FAX: 070-3617147

DÉ SPECIAALZAAK OP HET GEBIED VAN KIJKERS - CAMERA'S - TELESCOPEN - STATIEVEN OPNAMEAPPARATUUR - VIDEO

VOOR DB-LEDEN DE LAAGSTE PRIJZEN

Kijkers

Bijv: Leica 8x20 BC

Normaal
f 799,-

DB-prijs
f 649,-

Objectieven

Bijv: Sigma 170-500 APO
voor Canon, Nikon, Minolta

Normaal f 1999,-
DB-prijs f 1699,-

Statieven

Bijv: Gitzo 1228
"Licht maar
supersterk"

Normaal
f 1375,-

DB-prijs
f 1075,-

Telescopen

Bijv: Swarovski AT-80+20-60

Normaal f 2745,-
DB-prijs f 2299,-

Geluidsapparatuur

Sony WM-D3
"Zeer degelijk met metalen
huis"

Normaal f 899,-
DB-prijs f 819,-

SUPERAANBIEDINGEN
op de DB-dag,
bel voor
een
overzichtslijst !!

Alle apparatuur geleverd met Nederlandse garantie
Verzending mogelijk door heel Nederland
Met 20 jaar veldervaring geheid een goed advies
Inruil van camera's, kijkers e.d. mogelijk

BEL VOOR DE LAATSTE PRIJS!

Prijzen incl. BTW. excl. verzendkosten. Prijswijzigingen voorbehouden.

Bausch & Lomb • Bresser • Bushnell • Bushnell • Bynolyt • Canon • Gitzo • Kowa

Leica • Manfrotto • Minolta • Nikon • Novoflex • Olympus • Optolyth • Pentax • Sigma • Slik • Sony • Swarovski • Tamron • Zeiss e.v.a.

These boots are made for hiking...

Goed schoeisel is de eerste stap op weg naar een succesvolle vakantie. Zeker wanneer je van de gebaande paden wil afwijken, moet je kunnen vertrouwen op je schoenen. Zoals op deze Island Lady van Meindl. Een oerdegelijke leren schoen, gevoerd met een absoluut waterdichte, maar toch ademende laag Gore-Tex. Slijtvaste Vibramzool, die na vele dienstkilometers probleemloos is te verzolen. Maar eigenlijk zijn al onze schoenen goed. En we hebben er altijd één die bij je past. Je hoeft ze dus alleen maar aan te trekken...

Bel voor meer informatie: 070-3883700

Den Haag Calandplein 4 • Rotterdam Adm. de Ruyterweg 33-35
Utrecht Balijelaan 10-12 • Arnhem Utrechtsestraat 3-5
Haarlem Zijlweg 63 • Breda Wilhelminastraat 22
Apeldoorn Stationsstraat 134 • Hilversum Havenstraat 16
Amsterdam Stadhouderskade 4 • Steenwijk Woldmeentherand 11
Groningen St. Jansstraat 17 • Alkmaar Kanaalkade 53
Antwerpen/ Merksem Bredabaan 968

NATUUR en BOEK
Bankastraat 10
2585 EN - Den Haag
Telefoon 070 350 56 48

Specialist voor al uw vogelboeken

architectura+natura international booksellers

Lieliegracht 44 — 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 — Holland
Fax 020-6 38 23 03
e-mail kemme@architectura.nl

- Warblers of Europe, Asia and North Africa
Kevin Baker **f 115.85**
- Birds of St. Lucia (BOU-checklist 15)
Allan R Keith **f 59.50**
- The Birds of the Western Palearctic —
Concise edition, vol 1&2
*David W Snow & Christopher
M Perrins (editors)* **f 93.55**
- Handbook of the birds of the world —
volume 4 — Sandgrouse to cuckoos
*Josep del Hoyo, Andrew Elliott &
Jordi Sargatal (editors)*
(verschijnt c. januari)
intekenprijs **f 250.00**
na verschijnen **f 310.00**

Stichting Wólka
Postbus 483
6700 AL Wageningen

Stichting Wólka organiseert weer unieke reizen naar de
vogelrijkste gebieden van Noord-Oost Polen.

Biebrzamoerassen en het Oerbos van Białowieża

Voorjaar '98, 10-daagse vogelreis: f 1085,- all-in
Voor een reisbeschrijving en boekingen:
SNP-Natuurreizen
postbus 1270, 6501 BG Nijmegen
tel.: 024 - 360 52 22, fax: 024 - 360 14 22

U wilt liever alleen op reis of met een eigen gezelschap? Ook dan neemt Stichting Wólka graag de organisatie op zich of het nu gaat om een enkele overnachting of een volledig arrangement. Een aspect hebben al onze reizen gemeen: u overnacht altijd op kleine ecologische boerderijen bij zeer gastvrije Poolse boeren.

Informatie over maatwerk en individuele reizen:
Dobý Den Reizen, Lindestraat 4, 2313 DA Leiden
tel.: 071 - 514 17 82, fax: 071 - 514 17 91

VOGELREIZEN

naar ongerepte gebieden in Europa
waar u individueel niet zomaar komt:

Wit-Rusland : Prypjatmoerassen en oerbossen
o.a. Terekruiter, Waterrietzanger & Azuurmees
Estland : Rondreis langs de Nationale Parken
o.a. Struikrietzanger, Reuzensterne & Grauwe Fitis
Roemenië : Donaudelta en Zwarte zee kust
o.a. Roze Pelikaan, Bonte tapuit & Veldrietzanger
Verder tevens *Polen, Hongarije, Finland, Spanje,
Griekenland en Marokko*

Bijzondere waarnemingen gegarandeerd.
onze lokale gidsen weten waar de
soorten zich ophouden!

Brochure:

Eco Tourist Services: 033-4565201

(wij zijn met een stand aanwezig op de DBA-vogeldag)

Asa Wright Nature Centre and Lodge TRINIDAD

A Bird Watchers Paradise

A beautiful 24 room Lodge on a 200 acre conservation estate situated at an elevation of 1200 feet in the lush rain forests of North Trinidad.

Visit the most accessible colony of Oilbirds in the world. See Manakin Leaks, Toucans, Bellbirds, Trogons, Motmots, Hummingbirds, Tanagers, Honeycreepers, Woodpeckers, Antshrikes and many more species from the verandah of the main house while enjoying the home-grown coffee of the Nature Centre.

Field Trips accompanied by knowledgeable and experienced guides are conducted to many 'hotspots' including the Caroni Swamp to observe Scarlet Ibises and the Nariva Swamp to see Macaws.

Twenty-four charming rooms each with private balcony, bathroom and hot/cold showers.
Excellent local cuisine.

Information/reservations contact
the Manager

Asa Wright Nature Centre
P.O. Box 4710 ARIMA, Trinidad and Tobago
Tel: (809) 667-4655. Fax: (809) 667-4540

De kortsnavelboomkruiper.?

.. die moet je **GROOT** zien!

Daarom maken veel vogelaars geen foto's maar

DIA'S

Nog steeds gaat er niets boven een mooie, vlijmscherpe, briljante, heldere en levensgroot geprojecteerde dia.

Zoekt u een adres waar men wél alles heeft en weet op het gebied van dia(overvloe)projectie en dia's met geluid? Wij doen in niets anders dan 'diaprojectie'!

- meer dan 20 typen diaprojectoren
- ruime keus projectie-objectieven
- meer dan 15 typen overvloeiafstanders
- diverse puls-cassetterecorders
- alle maten en soorten projectieschermen
- diverse projectietafels, ook transportabel
- 20 jaar ervaring met 'dia'

DE NATIONALE DIASPECIALIST
Meidoornkade 19
3992 AG HOUTEN
Tel 030-6350271
Fax 030-6341385

Voor apparatuur
altijd een afspraak
maken...!!!

Voor accessoires kunt u altijd terecht. Informeer naar onze openingsuren.

SAKERTOUR GREENSCAPE

for birdwatchers and tour operators
**Joint Carpathian birding tours in
Hungarian steppe and Slovakian
mountains, top leaders, comfort**

**Best: 5-15 May, 16-23 May, 21-28 sept.,
29 oct.-5 nov.**

In 1997 en 1998 +tailormade year round
Great Bustard, Ural, Pygmy, Eagle,
Tenmalm's Owl, Imperial Eagle, Saker,
Aquatic Warbler, Wallcreeper, all European
Woodpeckers etc.

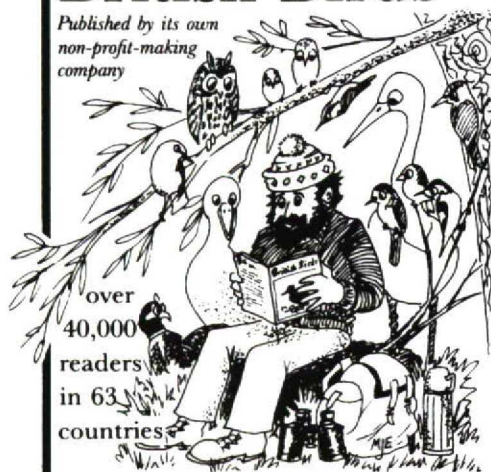
**Price: 510-810 US \$ all inclusive airport-
to-airport**

Free brochure, contact:

Tarján út 6, H-4032 Debrecen, Hungary
tel / fax 36-52-350306

British Birds

Published by its own
non-profit-making
company

over
40,000
readers
in 63
countries

**The independent monthly
magazine that's always
worth reading . . .**

For your FREE sample copy, write to
Mrs Erika Sharrock, Fountains, Park Lane, Blunham,
Bedford MK44 3NJ, England

Subscribers to Dutch Birding can claim 25% off a British Birds subscription

De vogels van Katwijk

112 pagina's

88 foto's

289 soorten

'Hot spots' in Katwijk

De Vogels van Katwijk
is te verkrijgen door
overmaking van NLG 15
vermeerderd met NLG 5
porto op bankrek.nr.
3918.44.431 van de
RABO-bank te Katwijk
(gironr. van de bank
230.287), ten name van
Arjan den Hollander,
ovv 'Vogels van Katwijk'

Nog slechts 40 stuks in voorraad

Zwartkeellijster in Den Helder in januari-maart 1996

Ruud E Brouwer, Rob A C Halfé & Nico Harder

Van 4 januari tot en met 24 maart 1996 bevond zich een Zwartkeellijster *Turdus ruficollis atrogularis* in de bebouwde kom van Den Helder, Noord-Holland. Hij werd ontdekt door Nico Harder; in de ochtend van 6 januari werd de determinatie bevestigd door Ruud Brouwer en Rob Halfé, die het nieuws vervolgens verspreiden (Brouwer et al 1996). Die dag werd de vogel alleen nog in de late schemering gezien maar de volgende dag was hij vanaf het eerste licht te observeren. Meestal bevond hij zich in de voortuinen van de woningen aan de Prins Willem-Alexandersingel maar hij werd ook regelmatig in de directe omgeving aangetroffen. Gedurende zijn langdurige verblijf werd de vogel door vele 100en belangstellenden bezocht.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op veldnotities van RB, RH, NH en Arend Wassink, en op foto's en dia's van Arnoud van den Berg, RB, Carl Derks, Hans Gebuis en René Pop (cf Dutch Birding 18: 43, plaat 28, 103, plaat 100, 1996).

GROOTTE & BOUW Iets groter dan Koperwiek *T. iliacus*, lichaam iets plomper. Formaat tussen Merel *T. merula* en Koperwiek (met beide soorten direct te vergelijken). Bij wegvliegen meest lijkend op Merel.

KOP Grijsbruin met olijfgleurige zweem. Bovenkop met fijne donkere streepjes. Oorstreek grijsbruin met zwarte veegjes achter oog. Baardstreep opvallend donker en naar onderen breed uitlopend, aan linkerzijde dun verbonden met snavelbasis, aan rechterzijde niet tot aan snavelbasis reikend. Donker van baardstreep omhoog naar wang, aan bovenzijde begrensd door smalle witte baan en daardoor wangvlek duidelijk begrenzend. Mondstreep wit tot roomkleurig, breed en naar achteren omhoog 'krullend'. Teugel donker zwartbruin, opvallend en iets donkerder dan rest van kop. Wenkbrauwstreep smal, grijsachtig wit, lopend van snavel tot iets achter oog. Wenkbrauwstreep breedst achter oog. Oogstreep donker, alleen achter oog en smal en zeer kort. Oogring vuilwit en opvallend, boven en onder oog, onderbroken ter hoogte van oogstreep. Achterhals grijsbruin als rest van kop. Kin roomachtig wit, scherp afgegrensd van donkere baardstrepen. Keel roomachtig wit.

BOVENDELEN Mantel, schouder en rug grijsbruin als

kop, met donkere schubtekening op centraal deel van mantel. Stuit lichter bruingrijs. Bovenstaartdekveren bruingrijs, donkerder dan stuit. Contrast tussen rug en lichtere stuit vooral in vlucht opvallend.

ONDERDELEN Borst en flank vuilwit met dichte donkere lengtestreping. Zijborst met grijze zweem als grondkleur. Lengtestreping op flank minder dicht, fijner en lichter grijs. Lengtestreping ontbrekend op centraal deel van buik. Buik vuilwit met vage donkere schubtekening. Anaalstreek en onderstaartdekveren vuilwit als buik maar vrijwel zonder tekening.

VLEUGEL Overwegend donkerbruin. Arm- en handpennen iets donkerder bruin dan dekveren met smalle lichte zoom aan buitenvlag en top. Lichte zomen aan armpennen meer opvallend en in zit duidelijk licht 'panel' vormend. Duimvleugel opvallend donker met zeer smalle lichte zoom. Tertiairs bruin met donker centrum en brede lichte buitenvlag en top. Grote dekveren met smalle lichte zoom aan buitenvlag, in zit dun vleugelseepje vormend. Ondervleugel licht met bleekoranje dekveren, alleen bij gunstige waarnemingsomstandigheden zichtbaar.

SIAART Donkerbruin met smalle lichte zoom aan buitenvlag.

NAAKTE DELEN Snavel donker zwartbruin met lichtgele basis aan ondersnavel. Poot vleeskleurig roze. Oog donker.

GELUID Af en toe bij onraad *chak*-alarmroep als Zanglijster *T. philomelos*. Bij wegvliegen soms hoog Merelachtig *tsie*.

SLEET Staartveren alle sterk gesleten.

GEDRAG Meestal op grond foeragerend. Bij verstoring soms in struik of boom vliegend. Tam, bij voorzichtig gedrag tot op enkele meters te benaderen. Gedrag vergelijkbaar met dat van vaak nabij aanwezige Merels.

Determinatie

De determinatie leverde dankzij de optimale waarnemingsomstandigheden, de uitvoerige documentatie op foto en video (Opperman et al 1997) en de sinds enkele jaren sterk verbeterde literatuur weinig problemen op. De afbeeldingen van een onvolwassen vrouwtje Zwartkeellijster in Lewington et al (1991) en vooral Jonsson (1997) stemmen vrijwel overeen met de vogel van Den Helder. Karakteristiek voor dit kleed zijn het overwegend uniform grijsbruine verenkleed, de donkere snavel met gele basis, de vleeskleurige poten, de aanzet voor een donkere

278 Zwartkeellijster / Black-throated Thrush *Turdus ruficollis atrogularis*, Den Helder, Noord-Holland, 12 januari 1996 (René Pop)

279-280 Zwartkeellijster / Black-throated Thrush *Turdus ruficollis atrogularis*, Den Helder, Noord-Holland, 19 januari 1996 (René Pop)

borstband en de door de donkere baardstreep, lichte brede mondstreep en roomwitte kin opvallende koptekening. Enkele kleine verschillen in de afbeelding in Jonsson (1997) vergeleken met de vogel van Den Helder zijn: 1 meer bruin in de basiskleur van de bovendelen; 2 geel op de snavelbasis uitgebreider en feller geel; 3 mond- en baardstreep minder prominent; en 4 ontbreken van schubtekening op de buik. Op grond van het ontbreken van enige tekening op de keel, in combinatie met de lichte buitenrand en top aan de grote vleugeldekveren en duimvleugel betrof het een eerste-winter vrouwtje. Bij mannetjes van dezelfde leeftijd zou de borstband al veel zwaarder ontwikkeld zijn (cf plaat van eerste-winter mannetje, Dutch Birding 18: 38, plaat 25, 1996). Oudere vrouwtjes missen de lichte toppen aan de dekveren en hebben een iets zwaardere donkere borsttekening.

Het ontbreken van enige rode of roodbruine tinten in bovenzvleugel, borst en staart geeft aan dat de vogel geen kenmerken vertoonde van Roodkeellijster *T r ruficollis* (cf Heinzel et al 1996, Jonsson 1997). Hoewel beide taxa (nog) overwegend als ondersoorten van één soort wor-

den beschouwd, ligt een splitsing in twee aparte soorten in de lijn der verwachting (cf Cramp 1988, Birding World 9: 247-252, 1996, George Sangster in litt). Naast verwarring met Roodkeellijster kan ook een onvolwassen Bruine Lijster *T naumanni eunomus* zonder roodbruin in de vleugel voor determinatieproblemen zorgen. Bruine Lijsters vertonen echter grotere vlekken op de flanken, vrijwel altijd met enig roodbruin, en een zwaarder getekende mantel (Lewington et al 1991).

Verspreiding en voorkomen

Zwartkeellijster broedt in Centraal-Azië: in Rusland, vanaf de Oeral in het westen (net binnen het West-Palearctische gebied) tot Centraal-Siberië, zuidelijk tot de Altai, en bewoont een breed spectrum van taigahabitats (Rogacheva 1992). Roodkeellijster broedt meer zuidoostelijk, van de Altai tot aan de oostzijde van het Baikalmeer (Transbaykalia), noordelijk tot c 60° N en zuidelijk tot in Noord-China. Het broedbiotoop bestaat uit spaarzaam begroeide bergbossen en mosachtige toendra (Cramp 1988). Zwartkeel- en Roodkeellijster komen samen voor in grote delen

281 Zwartkeellijster / Black-throated Thrush *Turdus ruficollis atrogularis*, Den Helder, Noord-Holland, 8 januari 1996 (Hans Gebuis)

van de Altai. In deze zone van overlap wordt Zwartkeellijster vaak aangetroffen in laag- en middelhooggelegen bossen, terwijl Roodkeellijster meer op hoger gelegen hellingen en langs de boomgrens voorkomt; in sommige delen van de westelijke en oostelijke Altai komen beide taxa samen voor in alle bostypen (Rogacheva 1992).

Zwartkeellijster overwintert in Arabië, het oosten van Irak, Iran, Afghanistan, Pakistan en India tot in Birma (Myanmar) en Zuidwest-China. Roodkeellijster overwintert iets meer oostelijk, in Afghanistan, Noord-Pakistan, het noorden van Kashmir, Nepal en Assam tot het noorden van Birma en Noord- en West-China (Cramp 1988). Beide taxa zijn in West-Europa als dwaalgast vastgesteld maar Zwartkeellijster is beduidend algemener dan Roodkeellijster (ongeveer 10 keer zoveel gevallen, cf Lewington et al 1991). Dit houdt naar mag worden verondersteld verband met de meer noordwestelijke ligging van de broedgebieden; hierdoor broedt dit taxon niet alleen dichterbij maar is ook de trekafstand voor noordelijke broedvogels groter, wat de kans op afdwalen aanzienlijk vergroot.

Het geval van Den Helder was het derde voor Nederland. Eerdere gevallen betroffen een vrouwtje van 31 maart tot 3 april 1981 in de binnenstad van Groningen, Groningen (van Klinken 1981; Dutch Birding 3: 72, plaat 35-36, 1981), en een eerstejaars mannetje op 9 oktober 1982 op Schiermonnikoog, Friesland (Ferwerda & Swart 1983). Gedurende het koude winterweer van januari-maart 1996 werden ook in Groot-Brittannië vier exemplaren ontdekt in meest stedelijk habitat (Vinicombe & Cottridge 1996).

Dankwoord

Wij willen de familie Harder bedanken voor hun gastvrijheid en Arnoud van den Berg, Enno Ebels en Arend Wassink voor hun hulp bij het schrijven van dit artikel.

Summary

BLACK-THROATED THRUSH AT DEN HELDER IN JANUARY-MARCH 1996. From 4 January to 24 March 1996, a first-

winter female Black-throated Thrush *Turdus ruficollis atrogularis* stayed in a residential area in Den Helder, Noord-Holland, the Netherlands. The bird showed a strong preference for foraging in small front gardens, just like many Redwings *T. iliacus* and Blackbirds *T. merula* present in the same area. Identification was based on size and posture (between Redwing and Blackbird), largely uniform greyish-brown upperparts, streaked underparts with heavily blotched breast-band, characteristic facial pattern with short eyebrow, white chin and strong dark malar stripe, pale flesh-coloured legs and dark bill with yellowish base to the lower mandible. The bird was aged as first-winter because of the pale tips to the greater coverts.

This record constituted the third for the Netherlands and the first long-staying bird. Earlier records concerned a female in Groningen, Groningen, from 31 March to 3 April 1981 (in rather similar 'suburban' conditions) and a first-year male on 9 October 1982 on Schiermonnikoog, Friesland. During the cold spell in January-March 1996, four individuals were also discovered in mostly urban habitat in Britain.

Verwijzingen

- Brouwer, R, Half, R & Harder, N 1996. DB Actueel: Zwartkeellijster in Den Helder. Dutch Birding 18: 51.
- Cramp, S (redactie) 1988. The birds of the Western Palearctic 5. Oxford.
- Ferwerda, A & Swart, M J 1983. Zwartkeellijster *Turdus ruficollis atrogularis* op Schiermonnikoog. Limosa 56: 260-261.
- Heinzel, H, Fitter, R S R & Parslow, J 1996. Gids Europese vogels - alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Negende druk. Baarn.
- Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.
- van Klinken, J 1981. Een Zwartkeellijster in de Groninger Binnenstad. Grauwe Gors 9: 31.
- Lewington, L, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Opperman, E, Plomp, M & ter Ellen, R 1997. Dutch Birding videojaaroverzicht 1996. Videocassette. Den Haag.
- Rogacheva, H 1992. The birds of central Siberia. Husum.
- Vinicombe, K & Cottridge, D 1996. Rare birds in Britain & Ireland: a photographic record. Londen.

Ruud E Brouwer, Dorpsweg 22a, 1759 GH Callantsoog, Nederland
Rob A C Half, Klaas Casterkomstraat 27, 1785 NC Den Helder, Nederland
Nico Harder, Prins Willem-Alexandersingel 40, 1782 GT Den Helder, Nederland

Struikrietzanger te Walem in juni-juli 1996

Jan-Erik Kikkert

Van 20 juni tot en met 1 juli 1996 bevond zich een zingende Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum* bij Walem, Limburg (Kikkert 1996, 1997). De vogel werd ontdekt door Jan-Erik Kikkert, die hem op 20 juni om 07:45 voor het eerst hoorde. De hem onbekende, luide en langzame zang had wel wat weg van een Zanglijster *Turdus philomelos*. JEK kon de zingende vogel boven in een meidoorn observeren en aan de hand van het vrijwel ongetekende verenkleed en de lange onderstaartdekveren vaststellen dat het om een *Acrocephalus*-zanger ging. Na ongeveer een uur hield de vogel op met zingen. Thuisgekomen werden direct geluidsopnamen geraadpleegd. Het vermoeden dat het om een Struikrietzanger ging werd hierdoor bevestigd. Een bezoek aan de plek later op de dag leverde slechts enkele glimpen van de vogel op. In de vroege ochtend van 21 juni werd de Struikrietzanger rond 05:00 op dezelfde plek opnieuw luid zingend aangetroffen en raakte JEK volledig overtuigd van de determinatie. Om 07:15 konden de gewaarschuwde Frank Ellenbroek en Karel Lemmens met de determinatie instemmen; KL maakte een aantal foto's. Die avond liet de vogel zich door slecht weer niet horen maar vanaf de vroege ochtend van 22 juni kon een gestage stroom vogelaars uit Nederland en België hem horen zingen en, in ieder geval in de vroegste uren van de dag, ook uitmuntend bekijken in de toppen van de struiken. De laatste melding dateerde van 1 juli.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van Arnoud van den Berg, Hans Gebuis en KL (cf Dutch Birding 18: 154, plaat 164, 213, plaat 207, 1996), geluidsopnamen van AvdB en JEK en aantekeningen van Max Berlijn, JEK en KL.

GROOTTE & BOUW Formaat als Bosrietzanger *A. palustris*. Snavel lang. Onderstaartdekveren lang, staarteinde afgerond. Vleugel kort. Handpenprojectie iets langer dan helft van lengte van tertials. Vleugelpunt tot aan bovenstaartdekveren reikend. Zes handpentoppen zichtbaar. Zichtbare versmalling aan buitenvlag van p2 en p3 (handpennen van buiten naar binnen genummerd),

vooral goed zichtbaar tijdens poetsen. Afstand tussen langste (buitenste) handpen en één-na-langste handpen groter dan tussen overige zichtbare handpennen. Hoogste punt van kruin ver naar achteren liggend, waardoor kop spits lijkend, vooral opvallend tijdens zang. In combinatie met lange snavel, kop herinnerend aan Vale Spotvogel *Hippolais pallida*.

KOP Bovenkop, oorstreek en achterhoofd grijsbruin. Grijsachtige witte wenkbrouwstreep, voor oog breed en rechthoekig en breder dan oog. Boven oog wenkbrouwstreep dun lijntje, achter oog vervagend. Oogstreep voor oog donker en opvallend, donkerste deel van kop, en wenkbrouwstreep accentuerend. Halve witte oogring onder oog, bestaande uit kleine veertjes, beginnend en eindigend ter hoogte van oogstreep. Kin en keel wit.

BOVENDELEN Mantel, schouder, rug tot halverwege tertials, stuit en bovenstaartdekveren beige-grijs met groenig waas.

ONDERDELEN Vuilwit. Flank en vleugelbocht met bruin waas. Anaalstreek en onderstaartdekveren wit.

VLEUGEL Bruiner dan bovendelen. Binnenste vijf handpennen met licht puntje aan top. Tertials licht omrand, weinig contrasterend met rug, mantel en dekveren, mogelijk iets bruiner. Duimvleugel donker met lichte zoom aan buitenvlag.

STAART Bovenstaart bruin, zonder lichte buitenste pennen. Onderstaart licht.

NAAKTE DELEN Iris donkerbruin. Snavel geelbruin met grijs culmen en onopvallende donkere subdistale vlek op ondersnavel. Mondholte oranje (opvallend tijdens zang). Poot grijsbruin.

GELUID Zang lijsterachtig, luid en relatief langzaam met regelmatige korte pauzes. Gemiddeld elke strofe 3-5 keer herhalend. Veel imitaties. Opvallende strofes *djuu* en *krak-krak-djuu-ie-luu*. Roep zacht *tek*, lijkend op Braamsluiper *Sylvia curruca*; eenmaal bij verstoring hard rappend *trrr*.

SLEET Toppen van staartpennen enige sleet vertonend.

GEDRAG In vroege ochtend meestal vrij zittend en zingend in top van struik op enkele meters hoogte. Rest van dag meestal in lage begroeiing foeragerend en moeilijk zichtbaar. Biotoop bestaand uit rijke ondergroei met verspreide struiken en bomen aan bovenrand van kleine helling, vergelijkbaar met biotoop van Bosrietzanger. Geen open water in directe omgeving.

Determinatie

Het belangrijkste determinatiekenmerk van de vogel van Walem vormde de zang. Hoewel de zang van Bosrietzanger en Struikrietzanger door

282 Struikrietzanger / Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum*, Walem, Limburg, 23 juni 1996
(Arnoud B van den Berg)

283-285 Struikrietzanger / Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum*, Walem, Limburg, 24 juni 1996
(Hans Gebuis)

FIGUUR 1. Zang van Struikrietzanger / Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum*, Walem, Limburg, 22 juni 1996 (Arnoud B van den Berg)

de vele imitaties bij beide soorten op elkaar kan lijken, was het langzame ('slome') tempo kenmerkend voor Struikrietzanger (cf Ellis et al 1994). De determinatie werd ondersteund door kenmerken in bouw en verenkleed (cf Williamson 1968, Harvey & Porter 1984, Cramp 1992, Harris et al 1996, Jonsson 1997). De lange snavel in combinatie met vlak voorhoofd en hoge kruin en de korte handpenprojectie pasten goed op Struikrietzanger. De korte maar voor het oog opvallende wenkbrauwstreep, de overwegend uniform gekleurde bovendelen en vleugels

(inclusief weinig contrastrijk getekende tertials) en de grijsbruine poten pasten beter op Struikrietzanger dan op Bosrietzanger of Kleine Karekiet *A. scirpaceus*. Bij Bosrietzanger zijn door de langere vleugel meestal acht handpentoppen zichtbaar. Veldrietzanger *A. agricola* heeft de korte vleugelprojectie gemeen met Struikrietzanger (de vleugelformules kunnen vrijwel identiek zijn) maar kon eenvoudig worden uitgesloten op grond van het ontbreken van de markante koptekening van Veldrietzanger met donkere wenkbrauwbebegrenzing en meer opvallende wenk-

brauwstreep. De lange onderstaartdekveren sloten Vale Spotvogel uit.

Verspreiding en voorkomen

Het broedgebied van Struikrietzanger strekt zich uit van Finland, de Baltische staten en Rusland oostelijk tot aan de Lena, met uitzondering van het uiterste noorden. Een zuidelijke uitloper van het broedgebied loopt via het Balchasjmeer naar het zuidoosten van de Kaspische Zee. Het broedbiotoop bestaat uit beekdalen met wilgenbegroeiing en moerassen, maar ook uit drogere randen van gematigde loofbossen met een rijke kruidenvegetatie. In juli-augustus trekken vogels naar de overwinteringsgebieden in Pakistan, India, Nepal en Sri Lanka, oostelijk tot in Birma (Myanmar). In het wintergebied bestaat het biotoop uit bosschages, tuinen met loofhout en graanvelden. De voorjaarstrek vindt plaats in maart-mei (Cramp 1992).

In de laatste 60 jaar heeft de soort zich naar het westen uitgebreid. De eerste waarneming in Estland dateerde van 1890 en de soort nam vanaf de jaren 1930 in aantal toe. De huidige populatie telt 2000-3000 broedparen (Leibak et al 1994). Het eerste broedgeval in Letland vond plaats in 1944. Het eerste geval voor Finland werd in 1934 vastgesteld, gevolgd door het eerste broedgeval in 1947. Na een snelle toename is daar nu sprake van een redelijk stabiele populatie van c 5000 broedparen. Het eerste geval in Zweden stamde uit 1958, gevolgd door het eerste broedgeval in 1984; in 1993 werden in Zweden 62 gevallen vastgesteld (waaronder ten minste 26 zingende vogels), in 1994 46 en in 1995 60 (Dutch Birding 15: 234, 1993; Vår Fågelvärld Suppl 21: 88-89, 1994, 22: 108-109, 1995, 25: 106-107, 1996). In Duitsland zijn zes gevallen bekend, waaronder een zeer zuidelijke zingende vogel in Beieren in 1995 (Deutsche Seltenheitenkommission 1997). In Groot-Brittannië werden de laatste jaren meerdere exemplaren per jaar vastgesteld, voornamelijk in de periode eind augustus tot oktober maar ook enkele in het late voorjaar (Vinicombe & Cottridge 1996).

Bovenstaande waarneming is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en betekende het tweede geval voor Nederland en de eerste veldwaarneming. Het eerste geval betrof een ringvangst bij Lelystad, Flevoland, op 26 juni 1990 (Breek & van den Berg 1992). In het licht van de westwaartse uitbreiding gedurende de afgelopen decennia en de

veelheid aan geschikt biotoop is het voorkomen in Nederland niet verrassend. Dat het eerste geval van een dagenlang aanwezige zingende vogel in het Limburgse heuvelland plaatsvond en niet in een noordelijker gelegen meer moerasachtig gebied mag echter wel opmerkelijk worden genoemd.

Dankzegging

Magnus Robb wordt bedankt voor het vervaardigen van het sonagram.

Summary

BLYTH'S REED WARBLER AT WALEM IN JUNE-JULY 1996 From 20 June to 1 July 1997, a Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum* stayed at Walem, Limburg, the Netherlands. During the early hours of the day, the bird performed admirably, singing in full view from the top of bushes. Identification was mainly based on the slow song full of mimicry, and supported by characters in structure and plumage, especially the long bill and flat forehead (with the peak well behind the eye), short wings with only six primary tips visible, brownish-grey legs, predominantly pale lower mandible with small dark subterminal spot and uniform greyish-brown overall plumage. This was the second record for the Netherlands; the first was a bird ringed at Lelystad, Flevoland, on 26 June 1990.

Verwijzingen

- Breek, C J & van den Berg, A B 1992. Struikrietzanger te Lelystad in juni 1990. Dutch Birding 14: 21-26.
- Cramp, S (redactie) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
- Deutsche Seltenheitenkommission 1997. Seltene Vogelarten in Deutschland 1995. Limicola 11: 153-208.
- Ellis, P, Jackson, B & Suddaby, D 1994. The Blyth's Reed Warbler in Shetland. Birding World 7: 227-230.
- Harris, A, Shirihai, H & Christie, D 1996. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds. Londen.
- Harvey, W G & Porter, R F 1984. Field identification of Blyth's Reed Warbler. Br Birds 77: 393-411.
- Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.
- Kikkert, J-E 1996. DB Actueel: Struikrietzanger te Walem. Dutch Birding 18: 155-156.
- Kikkert, J-E 1997. Struikrietzanger te Walem in juni 1995 [sic]. Limb Vogels 8: 79-81.
- Leibak, E, Lilleht, V & Veromann, H 1994. Birds of Estonia. Tallinn.
- Vinicombe, K & Cottridge, D 1996. Rare birds in Britain & Ireland: a photographic record. Londen.
- Williamson, K 1968. Identification for ringers 1. The genera *Cettia*, *Locustella*, *Acrocephalus* and *Hippolais*. Derde druk. Tring.

Variability of field characters in adult Pontic Yellow-legged Gulls

The systematics of the Herring Gull complex currently is one of the most discussed taxonomic problems on species/subspecies level (Haffer 1982, Wink et al 1994, Kennerley et al 1995). Simultaneously, much progress has been made in identification of large gulls, which created the opportunity to study distribution and migration in more detail (eg, Gruber 1995, Kennerley et al 1995, Harris et al 1996, Jonsson 1996, Garner 1997, Garner & Quinn 1997). The discovery of a contact zone between two taxa of Yellow-legged Gull *Larus cachinnans*, Pontic Yellow-legged Gull *L c cachinnans* (hereafter *cachinnans*) and Mediterranean Yellow-legged Gull *L c michahellis* (hereafter *michahellis*), at the western Black Sea is a good example for this (Klein & Buchheim 1997). However, papers dealing with the identification of these two taxa are mainly based on few individuals occurring in western and central Europe (Garner & Quinn 1997, Klein & Gruber 1997), while little information is available from the breeding grounds. As Klein & Gruber (1997) stressed the variability of some field characters, we took the opportunity to quantify these in two colonies of *cachinnans* in southern Ukraine.

With the help of the Azov-Black Sea Ornithological Station (Melitopol), we visited Ostrov Podkova at the Molochnyi Liman

(46:38N, 35:21E) on 14-17 April 1997 and islands close to Chongar in the Sivash/Crimea (45:58N, 34:34E) on 19-20 April 1997. Both sites hold colonies of more than 2000 breeding pairs of Yellow-legged Gull. Far from the contact zone with *michahellis* in Romania (Klein & Buchheim 1997), these Ukrainian breeding populations consist only of *cachinnans*. Besides catching gulls in order to take measurements, we observed a large number of breeding adults classifying the coloration of orbital ring, iris and legs. We also noted the presence or absence of black markings at the gonys. The detailed pattern of the wing-tips was studied in trapped and dead birds only.

According to Garner & Quinn (1997) and Klein & Gruber (1997), the iris is more or less dark-coloured in *cachinnans*. In contrast, more than 50% of the birds in our study appeared to have a yellowish pale iris (table 1), but not as pale as in Herring Gull *L argentatus*. It should be stressed that in the hand all birds showed at least some dark spotting on the iris, which can lead to the impression of medium dark or even completely dark 'eyes' in many birds (plates 286-287). However, when seen from a distance with binoculars or telescope, one would judge the majority of birds as 'pale-eyed'. Hence our data are inconsistent with Klein & Gruber (1997), who claim 'pale-eyed' to occur only exceptionally.

The colour of the orbital ring, often stated to be important in mating behaviour (Smith 1966) as well as field identification (Garve et al 1987, Gruber 1995), proved to be very variable within the two populations studied (table 1). Most birds showed pale orange orbital rings, only a little bit darker than in Herring Gulls at the North Sea, while it was dark orange only in 25% of the birds. Red orbital rings, which are more typical for *michahellis* (Garner & Quinn 1997, Klein & Gruber 1997), occurred in only 2-3%. There seems to be a relation between the coloration of iris and orbital ring, as most 'pale-eyed' birds had pale orange orbital rings while red orbital rings occurred only in combination with dark irides (table 2).

In line with the studies mentioned before, the legs of most adults were pale or greyish yellow. However, both colonies included a number of birds with deep yellow legs (table 1). Interestingly, c 50% of the birds had black markings at the gonys (table 1), a feature mentioned by Mudge (1992) but not by Kennerley et al (1995). In some birds, this bill pattern even resembled Armenian Gull *L armenicus* (Harris et al 1996).

TABLE 1 Variability in bare parts coloration of Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans* in two Ukrainian breeding colonies

		Molochnyi Liman	Sivash
iris	pale	136 (63.2%)	76 (48.1%)
	medium	52 (24.2%)	52 (32.9%)
	dark	27 (12.6%)	30 (19.0%)
orbital ring	pale orange	136 (63.2%)	118 (74.7%)
	dark orange	73 (34.0%)	34 (21.5%)
	red	6 (2.8%)	6 (3.8%)
legs	pale or greyish yellow	199 (91.7%)	91 (85.0%)
	deep yellow	18 (8.3%)	16 (15.0%)
bill	black-banded	49 (60.5%)	73 (46.2%)
	not black-banded	32 (39.5%)	85 (53.8%)

Variability of field characters in adult Pontic Yellow-legged Gulls

286

287

288

289

290

TABLE 2 Correlation between coloration of orbital ring and iris of Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans* in two Ukrainian breeding colonies

	Molochnyi Liman			Sivash		
	iris			iris		
	pale	medium	dark	pale	medium	dark
orbital ring						
pale orange	107	21	8	69	43	6
dark orange	29	30	14	7	9	18
red	0	1	5	0	0	6

Flying birds showed the typical wing pattern of *cachinnans* which consists of an obvious white tip due to the extended white at the tip of the outer two primaries. We never saw any adult resembling *michahellis* where the white tip is reduced to a minimum and black parts are more extended (Garner & Quinn 1997, Klein & Gruber 1997). However, a closer look at components of the wing pattern again revealed some variability (plates 288-289). Out of 31 adults either trapped or found dead in the colonies, 11 showed an incomplete (and in three cases even complete) black subterminal band at the white tip of primary 10 (p10; primaries numbered from inside) while the majority of birds showed purely white tips. Nearly the same was found in 105 specimens collected in the Sivash by Mierauskas et al (1991).

Furthermore, among 31 birds we detected the so-called 'thayeri pattern' (the white tongue of the inner web joining the white tip at p9; Dwight 1917) in one bird – in accordance with Mierauskas et al (1991) but not with Chylarecki & Sikora (1991).

In summary, the variability of *cachinnans* is pronounced even among birds of the same breeding stage. It should be noted that part of the differences in field characters compared with earlier identification papers may be due to seasonal variation. There is some evidence for seasonal

change in bare parts coloration in Lesser Black-backed Gull *L. fuscus* (Barnes 1952, 1953). Once more this makes clear that single field characters are unreliable to identify Yellow-legged Gull taxa. As already mentioned before (Gruber 1995), identification of large gulls requires a combination of multiple field marks. As some features concerning the coloration of bare parts now have proved to be insufficient, emphasis should be put on posture, shape and wing pattern as recommended by Klein & Gruber (1997).

References

- Barnes, J A G 1952. The status of the Lesser Black-backed Gull. *Br Birds* 45: 3-17.
 Barnes, J A G 1953. The migration of the Lesser Black-backed Gull. *Br Birds* 46: 238-252.
 Chylarecki, P & Sikora, A 1991. Yellow-legged Gulls in Poland: a comment. *Dutch Birding* 13: 145-148.
 Dwight, J 1917. The status of '*Larus thayeri*, Thayer's Gull'. *Auk* 34: 413-414.
 Garner, M 1997. Large white-headed gulls in the United Arab Emirates. A contribution to their field identification. *Emirates Bird Rep* 19: 94-103.
 Garner, M & Quinn, D 1997. Identification of Yellow-legged Gulls in Britain. *Br Birds* 90: 25-62.
 Garve, E, Königstedt, D & Langbehn, H 1987. Die Feldkennzeichen von *Larus cachinnans*. *Ornithol Mitt* 39: 301-308.
 Gruber, D 1995. Die Kennzeichen und das Vorkommen der Weißkopfmöwe *Larus cachinnans* in Europa. *Limicola* 9: 121-165.

286 Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans* with dark iris and pale orange orbital ring, Molochnyi Liman, Ukraine, April 1997 (*Dorit Liebers*) **287** Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans* with pale iris and pale orange orbital ring, Sivash, Ukraine, April 1997 (*Dorit Liebers*). Note dark spots in iris, not visible when bird seen from distance **288** Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans*, upperwing, Molochnyi Liman, Ukraine, April 1997 (*Dorit Liebers*). Note small amount of black and extended white wing-tip with incomplete black band of primary 10 **289** Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans*, upperwing, Molochnyi Liman, Ukraine, April 1997 (*Dorit Liebers*) **290** Pontic Yellow-legged Gull / Pontische Geelpootmeeuw *Larus cachinnans cachinnans*, eastern Sivash, Ukraine, 12 June 1993 (*Paul S Ruiters*)

- Haffer, J 1982. Systematik und Taxonomie der *Larus argentatus*-Artengruppe. In: Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors), Handbuch der Vögel Mitteleuropas 8, Wiesbaden, pp 502-515.
- Harris, A, Shirihi, H & Christie, D 1996. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds. London.
- Jonsson, L 1996. 'Gulfotade' trutar. Vår Fågelvärld 55 (8): 12-26.
- Kennerley, P R, Hoogendoorn, W & Chalmers, M L 1995. Identification and systematics of large white-headed gulls in Hong Kong. In: Carey, G J (editor), Hong Kong Bird Rep 1994, Hong Kong, pp 127-156.
- Klein, R & Buchheim, A 1997. Die westliche Schwarzmeerküste als Kontaktgebiet zweier Großmöwenformen der *Larus cachinnans*-Gruppe. Vogelwelt 118: 61-70.
- Klein, R, & Gruber, D 1997. Die Bestimmung und taxo-
- nomische Stellung der in Mitteleuropa auftretenden Weißkopfmöwen *Larus cachinnans*. Limicola 11: 49-75.
- Madge, S 1992. Yellow-legged Gulls with bill bands. Birding World 5: 67-68.
- Mierauskas, P, Greimas, E & Buzun, V 1991. A comparison of morphometrics, wing-tip pattern & vocalizations between yellow-legged Herring Gulls (*Larus argentatus*) from Eastern Baltic and *Larus cachinnans*. Acta Ornithol Lituonica 4: 3-26.
- Smith, N G 1966. Evolution of some arctic gulls: an experimental study of isolating mechanisms. Ornithol Monogr 4: 1-99.
- Wink, M, Kahl, U & Heidrich, P 1994. Lassen sich Silber-, Weißkopf- und Heringsmöwe (*Larus argentatus*, *L. cachinnans*, *L. fuscus*) molekulargenetisch unterscheiden? J Ornithol 135: 73-80.

Dorit Liebers, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald,
Vogelwarte Hiddensee, 18565 Kloster, Germany
Volker Dierschke, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald,
Vogelwarte Hiddensee, 18565 Kloster, Germany

Pontische Geelpootmeeuw bij Zutphen in september-november 1988

Op 19 september 1988 trof Geert Groot Koerkamp een hem onbekende adulte grote meeuw *Larus* aan tussen 10-tallen Zilvermeeuwen *L. argentatus* en enkele Grote Mantelmeeuwen *L. marinus* en Kleine Mantelmeeuwen *L. fuscus* aan de IJssel nabij de vuilstort van Zutphen, Gelderland. De vogel viel op door zijn slanke uiterlijk en witte kop, donkere iris, bleekgele poten en slanke snavel met naast de rode gonysvlek een donkere subterminale vlek die iets doorliep op de bovensnavel. De mantelkleur verschilde niet of nauwelijks van die van de omringende Zilvermeeuwen. De algehele indruk van de vogel deed denken aan een Armeense Meeuw *L. armenicus*, maar een aantal kenmerken (onder meer mantelkleur, postuur en kleur van de naakte delen) paste niet goed op deze soort. De raadselmeeuw liet zich in de daaropvolgende weken sporadisch zien in de omgeving van de vuilstort en op 4 oktober slaagde GGK erin de vogel op korte afstand te fotograferen. De ware identiteit van de meeuw bleef echter onbekend. De beschreven kenmerken wekten niettemin de interesse van andere vogelaars en in de tweede helft van oktober 1988 verspreidde zich het nieuws dat zich bij Zutphen een mogelijke Armeense Meeuw ophield.

Op 24 en 29 oktober leverden zoektochten door andere vogelaars niets op maar op 6 november 1988 vonden Max Berlijn, Eus van der Burg, Enno Ebels, Oscar Endtz, Remco Hofland en Teus Luijendijk rond 12:00 de vogel terug, die met 10-tallen meeuwen aan de overzijde van de IJssel stond, op een afstand van 150-200 m. Deze waarnemers concludeerden dat het geen Armeense Meeuw kon zijn; voor een Armeense Meeuw was hij te langgerekt, de kop was niet 'lief' genoeg, de snavel te lang en de poten waren onvoldoende diepgeel. De volgende beschrijving werd destijds door EE in zijn notitieboekje genoteerd: '1 ex. Grote meeuw spec?! Geen Armeense, maar wat wel? Spierwitte kop, rechte snavel met donkere band en rode vlek, donkere iris, bleke poten met roze voeten, mantel en vleugels als Zilvermeeuw'. Een aantal kenmerken werd niet genoteerd maar staat in het geheugen van de waarnemers gegrift, met name het extreem langgerekte uiterlijk met zeer platte buik, nogal platte kop en lange vleugelpunten; de poten hadden een onbestemde bleekgele kleur, en vertoonden een zichtbaar kleurverschil met de meer roze tot vleeskleurige voeten. De opmerking over 'mantel en vleugels als Zilvermeeuw' in bovenstaande beschrijving sloeg op de tint van de grijze kleur, niet op de precieze tekening van de vleugeltoppen (daar hebben de waarnemers destijds niet op gelet). Op 16 no-

vember zag GGK de vogel voor het laatst op een meeuwenlaapplaats bij de recreatieplas Bussloo, Voorst, Gelderland. Op korte afstand en in goed licht was daarbij enige zeer fijne winter-tekening in de nek zichtbaar.

De determinatie van de meeuw bleef met vraagtekens omgeven, totdat bijna 10 jaar later de toegenomen kennis over de herkenning van Geelpootmeeuwen *L cachinnans* het raadsel alsnog kon oplossen. Aan de hand van de beschreven kenmerken en de foto's van GGK en dankzij recente literatuur over herkenning van Geelpootmeeuwen-taxa kon de vogel worden gedetermineerd als Pontische Geelpootmeeuw *L c cachinnans* (voorheen ook Kaspische Geelpootmeeuw genoemd) (cf Gruber 1995, Gruber 1996, Harris et al 1996, Garner 1997, Garner & Quinn 1997, Garner et al 1997, Klein & Buchheim 1997, Klein & Gruber 1997, Liebers & Dierschke 1997). De volgende kenmerken pleitten voor dit taxon: 1 de nagenoeg geheel witte kop (vergelijk met de zware bruine kopstreping van de Zilvermeeuw op de foto; dit kenmerk duidt op Geelpootmeeuw *sensu lato*, ie, Pontische Geelpootmeeuw of Mediterrane Geelpootmeeuw *L c michahellis*); 2 de slanke, vrijwel rechte snavel (vergelijk met de duidelijke gonys-hoek en meer gekromde bovensnavel van de Zilvermeeuw op de foto; de snavel van Mediterrane is zwaarder en in vorm lijkend op die van Zilvermeeuw); 3 de combinatie van bleekgele snavelkleur met rode gonysvlek en zwarte subterminale vlek, vooral op de ondersnavel (bij Mediterrane is de snavel diepergeel en meestal zonder zwarte vlek); 4 de donkere iris (bij adulte Pontische variabel maar vaak donker, bij adulte Mediterrane gewoonlijk licht); 5 de bleek geelachtige poten met meer roze tot vleeskleurige voeten (bij Mediterrane dieper geel met geelachtige voeten); 6 de kleur van de mantel en bovenzvleugel, vergelijkbaar met Zilvermeeuw (bij Mediterrane donkerder); 7 de contrastrijke vleugelpuntekening, met relatief meer wit en minder zwart dan bij Mediterrane (het exacte patroon op p10 is niet vastgesteld; de oude p9 en p10 ontbraken, de nieuwe waren in ieder geval tot half oktober niet volgroeid); en 8 het langgerekte postuur met platte buik en zeer lange vleugels (Mediterrane is 'zwaarder' gebouwd met minder langgerekt postuur). Vergelijking van de foto's van de meeuw van Zutphen met – bijvoorbeeld – die van een Pontische Geelpootmeeuw in Calais, Frankrijk, in januari 1997 (Dutch Birding 19: 33, plaat 27, 1997), toont een aantal duidelijke overeenkomsten, vooral wat betreft de snavelvorm en -teke-

ning, verschil tussen de bleek geelachtige poten en de meer roze voeten en de donkere iris. Barabameeuw *L c barabensis* kon worden uitgesloten door de rondere kop, kortere snavel, dieper gekleurde naakte delen en donkerder grijze mantel van dit taxon (cf Garner & Quinn 1997, Garner et al 1997). In structuur komt *barabensis* sterk overeen met Armeense Meeuw.

De waarneming bij Zutphen is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en betrof – met terugwerkende kracht – het eerste geval voor Nederland. De aanvankelijk als eerste geval gepubliceerde ringaflezing van een eerste-winter vogel op 11 december 1991 te Geldermalsen, Gelderland (Ebels et al 1996), wordt daarmee (voorlopig) het tweede geval. De waarneming bij Zutphen werd in maart 1989 namelijk gevolgd door een reeks waarnemingen door GGK van tenminste drie verschillende adulte of bijna adulte vogels met overeenkomstige kenmerken langs de IJssel tussen Zutphen en Deventer, Overijssel. In september en oktober 1989 werden opnieuw twee exemplaren in hetzelfde gebied aangetroffen. De beschrijvingen van deze vogels zullen alsnog aan de CDNA worden voorgelegd.

In de winters van 1995/96 en 1996/97 en eind 1997 werden verschillende Pontische Geelpootmeeuwen gezien op Het Rutbeek en het Rutbekerveld bij Enschede, Overijssel, en in het najaar van 1997 verbleven c 12 verschillende vogels langs de Maas in Noord-Limburg, die daar veel bekijks trokken. Ook elders in Nederland werden in het najaar van 1997 exemplaren gemeld (Knolle et al 1997). Het bovenstaande vormt een bekrachtiging van de veronderstelling in Ebels et al (1996) dat Pontische Geelpootmeeuw een regelmatige (winter)gast in zeer klein aantal is in Nederland, met name in het oosten van het land.

Summary

PONTIC YELLOW-LEGGED GULL AT ZUTPHEN IN SEPTEMBER-NOVEMBER 1988. From 19 September to 16 November 1988, an adult Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans* (also known as Caspian Yellow-legged Gull) was present at a rubbish dump near Zutphen, Gelderland, the Netherlands; on its last date it was seen at nearby Bussloo, Voorst, Gelderland. At the time, the bird was reported as a possible Armenian Gull *L. armenicus* because of its dark iris and dark bill marking, but it was not conclusively identified.

Almost 10 years later, the bird was identified as Pontic Yellow-legged Gull, thanks to the steady stream of publications in recent years clarifying the identification of Yellow-legged Gull taxa (Gruber 1995, 1996,

291 Pontische Geelpootmeeuw / Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans* (rechts) en Zilvermeeuw / Herring Gull *L. argentatus*, Zutphen, Gelderland, 4 oktober 1988 (Geert Groot Koerkamp) 292-293 Pontische Geelpootmeeuw / Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans*, Zutphen, Gelderland, 4 oktober 1988 (Geert Groot Koerkamp)

Harris et al 1996, Garner 1997, Garner & Quinn 1997, Garner et al 1997, Klein & Buchheim 1997, Klein & Gruber 1997, Liebers & Dierschke 1997). Most important characters were the almost unstreaked all-white head (indicating Pontic or Mediterranean Yellow-legged Gull *L. c. michahellis*); grey upperparts colour as in Herring Gull *L. argentatus* (darker in Mediterranean); wing tips with more white and less black than in Mediterranean; long, slender and parallel-sided bill (heavier with stronger gonydeal angle in Mediterranean); pale yellowish bill with red gonydeal spot and black subterminal marking, mostly on lower mandible (deeper yellow and normally without black in Mediterranean); dark iris (variable in Pontic but often dark, normally pale in Mediterranean); pale yellowish-flesh legs with pinkish-flesh feet (deeper yellow in Mediterranean); and general proportions with sloping forehead, flat belly and very long wings, giving the bird

a strongly elongated appearance (less elongated in Mediterranean).

This records becomes the first for the Netherlands, predating a first-winter ringed in Ukraine of which the ring was read at Geldermalsen, Gelderland, on 11 December 1991 (Ebels et al 1996). Several subsequent records, especially in autumn/winter 1989 and in 1995-97, are under consideration by the Dutch rarities committee (CDNA). Pontic Yellow-legged Gull will most probably turn out to be a regular (winter) visitor in very small numbers, mostly in eastern parts of the Netherlands.

Verwijzingen

Ebels, E B, Knolle, P & van Muiswinkel, H 1996.

Kaspische Geelpootmeeuw bij Geldermalsen in december 1991. Dutch Birding 18: 302-305.

Garner, M 1997. Large white-headed gulls in the

- United Arab Emirates. A contribution to their field identification. Emirates Bird Rep 19: 94-103.
- Garner, M & Quinn, D 1997. Identification of Yellow-legged Gulls in Britain. Br Birds 90: 25-62.
- Garner, M, Quinn, D & Glover, B 1997. Identification of Yellow-legged Gulls in Britain, part 2. Br Birds 90: 369-383.
- Gruber, D 1995. Die Kennzeichen und das Vorkommen der Weißkopfmöwe *Larus cachinnans* in Europa. Limicola 9: 121-165.
- Gruber, D 1996. Erstnachweis einer beringten Steppen-Weißkopfmöwe (*Larus cachinnans cachinnans*) in Niedersachsen. Vogelkdl Ber Niedersachs 28: 44-46.
- Harris, A, Shirihai, H & Christie, D 1996. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds. Londen.
- Knolle, P, Jansen, J & Palmen, P 1997. DB Actueel: Pontische Geelpootmeeuwen bij Enschede en in Noord-Limburg. Dutch Birding 19: 319-320.
- Klein, R & Buchheim, A 1997. Die westliche Schwarzmeerküste als Kontaktgebiet zweier Großmöwenformen der *Larus cachinnans*-Gruppe. Vogelwelt 118: 61-70.
- Klein, R & Gruber, D 1997. Die Bestimmung und taxonomische Stellung der in Mitteleuropa auftretenden Weißkopfmöwen *Larus cachinnans*. Limicola 11: 49-75.
- Liebers, D & Dierschke, V 1997. Variability of field characters in adult Pontic Yellow-legged Gulls. Dutch Birding 19: 277-280.

Geert Groot Koerkamp, ul AkademiKa Koroleva 4-2-197, 129515 Moskou, Rusland
Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Nederland

Dark Common Terns

The tern *Sterna* illustrated in mystery photograph 58 (Dutch Birding 18: 317, 1996) is clearly a Common Tern *S hirundo*. However, the comment that it is an unusually well-marked Common Tern (Malling Olsen 1997) is rather unsatisfactory. In his discussion of this individual, Malling Olsen (1997) does not take into consideration the possibility that the bird could be one of the subspecies of Common Tern which breed in eastern Asia. In addition to the nominate subspecies *S h hirundo*, three further subspecies are not discussed, all of which average darker than the nominate. In particular, one of these, *S h tibetana*, shares many features shown by the tern in mystery photograph 58. It is probable that the appearance of this distinctive race is unfamiliar to many European observers. In their account of Common Tern, Malling Olsen & Larsson (1995) make only brief mention of *S h tibetana* and state that the plumage is as in *S h hirundo*. This is, however, clearly not the case during the breeding season.

In fresh plumage in spring, *S h tibetana* is slightly darker on the underparts and distinctly darker on the mantle than *S h longipennis* which is a similar shade of grey as Aleutian Tern *S aleutica*. Clearly, light conditions affect the perception of the shades of grey but if both forms are seen together, which they frequently are in Hong Kong, China, in April and early May, then the difference is usually quite obvious. A third eastern

Asian subspecies which is rare on passage in Hong Kong, *S h minussensis*, is paler grey on the upperparts than the other eastern subspecies and is whiter on the belly and breast. In fact, it closely resembles *S h hirundo* and could be inseparable in the field, although the bird illustrated in plate 87 in Malling Olsen & Larsson (1995) may be this form.

In breeding plumage, *S h tibetana* always shows a dark wash to the belly and breast which can extend onto the throat, frequently producing a thin white line, or whisker, between the black

294 Common Tern / Visdief *Sterna hirundo tibetana*,
Mirs Bay, Hong Kong, China, 24 April 1993
(Peter R Kennerley)

cap and grey throat. This feature is somewhat variable and may be entirely lacking if the throat is white, but this is unusual. The underwing and, in particular, the axillaries of the mystery tern are exceptionally dark and I have not seen and am not aware of any *S h tibetana* or any of the other eastern Asian subspecies showing axillaries as dark as those shown by this bird.

The mantle of the mystery tern contrasts sharply with the white rump and tail and is darker than in typical *S h hirundo*. This feature is again typical of *S h tibetana* in spring and summer and, like the mystery tern, this subspecies shows darker outer primaries which contrast with the younger and paler inner primaries.

Both *S h hirundo* and *S h tibetana* have a similar bare part coloration. The base of the bill of *S h tibetana* is slightly darker red than that of *S h hirundo* and the black tip is usually more extensive. At least in spring, some individuals show a small pale tip to the bill, visible only at close range, and this is believed to be unique to *S h tibetana*. *S h longipennis* mostly shows an all-black bill and very dark red-brown to black legs.

As a breeding bird, *S h tibetana* is confined to the mountains of Central Asia from the Pamirs east through Ladakh and into China and Mongolia. In China, it breeds on the Tibetan Plateau in Xizang (Tibet), Qinghai, Gansu, Sichuan and Shaanxi provinces (Cheng 1987). During spring

migration, it passes along the coastline of Fujian and Guangdong provinces, including Hong Kong, where the bird in plate 294 was photographed. The distribution map of Common Tern provided by Malling Olsen & Larsson (1995) shows the breeding range of *S h tibetana* to be in the lowlands of eastern China and Common Tern appears not to occur in the Tibetan Plateau.

The recent recovery in south-eastern Australia of a Common Tern ringed as a chick in Finland (Minton & Phillipps 1997; Dutch Birding 19: 135, 1997) is remarkable but demonstrates that long-distance vagrancy occurs in Common Tern. Similar long-distance movements by *S h tibetana* or *S h longipennis* to Europe can not be excluded.

Although it is not possible to establish with certainty that the tern in mystery photograph 58 is *S h tibetana*, it is at least as likely a possibility as an unusually well-marked nominate Common Tern.

References

- Cheng, T H 1987. A synopsis of the avifauna of China. Beijing.
Malling Olsen, K 1997. Mystery photograph 58: Common Tern. Dutch Birding 19: 20.
Malling Olsen, K & Larsson, R 1995. Terns of Europe and North America. London.
Minton, C & Phillipps, H 1997. Nieuwe wereldrecordhouder lange-afstandstrek: Visdief *Sterna hirundo*. Sula 11: 32-34.

Peter R Kennerley, 15 Penrhyn Beach East, Penrhyn Bay, Llandudno LL30 3NT, Gwynedd, UK

Vondst van bleke Grote Jager in Grevelingenmeer

Op 24 mei 1990 vond Philipp Derks op het eiland Hompelvoet in het Grevelingenmeer, Goedereede, Zuid-Holland, een dode, volledig ingedroogde jager. Op grond van onder meer het formaat, de zware snavel en de forse poten was het duidelijk dat het om een *Catharacta*-jager ging, maar wel één met zeer bleke onderdelen. In het Zoölogisch Museum te Amsterdam, Noord-Holland (ZMA), kon de vogel gedetermineerd worden als Grote Jager *C skua* op grond van de rossige veerranden op de bovendelen en het ruipatroon van de handpennen (cf Cramp & Simmons 1983, Perrins in druk). Omdat de vogel in actieve slagpenrui was betref het waarschijn-

lijk een eerstejaars. Ook de egale onderdelen wezen op een eerstejaars; verwacht kan worden dat bij een oudere vogel, zelfs in dermate bleek kleed, enige vlekking zichtbaar is. Het extreem bleke kleed was ongetwijfeld door ongewone omstandigheden veroorzaakt. Helaas is onbekend of het bleke kleed al bij de levende vogel aanwezig was, bijvoorbeeld als gevolg van extreme sleet, of dat dit pas na overlijden, door vertering, is ontstaan. Met name in het eerste geval kan een afwijkende veerpigmentatie, bijvoorbeeld door een slechte conditie, de oorzaak zijn geweest (cf Campbell & Lack 1985).

Het was niet meer mogelijk een fatsoenlijke balg te maken van de sterk ingedroogde vogel, zodat besloten werd deze in ingedroogde toestand te bewaren (ZMA 37386). De sexe was

295-296 Gebleekte eerstejaars Grote Jager / bleached first-year Great Skua, *Catharacta skua*, Hompelvoet, Grevelingen, Zuid-Holland, 24 mei 1990 (ZMA 37386) (links), Zuidpooljager / South Polar Skua *C. maccormicki*, adult (ZMA 37000) (midden) en Grote Jager / Great Skua, juveniel (ZMA 2556) (rechts) (Louis van der Laan)

evenmin vast te stellen. De maten (mm) van de vogel waren: vleugel 392, staart 152, tarsus 65.0, snavel tot bevedering 48.0, snavelhoogte aan basis 17.2, snavelhoogte bij gonys 15.4, midden-teen c 71. Het verenkleed is incompleet als gevolg van decompositie. Aan de linkervleugel waren de buitenste acht handpennen (p3-10; van binnen naar buiten genummerd) oud, p2 ontbrak misschien (moeilijk te zien omdat de vogel was ingedroogd) en de binnenste handpen (p1) was nieuw; aan de rechtervleugel was een aantal handpennen verdwenen.

Een Grote Jager met een dergelijk bleek kleed zou gemakkelijk verward kunnen worden met Zuidpooljager *C maccormicki*, zelfs in het geval van een dood gevonden vogel. In het Noordoost-Atlantische gebied is Zuidpooljager zeer zeldzaam. Vermoedelijk komen ze in de zomer en nazomer voor en dat is ook de tijd dat Grote Jagers daar talrijk zijn. Tot nog toe werd aangenomen dat grote jagers met bleke onderdelen en kop Zuidpooljagers moesten zijn (cf Malling Olsen & Larsson 1997). Na de waarnemingen van bleke 'grote' jagers in de broedtijd nabij de kolonies in Noordwest-Schotland (Grant 1988, Walters 1988) durven echter nog maar weinigen in het Noordoost-Atlantische gebied zonder blikken of blozen een Zuidpooljager te claimen. Determinatie van Zuidpooljagers wordt extra bemoeilijkt doordat het bleke kleed van jonge vogels na ruï van de lichaamsveren donkerder kan worden, waarmee het contrast tussen boven- en onderzijde verdwijnt (cf Bourne & Curtis 1994, Newell et al 1997, Kees Roselaar pers meded). Naast het voorkomen van donkere Zuidpooljagers lijkt het erop dat er eveneens lichtgekleurde Grote Jagers voor kunnen komen.

Kees Roselaar en Hans van Brandwijk worden bedankt voor hun commentaar op een eerdere versie van deze mededeling, en Louis van der Laan voor het maken van de foto's.

Summary

FIND OF PALE GREAT SKUA AT GREVELINGENMEER On 24 May 1990, an unusually pale first-year Great Skua *Catharacta skua* was found on Hompelvoet, a small island in the Grevelingenmeer, Zuid-Holland, the Netherlands. It was identified as a Great Skua because of the rufous feather edges on the upperparts and the moult pattern of the primaries (cf Cramp & Simmons 1983, Perrins in press). The skin is preserved at the Zoological Museum in Amsterdam, Noord-Holland (ZMA 37386). The carcass was completely dried out. The pale plumage was probably caused by bleaching, but it is not known whether this was already the case when the bird was still alive or happened after the bird died. Aberrant pigmentation because of bad condition may also have been the cause of extreme wear. Such a pale Great Skua may easily be misidentified as South Polar Skua *C maccormicki*, even when dead. The occasional occurrence of dark South Polar Skuas has been reported before; it now appears that the occurrence of unusually pale Great Skuas should also be kept in mind.

Verwijzingen

- Bourne, W R P & Curtis, W F 1994. Bonxies, barnacles and bleached blondes. *Br Birds* 87: 289-298.
- Campbell, B & Lack, E 1985. A dictionary of birds. Calton.
- Cramp, S & Simmons, K E L (redactie) 1983. *Birds of the Western Palearctic* 8. Oxford.
- Grant, P 1988. Solution to the quizbird photograph on page 16. *Birding World* 1: 34.
- Malling Olsen, K & Larsson, H 1997. Skuas and jaegers: a guide to the skuas and jaegers of the world. Mountfield.
- Newell, D, Porter, R & Marr, T 1997. South Polar Skua - an overlooked bird in the eastern Atlantic. *Birding World* 10: 229-235.
- Perrins, C M (redactie) in druk. *Birds of the Western Palearctic* (CD-ROM). Oxford.
- Walters, R 1988. South Polar Skuas. *Birding World* 1: 219.

Guido O Keijl, Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum),
Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Nederland

Tineke G Prins, Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum),
Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Nederland

Mixed pair of Black-headed and Citrine Wagtails breeding in Finland in 1997

On 16 May 1997, Ari Kuusela found a male Black-headed Wagtail *Motacilla flava feldegg* at Paimionlahti, Paimio, south-western Finland. In addition, another wagtail was found and tentatively identified as a summer-plumaged female Citrine Wagtail *M. citreola* by Ari Kuusela and Harry Lehto. The next day (17 May), both birds were observed by Henry Lehto; he agreed with the identifications.

The male Black-headed Wagtail was in summer plumage. It showed, however, a number of features considered less typical for this taxon (cf van den Berg & Oreel 1985, Svensson 1992); in fact, some features (especially number 4) seemed to fit better the very similar 'Turkestan Black-headed Wagtail *M. f. melanogrisea*' (cf Svensson 1992): 1 The black of the head lacked the distinct glossiness normally present in summer-plumaged males. The glossiness was possibly less weak during the earlier part of the bird's stay. Moreover, the black of the crown and nape and the posterior ear-coverts was 'less deep' than in typical birds. Also, there was a very short and thin greyish post-ocular streak. Such a marking is usually lacking in 'pure' birds; 2 The mantle, scapulars, back and rump showed a prominent greyish tinge. However, this is only evident on photographs taken by Henry Lehto. On photographs by Harry Lehto, the upperparts look more blackish-tinged (more like in a typical Black-headed Wagtail); 3 The whitish edges to the median and greater wing-coverts showed no yellow. Generally, Black-headed Wagtail has distinctly yellow-tinged wing-bars; 4 The anterior chin was whitish and the submoustachial stripe white to yellowish-white. In 'standard' birds, these parts are commonly wholly yellow (cf Svensson 1992, Corso 1997); 5 On the sides of the breast, there was a prominent (at least on photographs) greyish patch. This feature is absent or strongly reduced in Black-headed Wagtail; 6 The bill seemed to lack the typical slenderness of that of Black-headed Wagtail; and 7 The vocalizations included Black-headed Wagtail-type calls as well as other less specific Yellow Wagtail *M. flava* calls.

The Black-headed and Citrine Wagtails remained in the same c 10-ha partially flooded and grazed meadow, with tufts of grass of uneven height in drier areas and sedge *Carex* and reeds *Phragmites* occurring in moister areas. The vege-

tation was lower than c 30 cm in mid-May and locally up to 50 cm on c 10 June. Initially, the Black-headed Wagtail displayed to a female Yellow Wagtail (Yellow Wagtails breeding in southern Finland show characteristics of both Blue-headed *M. f. flava* and Grey-headed Wagtails *M. f. thunbergi*) and moved about the entire meadow. The Citrine Wagtail, on the other hand, disappeared for hours, possibly to much larger and wetter meadows nearby. In late May, the Black-headed Wagtail became nervous and the female Citrine Wagtail was difficult to see. On 9 June, Henry Lehto found a wagtail nest camouflaged very well under the hanging leaves of grass tuft. The nest contained six young. Only the male Black-headed Wagtail and the female Citrine Wagtail were making alarm calls in the vicinity of the nest. The nearest Yellow Wagtail nest was c 100 m away. During the three following days, we followed the pair from hides for a total of 15 h. The disturbance caused was limited to the daily 10 min of setting up and dismantling the portable hides. The female visited the nest frequently (once every 3-5 min), offering a small fish, a large larva (possibly of a dragonfly) or a large-winged insect to the brood. Most of the time, the male was guarding the nest without active food gathering. The male visited the nest much less frequently (maybe once every hour) but, on those occasions, the bill was full of small insects with 100s of thin long legs and wings pointing in all possible directions. A male Yellow Wagtail once approached the nest to within 10 m and it was duly chased away by the Black-headed Wagtail. The manner in which the parents approached the nest was different. The female flew to an open perch a few metres away from the nest, dropped to the ground and walked to the nest and 'through it', releasing the food item unnoticeably. About 10 cm beyond the nest, the bird would fly off. The male, on the other hand, did not use perches as often as the female did and the delivery of food items to the nest took much longer and was more relaxed. The young were ringed on 11 June by Tapani Numminen; they fledged soon after this date. In July, the young were seen c 3 km from the nest site.

In Fenno-Scandia, hybrids between Yellow and Citrine Wagtails have been recorded in Finland in 1983 and 1990 (Mikkola 1984, Lehto 1990, Jännes et al 1992), in Norway in 1990 (Gustad 1994, Ludvigsen 1995) and in Sweden in 1992 (Cederroth 1993). However, these birds likely concerned hybrids between Blue-headed or

297 Black-headed Wagtail / Balkankwikstaart *Motacilla flava feldegg*, male, summer plumage, Paimionlahti, Paimio, Finland, June 1997 (Henry Lehto)

298 Black-headed Wagtail / Balkankwikstaart *Motacilla flava feldegg*, male, summer plumage, Paimionlahti, Paimio, Finland, June 1997 (Harry J Lehto)

299 Citrine Wagtail / Citroenkwikstaart *Motacilla citreola*, female, summer plumage, Paimionlahti, Paimio, Finland, June 1997 (Harry J Lehto)

300 Citrine Wagtail / Citroenkwikstaart *Motacilla citreola*, female, summer plumage, Paimionlahti, Paimio, Finland, June 1997 (Henry Lehto)

Grey-headed and Citrine Wagtails. The successful mixed breeding reported here was the first record of hybridization between Black-headed and Citrine Wagtails for Fenno-Scandia. Elsewhere, hybridization between Yellow and Citrine Wagtails may occur more frequently. Possible hybrids between these taxa were recorded in Israel during migration (Shirihai 1990); their geographical origin is, however, unknown. Black-headed and Citrine Wagtails are both rare in Finland, with seven and 94 accepted records, respectively, up to and including 1995 (Nikander et al 1996).

We thank Tom Lindroos and Gerald Oreel for their helpful comments on the identity of the Black-headed Wagtail. Finally, we wish to express our 'surprisement' about the lack of interest shown by the Finnish birding community in this breeding case.

References

- van den Berg, M & Oreel, G J 1985. Field identification and status of black-headed Yellow Wagtails in western Europe. *Br Birds* 78: 176-183.
Cederroth, C 1993. Sällsynta fåglar i Sverige 1992. *Vår*

- Fågelvärld Suppl 19: 81-101.
- Corso, A. 1997. Appearance of Black-headed Wagtails. *Birding World* 10: 352.
- Gustad, J R 1994. Sjeldne fugler i Norge i 1992. *Vår Fuglefauna* 17: 259-278.
- Jännes, H, Nikander, P J & Numminen, T 1992. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1991 harvinaisuus-havainnot. *Lintumies* 27: 253-274.
- Lehto, H I 1990. Possible hybrid between Yellow and Citrine Wagtails in Finland in May 1990. *Dutch Birding* 12: 248.
- Ludvigsen, J S 1995. Hybrid mellom Gulerle og Sitronerle på Utsira i 1990. *Utsira Fuglestasjons Årbok* 1994: 36-37.
- Mikkola, K. 1984. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1983 harvinaisuus-havainnot. *Lintumies* 19: 154-167.
- Nikander, P J, Lindroos, T & Numminen, T 1996. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1995 harvinaisuus-havainnot. *Linnut* 29 (6): 5-11.
- Shirihai, H 1990. Possible hybrids between Yellow and Citrine Wagtail in Israel. *Dutch Birding* 12: 18-19.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.

Harry J Lehto, Elotie 1 A 8, 20780 Kaarina, Finland

Henry Lehto, Majoitusmestarinkatu 6 B 20, 20350 Turku, Finland

Recensies

DOMINIC MITCHELL & STEVE YOUNG 1997. *Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe*. New Holland (Publishers) Ltd, 24 Nutford Place, London W1H 6DQ, UK. 176 pp, 683 kleurenfoto's. ISBN 1-85368-913-0. GBP 24.99.

KEITH VINICOMBE & DAVID COTTRIDGE 1996. *Rare birds in Britain & Ireland: a photographic record*. HarperCollins Publishers, 77-85 Fulham Palace Road, London W6 8JB, UK. 192 pp; 487 kleurenfoto's, 22 zwartwitfoto's (96 pp). ISBN 0-00-219976-9. GBP 25.00.

Afgelopen zomer kwamen twee fotoboeken over zeldzame vogels uit: *Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe* door Dominic Mitchell en Steve Young (RBBE) en *Rare birds in Britain & Ireland: a photographic record* door Keith Vinicombe en David Cottridge (RBBi). Het eerste boek behandelt zeldzame vogels in Groot-Brittannië en een groot deel van Europa, het tweede alleen in Groot-Brittannië en Ierland. Twee boeken met nagenoeg dezelfde soorten en individuen; dit stelt vogelaars voor een moeilijke keuze bij de aanschaf: welke van de twee of toch maar allebei?

Het qua lay-out veel nettere RBBE heeft als nadeel dat het criterium zeldzame vogel niet goed gedefinieerd is, zodat soorten die zeldzaam zijn in het ene Europese land en broedvogel in het andere ontbreken. Verder zijn er foto's opgenomen die niet gevallen in Europa betreffen, maar die in de broedgebieden buiten Europa zijn genomen, wat op mij gekunsteld overkwam. RBBi is veel consequenter; was er geen foto beschikbaar dan wordt de soort alleen genoemd in de 43 soorten (overwegend gedocumenteerd door museumbalgen) tellende appendix. Pikant is dat in deze appendix een soort staat die wel in RBBE staat afgebeeld met een foto uit Engeland (IJslandse Brilduiker *Bucephala islandica*), terwijl één soort ontbreekt in RBBi die al wel in het tijdschrift *Birding World* stond

afgebeeld (Kuifleeuwerik *Galerida cristata* uit najaar 1996), ondanks het feit dat het hier een mede door *Birding World* uitgegeven publicatie betreft. Het bijeenbrengen van foto's van zeldzaamheden is echter een zeer tijdrovende bezigheid en daarom niets dan hulde voor de fotoredacteuren van beide boeken!

Welk boek heeft nu de voorkeur? RBBE heeft naast de prachtige verzameling foto's nog een aardige inleiding, waarbij het verschijnen van dwaalgasten aan de hand van duidelijke kaartjes wordt uitgelegd. Keith Vinicombe toont zich daarbij een groot aanhanger van de theorie van de zogenaamde 'reversed migration', waarmee hij tracht bijna ieder voorkomen van een soort te verklaren, tot Amerikaanse dwaalgasten als Canadese Kraanvogel *Grus canadensis* en Grote Geelpootruiter *Tringa melanoleuca* toe. Prachtige begrippen als 'vagrant shadow' en 'abmigration' passeren de revue. Hoewel de theorie geen verklaring geeft voor naar het zuidwesten trekkende soorten als bijvoorbeeld Izelklauwier *Lanius isabellinus*, geeft het stuk toch een frisse kijk op het fenomeen dwaalgasten, dat blijkbaar niet alleen te verklaren valt door (voor soortenjagers) gunstige winden.

RBBE geeft naast een korte inleiding nog een appendix van het aantal soorten per land, waarbij opvalt dat Nederland en Oostenrijk als enige landen de zogenaamde C-categorie (geïntroduceerde soorten) niet tellen. Qua soorten doet Nederland het niet slecht; in Europa wisten we met 438 op 31 december 1994 alleen Groot-Brittannië (544), Spanje (494!), Noorwegen (454) en Zweden (453) voor ons.

Persoonlijk geef ik de voorkeur aan RBBi en niet alleen vanwege de inleiding met daarin macabere zinnen als over de trekroute van Bladkoningen *Phylloscopus inornatus* op pagina 18 onder figuur 5: '...early November drowns in Atlantic' of door diverse verhalen rond een geval met prozaïsche zinnen bij de Bonte

Stern *Sterna fuscata* op pagina 90: '...but eventually died on 4 November amidst a sea of mindless bureaucracy over its return to a more hospitable climate'. Voor de Nederlandse vogelaar is RBBE echter interessanter vanwege de diverse Nederlandse gevallen (ik telde liefst 35 gevallen die ik zelf zag, tegen vier in RBBI).

Mijn favoriete foto's zijn over het algemeen de vage foto's waarop net te zien was dat het die soort betrof en niet de 'randje-randje' foto's. Deze vage foto's ademen de steer uit dat je ondanks files en sociale verplichtingen nog net op tijd was, dat de vogel schuw was en ver weg zat, dat er maar één fotograaf aanwezig was (uit Katwijk), dat het al donker begon te worden, dat iedereen in de stress zat of op Texel was en dat de soort de volgende dag weg was!

In RBBE (al dan niet scherp) zijn dat: de witte Giervalk *Falco rusticolus* van Wexford, Ierland, de Afrikaanse Purperkoet *Porphyryla alleni* van Morbihan, Frankrijk, de Mongoolse Plevier *Charadrius mongolus* van Petrovac, Joegoslavië, de Bartrams Ruiters *Bartramia longicauda* van Scilly, Engeland (die een Mars-reep weigerde!), de Willet *Catoptrophorus semipalmatus* van Rogaland, Noorwegen, de Ross' Meeuw *Rhodostelia rosea* van Vlieland, Friesland, Nederland, de Zwarte Leeuwerik *Melanocorypha yeltoniensis* van Zweden, de Petsjorapieper *Anthus gustavi* van Fair Isle, Schotland, in oktober 1989, de Roodkeelachttegaal *Luscinia calliope* van Helgoland, Duitsland, de ultieme foto van de Goudlijster *Zoothera dauma* in Down, Ierland (met de verbijsterde vogelaar op de achtergrond) en de Magnoliazanger *Dendroica magnolia* op IJsland (weer mooi vaag). In RBBI (waarvan sommige ook in RBBE) zijn dat: de Amerikaanse Torenvalk *F. sparverius* van Cornwall, de oude Oostelijke Kraagtrap *Chlamydotis macqueenii* van Suffolk, de Kaspische Plevier *C. asiaticus* van Scilly, de Bairds *Calidris bairdii* en Bonapartes Strandloper *C. fuscicollis* samen op één foto (ook even mooi in RBBE), de Kleine Wulp *Numenius minutus* van Norfolk, het Steppehoentje *Syrhaptes paradoxus* van Shetland (hoewel overdreven mooi!), de Zilveralk *Synthliboramphus antiquus* van Lundy, de Witkoptapuit *O. leucopyga* van Suffolk, de Ruppells Grasmus *Sylvia rueppelli* van Shetland (ook in RBBE), de Mugimakivliegvanger *Ficedula mugimaki* (nog mooier vaag in Birding World!) van Yorkshire, de Bruine Klauwier *Lanius cristatus* van Shetland (van een betere kwaliteit dan in RBBE) en de onwaarschijnlijke Geelvluggelzanger *Vermivora chrysoptera* van Kent (nog steeds spijt dat ik daar niet heen ben gegaan!).

Het is tot slot gebruikelijk in recensies om gevonden fouten breed uit te meten. Ik wil er slechts twee noemen: volgens RBBE is de Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka* van november 1991 een adult, terwijl deze in RBBI als eerste-winter staat; en wat in RBBE een Bruine Lijster *Turdus naumanni eunomus* wordt genoemd, is volgens RBBI een hybride met Naumanns Lijster *T. n. naumanni*.

Concluderend raad ik aan om toch beide boeken aan te schaffen. Tijdens een verregende Vlieland-week afgelopen najaar waren beide boeken favoriet leesvoer

bij de toch niet gauw uit het veld geslagen bewoners van huize 't Wantij. JAN VAN DER LAAN

MARTIN S. ADAMIAN & DANIEL KLEM JR 1997. *A field guide to birds of Armenia*. American University of Armenia, 300 Lakeside Drive, 13th floor, Oakland, California 94612, USA; of 40 Bagramian Street, Yerevan, Armenia. 223 pp. ISBN 0-9657429-1-1, USD 39.00 (softback).

Uit berichten in WP reports in 1992-95 kon men reeds afleiden dat er in Armenië sprake was van een intensief veldwerk. Uiteindelijk heeft dit ertoe bijgedragen dat er voor deze kleine, door land omsloten, in de Kaukasus gelegen republiek een opmerkelijke vogelgids is geproduceerd. Het boek beoogt geen winst te maken en lijkt vooral mogelijk gemaakt doordat veel Armeniërs buiten Armenië wonen, met name in de VS. Na een aantal inleidende hoofdstukken waarin op een moderne en doordachte wijze onder meer vogeltopografie en de Armeense habitats worden behandeld, volgen 61 kleurenplaten vervaardigd door 12 Britse illustratoren. Deze platen zijn van uitstekende kwaliteit ofschoon ze behalve de Armeense naam en een statuscode weinig toevoegen aan de beste bestaande Europese veldgidsen. De tekst tegenover de platen is beknopt met gemiddeld zeven regels waarin de belangrijkste kenmerken worden gepresenteerd alsmede iets over gedrag, habitat, voedsel en nest. Het meest bijzondere aan deze veldgids zijn de 348 verspreidingskaartjes, die vaak uiterst precieze informatie verschaffen over de locaties waar een bepaalde soort werd vastgesteld. Hierbij werd tijdens de onderzoeksperiode gebruikgemaakt van Global Positioning System (GPS)-navigators, zakinstrumenten die middels satellietsignalen met grote precisie de positie bepalen. Het boek is daarmee niet alleen van belang voor degene die zich interesseert voor de vogels van Armenië maar ook voor omringende landen als Azerbeidzjan, Georgië, Iran en Noord-oost-Turkije. ARNOUD B. VAN DEN BERG

EERIK LEIBAK, VIILU LILLELEHT & HEINRICH VEROMANN (EDITORS) 1994. *Birds of Estonia. Status, distribution and numbers*. Estonian Academy Publishers, Tallinn. Available from: Viiju Lilleleht, Institute of Zoology and Botany, Riia 181, EE 2400 Tartu, Estonia. 287 pp. ISBN 9985-50-031-8. DEM 45.00.

Europe is blessed with perhaps the highest density of ornithological and birding journals in the world, and new ones appear every year. The downside of this development is that it is getting ever more difficult to keep up with all this literature. The growth of ornithological knowledge through the 1980s underscores the need for well-researched monographs and avifaunas. *Birds of Estonia* is an up-to-date survey of the existing literature of the 332 Estonian bird species. It performs its task of summarizing and synthesizing knowledge admirably well. Introductory chapters cover the history of ornithological activities in Estonia, a discussion of

natural habitats, conservation measures and a useful summary of the Estonian avifauna. In the species accounts, which form the bulk of the book, details are presented about present and historical status, migration phenology, distribution, habitat choice, population density, and population trends. A major positive feature of *Birds of Estonia* is that it is published in English, which facilitates comparisons of the Estonian avifauna with other countries in Europe. GEORGE SANGSTER

GERNANT MAGNIN & MURAT YARAR 1997. *Important Bird Areas in Turkey*. Dogal Hayati Koruma Derneği (DHKD), PO Box 18, 80810 Bebek-Istanbul, Turkey. 320 pp. ISBN 975-96081-7-0. USD 35.00.

Everyone interested in the ornithology of Turkey or the Middle East in past, present or future should buy this book. It is a milestone publication and the first of its kind for Turkey. 97 Turkish sites are described which are nationally or internationally important for birds according to current knowledge. In this, it follows the strategy of BirdLife International to identify worldwide priority areas for conservation by internationally accepted criteria.

Turkey's location at the junction of continents accounts for a great diversity of habitats and a rich avifauna of at least 316 breeding species, including 14 which are globally threatened. Species occurring in European deciduous forests, Mediterranean scrubs and wetlands, Arabian semi-deserts, Caucasian mountains and central Asian steppes all can be found within Turkey. This book serves as an excellent guide and reference for one of Europe's best birding countries and an increasingly popular holiday destination.

The DHKD, partner of BirdLife International, is the leading Turkish non-governmental organisation that takes action to conserve Turkey's biodiversity. The information compiled in this book is based on 150 000 km of field trips by the authors, staff members of the DHKD, in the period 1989-1996 and complemented by material of foreign birders (including many DBTRS travel reports).

The site accounts give a site description of geographical and hydrological features, a list of important breeding or migratory bird species and an overview of conservation issues. Many crisp and informative, full-colour maps show the main habitats, access roads and important land features of the listed IBA's. Further useful information is given in appendices including recent information on bird populations and the first widely accepted English-Turkish bird name list.

So far the good news. The book also describes in dry figures the loss of wetlands in recent decades. The activities of State Water Works (DSI) are mainly responsible for the damage and many plans have been and unfortunately will be carried out without proper environmental impact assessment. Flood control and damming may locally improve the availability of water but often result in the loss of natural and agricultural areas downstream. Improvement of highly ineffective agricul-

tural methods could diminish the pressure on natural areas, for example by replacing excessively wasteful irrigation schemes by drip irrigation.

All birdwatchers visiting Turkey could potentially contribute to Turkish ornithology and conservation by visiting the IBA's listed in this book to monitor changes or exploring new areas and sending their findings to the DHKD on forms which can be copied from an appendix in the book. The motivated and growing staff of the DHKD and bird conservation in Turkey on the long term will appreciate it highly. TOM M VAN DER HAVE

MICHEL VERSLUYS, RICUS ENGELMOER, DIRK BLOK & RENÉ VAN DER WAL 1997. *Vogels van Ameland*. Friese Pers Boekerij, Leeuwarden. 452 pp. ISBN 90-3301-7318. NLG 67.50.

Tot op heden heeft Ameland, Friesland, minder aandacht van vogelaars gekregen dan andere waddeneilanden. Dit heeft er onder meer in geresulteerd dat van alle dwaalgasten op bewoonde waddeneilanden slechts 4.5% op Ameland werd ontdekt. Toch biedt dit eiland voor personen die naar zeldzaamheden zoeken bepaalde voordelen. Men heeft er immers veel bewegingsvrijheid, terwijl andere eilanden grotendeels als nationaal park of reservaat vele maanden voor publiek gesloten zijn. De weinig strikte toegangsregels lijken geen nadelige invloed te hebben op broedvogels: Ameland is een bolwerk voor soorten als Velduil *Asio flammeus* en Grauwe Klauwier *Lanius collurio*. Menige vogelaar zal daarom belangstelling hebben voor de nieuwe avifauna van Ameland. Het is een prachtig uitgevoerd boek geworden met c 43 fraaie kleurenfoto's en bijna 100 diagrammen. Inleidende hoofdstukken zijn goed geschreven en behandelen werkwijze, landschap, belang van Ameland voor vogels, wadvogels, roofvogels en najaarstrekk. Daarna volgt een overzicht van vogelsoorten. Hierin blijkt dit boek door zijn moderne taxonomie en naamgeving een lichtend voorbeeld voor andere regionale avifauna's, die in dit opzicht vaak een ouderwetse indruk maken. De meeste regionale avifauna's worden gekenmerkt door een opsomming van talloze dubieuze, niet door de CDNA aanvaarde gevallen van zeldzaamheden. Vermoedelijk wordt dit veroorzaakt doordat auteurs van dergelijke boeken niet graag medewerkers voor het hoofd stoten, ook al zou men zich kunnen verschuilen achter de beslissingen van de CDNA. Dit geldt gelukkig in slechts geringe mate voor *Vogels van Ameland*, maar gevallen van Goudlijster *Zoothera dauma* (vier exemplaren), Azuurmees *Parus cyanus* (groep van 20) en Mirtezanger *Dendroica coronata* (op 4 oktober 1996) hadden toch beter achterwege kunnen blijven. Verrassend was een foto van een tot nu toe onbekend gebleven vrouwtje Sneeuwuif *Nyctea scandiaca* op 8-9 april 1992. Deze vogel vertoont zoveel gelijkenis met de op 28 juni op Schiermonnikoog, Friesland, gefotografeerde vogel dat het wel hetzelfde exemplaar moet zijn (cf Dutch Birding 14: 156, 1992; 16: 136, 1994). ARNOUD B VAN DEN BERG

NHBS MAILORDER BOOKSTORE 1997. *Ornithology – a buyer's guide, August 1997*. NHBS Mailorder Bookstore, 2-3 Wills Road, Totnes, Devon TQ9 5XN, UK, telefoon +44-1803-865913, fax +44-1803-865280, e-mail nhbs@nhbs.co.uk, website <http://www.nhbs.com>.

SUBBUTEO NATURAL HISTORY BOOKS LTD 1997. *Wildlife & travel catalogue 1998*. Subbuteo Natural History Books Ltd, Pistyll Farm, Nercwys, Nr Mold, Flintshire, North Wales CH7 4EW, UK, telefoon +44-1352-756551, fax +44-1352-756004, e-mail sales@subbooks.demon.co.uk, website <http://www.subbooks.demon.co.uk>.

Voor vogelaars die op de hoogte willen blijven van aankondigde en nieuw verschenen boektitels is het (wellicht ten overvloede) interessant kennis te nemen van de catalogi van twee Engelse boekenverzendhuizen: 'NHBS Mailorder Bookstore' en 'Subbuteo Natural History Books Ltd'; beide leveren ook aan buitenlandse klanten. De NHBS publiceert voor vogels,

zoogdieren, insecten, planten en een aantal andere onderwerpen aparte catalogi; Subbuteo heeft één natuurhistorische catalogus. Deze catalogi worden ten minste één maal per jaar vernieuwd. De vogelcatalogus van NHBS is in krantvorm (48 pp), de catalogus van Subbuteo in A4-formaat (86 pp). Beide rangschikken de verkrijgbare boeken (en video's, CD-ROM's, CD's en geluidscassettes) in een groot aantal categorieën, bijvoorbeeld geografische regio's, vogelgroepen, ecologie, natuurbescherming, etc. De onlangs in een iets ander jasje gestoken NHBS-catalogus biedt daarnaast ook uitgebreidere aankondigingen van uitgevers, boekbesprekingen en columns (bijvoorbeeld onder de titel 'Birdwatching in the Middle East – what books do I need?'). Subbuteo is de 'hofleverancier' van British Birds, en abonnees van dit tijdschrift betalen geen verzendkosten voor de bestelde boeken. Beide verzendhuizen hebben ook een 'website' waarop de catalogi zijn te raadplegen. ANDRÉ J VAN LOON

Aankondigingen & verzoeken

Lijst van Groningse vogels Als bijlage bij De Grauwe Gors 25 nr 3-4, november 1997, is de Lijst van Groningse vogels verschenen. Deze lijst is samengesteld door Bert de Bruin en Sybrand de Bruin en geeft een overzicht van alle in de provincie Groningen vastgestelde vogelsoorten (340) en hun ondersoorten. Bij zeldzame soorten worden alle gevallen met maand en plaats vermeld. Naast het soortenoverzicht zijn er maar liefst 15 appendices, waarin allerlei aanvullende informatie is verzameld, zoals de in Groningen schaarse soorten en ondersoorten die door de in februari 1997 opgerichte Commissie Groninger Avifauna (CGA) worden beoordeeld. Het tekstgedeelte wordt afgesloten met een uitgebreid literatuuroverzicht. Achterin het boekje zijn 49 zwartwitfoto's opgenomen, waarvan een aantal door de jaren heen ook in Dutch Birding is verschenen, maar sommige zijn niet eerder gepubliceerd. De lijst is apart na te bestellen door overmaking van NLG 10.00 op girorekening 20154187 tnv penningmeester Avifauna Groningen, Lagelandsterweg 6, Lageland, Nederland, ovv 'Lijst van Groningse vogels'.

Vrijwilligers gevraagd voor Pools onderzoek aan ruigpoothoenders en uilen Sterke economische groei in Polen sinds de val van het IJzeren Gordijn heeft geleid tot investeringen in onder meer de infrastructuur. Wegen werden verbreed of geasfalteerd en nieuwe worden aangelegd. Met name de Karpaten in het zuiden zijn beter bereikbaar geworden. Dit heeft twee gevolgen: massatoerisme (wintersport en bergwandelen) en intensivering van de moderne bosbouw (kaalkap en herbeplanting met naalddhout).

Felix Felger van de Universiteit van Krakau is onlangs begonnen met een langetermijnstudie naar de effecten van deze verstoring en habitatvernietiging op ruigpoothoenders en uilen. Het onderzoeksgebied, de

Poolse Karpaten (Tatra) en voorgebergten, herbergt gezonde populaties van onder meer Hazelhoen *Bonasa bonasia*, Korhoen *Tetrao tetrix*, Auerhoen *T urogallus*, Oehoe *Bubo bubo*, Dwerguil *Glaucidium passerinum*, Oeraluil *Strix uralensis* en Ruigpootuil *Aegolius funereus*. Daarnaast komen Steenarend *Aquila chrysaetos* en maar liefst 10 soorten spechten voor.

Er is weinig bekend over aantallen en verspreiding van deze soorten. Door de geringe financiële ondersteuning door de Poolse overheid zijn er te weinig mensen beschikbaar om inventarisaties uit te voeren teneinde zo snel mogelijk dergelijke gegevens vast te stellen zodat de kerngebieden van de bedreigde soorten veiliggesteld kunnen worden.

Voor het uitvoeren van de eerste inventarisaties worden vrijwilligers gevraagd voor de perioden januari-april 1998 (ruigpoothoenders en uilen) en september-november 1998 (uilen). Deelnemers dienen ten minste 10 dagen beschikbaar te zijn en zich op te geven voor het ruigpoothoenders- of het uilenonderzoek. Een goede conditie is vereist (lange wandelingen door ruig terrein). Het uilenonderzoek bestaat uit inventarisaties (vaak 's nachts met taperecorder), competitieonderzoek (er is sprake van een invasie van Oeraluil) en braakbalanalyses. Het ruigpoothoendersonderzoek bestaat eveneens uit inventarisaties (onder meer bepalen van baltsplaatsen van Korhoen en Auerhoen), aangevuld met onderzoek aan predatie (door onder meer marters en vossen) en de effecten van moderne bosbouw. Het uiteindelijke doel is een compromis te vinden tussen moderne bosbouw en het handhaven van gezonde populaties ruigpoothoenders en uilen.

Nadere informatie kan worden verkregen bij: Eco Tourist Services, Postbus 1580, 3800 BN Amersfoort, telefoon 033-4565201, fax 033-4565314.

DBA-nieuws

DBA-vogelweek op Texel in najaar 1997 De DBA-vogelweek werd dit jaar gehouden van zaterdag 27 september tot en met zondag 5 oktober 1997. Dit 'experiment' was deels bedoeld om de Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis* te forceren. Echter, gedurende de week zou blijken dat het voorkomen van vogels niet alleen bepaald wordt in tijd, maar ook in ruimte (cf Dutch Birding 19: 259, platen 268-269, 1997). Zaterdag begon al goed met een Rode Wouw *Milvus milvus*, vijf Grauwe Franjepoten *Phalaropus lobatus* in het Wagejot, enkele Grote Piepers *Anthus richardi*, Bladkoningen *P inornatus* en een Ortolaan *Emberiza hortulana*. Aat Schaftenaar, nog geen kwartier op het eiland, ontdekte een eerste-winter Bergfluit *P bonelli* tegenover het Texel Birdwatching Center (TBC). De vogel zou de hele week aanwezig blijven en zong regelmatig. Het TBC bleek een uitstekende uitvalsbasis. Niet alleen door de foerageer- en slaapmogelijkheden, maar ook door de aanwezige informatie (schoolbord, kaart van Texel, 'warden' Arend Wassink zelf en niet in het minst de bibliotheek). Onder meer een Roodkeelpieper *A cervinus* op maandag en een melding van een Klein Waterhoen *Porzana parva* op woensdag hielden de hoofden de volgende drie dagen bij de les. De 'big day' op dinsdag werd gewonnen door het team van Jeroen de Bruin, Nils van Duivendijk, Diederik Kok en Han Zevenhuizen (121 soorten), op de voet gevolgd door Dick Groenendijk en Hein Prinsen met 120 soorten. Twee fietsteams scoorden 106 en 107 soorten en het totaal aantal soorten kwam uit op 151.

De woensdag werd laat in de middag verstoord door een pieperbericht dat 'grote pijlstormvogels' langs de Westerslag vlogen. Nadat iedereen zich naar het strand had gespoed, werd er in ieder geval een 'grote pijl' gezien die door een deel van de aanwezigen als Grote Pijlstormvogel *Puffinus gravis* werd gedetermineerd.

Gedurende die middag en de navolgende dagen werd duidelijk dat we de beste zeevakdagen uit de Nederlandse geschiedenis meemaakten, met 100en Grauwe Pijlstormvogels *P griseus*, enkele Noordse Pijlstormvogels *P puffinus*, 10-tallen Vale Stormvogeltjes *Oceanodroma leucorhoa*, een Rosse Franjepoot *P fulicaria*, vele jagers *Stercorarius*, waaronder twee adulte Kleinste Jagers *S longicaudus*, Vorkstaartmeeuwen *Larus sabini*, twee Kleine Alken *Alle alle* en een Papegaaiduiker *Fratercula arctica*. Met c 180 soorten mag de week bijzonder geslaagd genoemd worden. Op de eerste zaterdag was er verder nog te genieten van een voorstelling met dia's van Ed Opperman (Nieuw-Zeeland en Australië). Op donderdag kwamen Nils van Duivendijk en Diederik Kok zich goed van hun taak tijdens de 'mystery bird-competitie'. Winnaar werd Enno Ebels, met 22 van de 36 goed, gevolgd door Roland van der Vliet met 21 goed. De laatste zaterdag passeerden in een sfeervol en volgepakt TBC enkele bijzonder fraaie plaatjes van Roy de Haas de revue (Canada en de VS). AREND WASSINK & GIJSBERT VAN DER BENT

DBA-vogelweek op Texel in september 1998 De periode van de DBA-vogelweek in het najaar van 1998 is al bekend. Aan voorspellingen en het wekken van verwachtingen waagt bijna niemand zich meer, maar toch hopen we in de periode van zaterdag 12 september tot en met zondag 20 september 1998 een ornithologische slag te slaan op Texel. Het Texel Birdwatching Center (Vuurtoerenweg 94, De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland, telefoon 0222-316416) zal bij de organisatie een grote rol spelen. Bezoekers en deelnemers zijn alvast gewaarschuwd dat deze vogelweek een wat 'zwaarder' karakter zal krijgen dan gebruikelijk. GIJSBERT VAN DER BENT

Trends in systematics

Acrocephalus and *Hippolais* relationships: shaking the tree

Molecular phylogenetic studies are having a revisionary impact on avian taxonomy. Recently, Leisler et al (1997) employed the powerful (but not infallible) technique of mitochondrial DNA (mtDNA) sequencing to untangle the evolutionary relationships of several warblers of the genera *Acrocephalus* and *Hippolais*. A molecular per-

spective of relationships in this group is particularly welcome since most species are rather non-descript and offer few clues to their taxonomic status and relationships. Relationships among *Acrocephalus* and *Hippolais* have been uncertain at various levels (eg, genera, subgenera and species). The main problem is that groupings which were made on the basis of morphological characters may not reflect actual relationships. For instance, although the status of *Acrocephalus*

and *Hippolais* has almost always been accepted without question, there is little morphological and genetic evidence to separate the two genera (Williamson 1968, Sibley & Ahlquist 1990) and Booted *H caligata* and Olivaceous Warbler *H pal-lida* can appear very similar to *Acrocephalus* warblers (Harris et al 1995), particularly in profile and habits (eg, Harvey & Porter 1984). Detailed knowledge of phylogenetic relationships would also be extremely helpful to interpret historical trends in the ecology, behaviour and morphology of reed warblers.

Leisler et al (1997) set out to investigate the relationships of 27 species and subspecies of *Acrocephalus* and three species of *Hippolais* (Icterine *H icterina*, Booted and Olivaceous Warbler). To determine whether *Hippolais* and *Acrocephalus* are more closely related to each other than to other warblers, the study also included representatives of several other genera traditionally classified as Sylviidae (ie, *Cisticola*, *Cettia*, *Locustella*, *Phylloscopus* and *Regulus*). As is now standard practice in this research field, Leisler et al (1997) analysed long sequences of mtDNA (ie, 1068 base pairs) and constructed phylogenetic trees using three different algorithms. Their study yielded several surprises and strongly suggests that Booted and Olivaceous Warbler should be classified among the reed warblers. At the level of species, the new data indicate that several forms previously included in 'polytypic' species are better regarded as separate species.

Higher relationships

The new molecular findings demonstrate that *Acrocephalus* and *Hippolais* are close relatives; the other warbler genera turned out to be more distantly related. Among *Acrocephalus* warblers, three main groups were identified (figure 1), one representing the small plain reed warblers (eg, Paddyfield *A agricola* and Reed Warbler *A scir-paceus*), another formed by the small streaked species (eg, Sedge *A schoenobaenus* and Moustached Warbler *A melanopogon*) and a third representing the large plain species (eg, Great Reed *A arundinaceus* and Clamorous Reed Warbler *A stentoreus*). Surprisingly, Booted and Olivaceous Warbler did not cluster with Icterine Warbler but were nested within the *Acrocephalus* tree and emerged as the sister-group of the large plain reed warblers. This means that Booted and Olivaceous Warbler are, in fact, reed warblers and that they can not be maintained in *Hippolais*. The existence of four major groups of

reed warblers is also suggested by morphological analyses which are reported in the same paper. Statistical analysis of differences in 20 morphological characters identified four major clusters corresponding to the four phylogenetically defined groups of reed warblers.

At lower taxonomic levels, the molecular phylogenetic data also produced interesting results. Among the small plain species of reed warblers, two basic groups can be distinguished: one formed by Paddyfield Warbler and two similar eastern Asian forms and another formed by Blyth's Reed Warbler *A dumetorum* and several European and African forms. Black-browed Reed Warbler *A bistrigiceps* turned out to be a member of the group of streaked species and did not appear to be closely related to Paddyfield or Manchurian Warbler *A tangorum*, near which it has been placed in some taxonomic lists. Relationships among the streaked species could not be resolved with confidence.

The study showed that Basra Reed Warbler *A griseldis* holds a position at the base of the large reed warbler group. The remaining large species form two major groups, one of these consisting of strictly African taxa. In the Western Palearctic, this group is represented only by Cape Verde Warbler *A brevipennis*. In traditional lists, the latter species is often placed alongside the small plain reed warblers. The new study shows that it is in fact closer to the large species. From similarities in plumage and vocalizations, Hazevoet (1995) inferred a close relationship with Greater Swamp Warbler *A rufescens*. This is now supported by molecular data. The other group is formed by the Great Reed Warbler complex. Relationships among these forms have been controversial and are further discussed below.

How many genera should be recognized?

In order to represent natural groups, genera and other higher taxa should represent monophyletic groups of taxa. Monophyletic (natural) taxa are complete phylogenetic units. A monophyletic taxon comprises all the taxa descending from a given hypothesized ancestor, irrespective of their morphological distinctiveness. The term monophyly is easily illustrated by means of the 'cut method' (Sober 1988): draw a line through any branch in figure 1; all species to the right of that cut comprise a monophyletic group. When a previously accepted group turns out to represent an unnatural (non-monophyletic) assemblage of species, taxonomic changes are inevitable. The discovery that both *Acrocephalus* and *Hippolais*,

FIGURE 1 Evolutionary relationships among several *Acrocephalus* and *Hippolais* warblers, as inferred from DNA sequences (Leisler et al 1997). Groupings on the right indicate narrow and broad genus limits

as currently defined, are not monophyletic means that at least some generic names have to be changed.

However, once monophyletic groups are defined there are no obvious 'rules' that dictate at which particular level those groups should be recognized taxonomically. In other words, it is arbitrary whether a particular monophyletic group, such as the small plain reed warblers, should be recognized at the level of genus or subgenus. A phylogenetic study may determine objectively whether a group is natural (monophyletic) but the taxonomic rank of these groups is arbitrary and largely depends on practical considerations. It is only a matter of convention whether the reed warblers should be placed into four narrowly defined genera, as suggested by Leisler et al (1997), or into one broadly defined

genus (figure 1). In the former option, *Acrocephalus* (as currently defined) is split into three genera, *Notiocichla* for the small plain species, *Calamodus* for the streaked species and *Acrocephalus* for the large plain species, with Booted and Olivaceous Warbler placed in an additional genus *Iduna*. If these four genera are recognized, at least 15 species would become known under a different name. Several arguments may be cited in favour of the proposal by Leisler et al (1997) to adopt narrow genus limits in the reed warblers. First, the group of reed warblers comprises a large number of species; grouping them into four genera would highlight the major subdivisions in the group. Sibley (1996) already recognized 36 species of *Acrocephalus*; if the results of the present study are taken into account, *Acrocephalus* would comprise 40 or more species and would

rank among the 30 largest genera of birds (Sibley & Monroe 1990). Second, there is high statistical support for the monophyly of the four groups (Leisler et al 1997). Third, the four groups can be separated on the basis of morphological characters (Leisler et al 1997).

An alternative is to place all reed warblers, including Booted and Olivaceous Warbler, in *Acrocephalus*. This would result in a name change for Booted and Olivaceous Warbler but not for the other species. The latter two species would then become known as *Acrocephalus caligatus* and *Acrocephalus pallidus*, respectively. The four major groups discussed above could still be recognized as subgenera. Recognition of one broad genus would have the least impact on nomenclature and may also be preferable given the fact that relationships of the distinctive Thick-billed Warbler *A. aedon* are still unclear. The phylogenetic relationships of Thick-billed Warbler and other *Acrocephalus* and *Hippolais* warblers are currently being investigated by Andreas Helbig (pers comm). In the interim, I suggest that the four main groups of reed warbler identified by Leisler et al (1997) be tentatively recognized as *Acrocephalus*.

Species limits

Phylogenetic studies are not strictly necessary to define species limits. However, one way in which they have proved to be very useful is to test whether previously recognized 'polytypic' species (species composed of a number of 'subspecies') represent natural (monophyletic) groups. The taxonomy of the group of small plain-backed species has proved to be particularly difficult to resolve. In the past, the rare Manchurian Warbler has been considered a subspecies of either Black-browed Reed Warbler (eg, Williamson 1968) or Paddyfield Warbler (eg, Alström et al 1991) or, more recently, as a separate species (Round 1994, Sibley 1996, Sangster et al 1997). The phylogeny obtained by Leisler et al (1997) now suggests that its closest relative is Blunt-winged Warbler *A. concinens*, which means that continued lumping with Paddyfield or Black-browed Reed Warbler is no longer justified. Interestingly, mtDNA sequences of populations of Paddyfield Warbler in Kazakhstan ('*agricola*') and Crimea, Ukraine ('*septimus*') turned out to be markedly different, showing a genetic distance of 4.5%. Although these populations are presently known to differ only by subtle colour differences, and '*septimus*' is often not even recognized as a valid subspecies (but see Stepanyan

& Matyukhin 1984), the genetic data suggest that '*septimus*' may represent a cryptic species. Clearly, this needs to be verified with more and other data.

The taxonomy of African Reed Warbler *A. baeticatus* has been a subject of controversy over the past 20 years (eg, Fry et al 1974, Clancey 1975, Dowsett-Lemaire & Dowsett 1987). In northern Africa, isolated populations are found in Senegal (Colston & Morel 1984), Lake Chad (Fry et al 1974) and in north-eastern Africa (Ash et al 1989). Each of these populations has been described as a separate subspecies but the status of these taxa and their relationships with other species have been unclear. The population in north-eastern Africa, which was named *avicenniae* by Ash et al (1989), is particularly distinctive and is characterized by relatively pale, olive-brown upperparts, with a rusty tinge confined to the rump and uppertail-coverts, and differs from all populations of African Reed Warbler in having uniform creamy-white underparts with very pale flanks (Ash et al 1989). It inhabits coastal mangroves in the southern Red Sea (Eritrea, Sudan, Somalia, Saudi Arabia and North Yemen) and occurs only marginally south of the borders of the Palearctic. Reed warblers observed at the Red Sea coast in southern Egypt may represent this species (Peter Meininger in litt). Although *avicenniae* was originally described as a northern subspecies of African Reed Warbler, the new molecular study indicates that it is in fact closer to European Reed Warbler. The form *avicenniae* differs from the latter species in coloration of upperparts, wing and foot structure and habitat (Ash et al 1989). As yet unpublished data indicate that its song is slower than that of European Reed Warbler (Leisler et al 1997). Because *avicenniae* is distinct from both African Reed and European Reed Warbler, the proposal by Leisler et al (1997) to recognize it as a separate species, Mangrove Reed Warbler *A. avicenniae*, seems well founded.

Even more surprising was the finding that the two 'subspecies' of Reed Warbler, *A. s. scirpaceus* and *A. s. fuscus*, are not sister-taxa, *scirpaceus* being more closely related to *avicenniae* and *baeticatus* than to *fuscus*. This means that if *baeticatus* and *avicenniae* are considered as species, the more distantly related *fuscus* should also be treated at the level of species. If *scirpaceus* and *fuscus* are recognized as two monotypic species they may be named European Reed Warbler *A. scirpaceus* and Caspian Reed Warbler *A. fuscus* ('Eastern Reed Warbler' for the latter species

301 Mangrove Reed Warbler / Mangrovekarekiet *Acrocephalus avicenniae*, Shuqaiq, Asir Province, Saudi Arabia, May 1995 (Peter Symens)

302 Caspian Reed Warbler / Kaspische Karekiet *Acrocephalus fuscus*, Jubail, Saudi Arabia, 16 April 1991 (Arnoud B van den Berg)

would invite confusion as this name is sometimes used for Oriental Reed Warbler *A orientalis*). The breeding range of Caspian Reed Warbler is situated in central and eastern Asia Minor, Levant, the Caspian area and central Asia, and may extend west into central Turkey (Roselaar 1995) and south to the Nile Delta, Egypt (Goodman & Meininger 1989). It is not known whether Caspian Reed Warbler is always separable in the field from European Reed and Marsh Warbler *A palustris*. In the European identification literature, Caspian Reed Warbler is mostly treated as a taxon which could provide identification pitfalls while identifying a potential Blyth's Reed or Marsh Warbler, rather than as a form which is interesting in itself. Consequently, our knowledge about the status of Caspian Reed Warbler in Europe is still rudimentary. However, Caspian Reed Warbler is a common migrant in Israel (Shirihai 1996) and probably elsewhere in the Middle East, which suggests that it is currently being overlooked in (western) Europe. Before a detailed identification paper is available, observers may consult the accounts by Pearson (1981), Harvey & Porter (1984), Schulze-Hagen & Barthel (1993) and Harris et al (1995) for information about plumages and bare parts of Caspian Reed Warbler and about individual and age variation.

The taxonomy of the complex of large reed warblers has been unstable for many years (Salomonsen 1929, Stresemann & Arnold 1949, Shirihai et al 1995). The traditional view that similar forms with non-overlapping breeding ranges should be lumped as 'subspecies' of large and variable 'polytypic' species is gradually being elbowed aside by the view that several former subspecies are actually quite distinct and should be treated as full species. For instance, Pearson & Backhurst (1988), who studied Basra Reed Warbler on the wintering grounds in eastern Africa, pointed out that it is far more distinctive than its status as a 'subspecies' of Great Reed Warbler had previously suggested. Pearson & Backhurst (1988) showed that Basra Reed and Great Reed Warbler differ in size, bill shape, plumage and leg coloration, habitat and song and concluded that both taxa should be recognized as distinct species. The basal position of Basra Reed Warbler among the large reed warblers (figure 1) emphatically supports that conclusion. Another form previously included in Great Reed Warbler is Oriental Reed Warbler, a long-distance migrant which appears on the Western Palearctic list on the strength of two records in Israel (Shirihai

1996). The new study showed that Oriental Reed Warbler is actually more closely related to Clamorous Reed than to Great Reed Warbler. Leisler et al (1997), therefore, concluded that Oriental Reed Warbler is best treated as a full species, a conclusion earlier reached by Shirihai et al (1995) on the basis of plumage features, biometrics and results from a preliminary DNA study. Another form, Australian Reed Warbler *A australis*, is mostly treated as a subspecies of Clamorous Reed Warbler. The molecular data obtained by Leisler et al (1997) contradict this view; it is actually closer to Pitcairn Reed Warbler *A vaughani*, an eastern Polynesian endemic, than to Clamorous Reed Warbler, supporting the view held by Shirihai et al (1995) that Australian Reed Warbler is specifically distinct.

Although the new molecular data support several conclusions which were recently reached on the basis of more traditional characters, they also illuminate how 'wrong' (ie, unnatural) species limits have been in the not-so-distant past. The uncomfortable fact that at least five widely recognized 'polytypic' species are assemblages of forms that are not closely related (ie, Paddyfield, Reed, African Reed, Great Reed and Clamorous Reed Warbler) calls into question the status of other widely accepted, but as yet poorly corroborated, polytypic species. Reassessments of the taxonomy of African Reed, Booted, Olivaceous and Clamorous Reed Warbler may be particularly rewarding. Given the many as yet unsampled forms, the reed warbler complex is still a goldmine for future phylogenetic and taxonomic studies and the study by Leisler et al (1997) is an indication that more surprises are to be expected.

References

- Alström, P, Olsson, U & Round, P D 1991. The taxonomic status of *Acrocephalus agricola tangorum*. *Fork-tail* 6: 3-13.
- Ash, J S, Pearson, D J, Nikolaus, G & Colston, P R 1989. The mangrove reed warblers of the Red Sea and Gulf of Aden coasts, with description of a new subspecies of the African Reed warbler *Acrocephalus baeticatus*. *Bull Br Ornithol Club* 109: 36-43.
- Clancey, P A 1975. On the species limits of *Acrocephalus baeticatus* (Vieillot) (Aves: Sylviidae) of Ethiopian Africa. *Arnoldia* 7 (20): 1-14.
- Colston, P R & Morel, G J 1984. A new subspecies of the African Reed Warbler *Acrocephalus baeticatus* from Senegal. *Bull Br Ornithol Club* 104: 3-5.
- Dowsett-Lemaire, F & Dowsett, R J 1987. European and African Reed Warblers, *Acrocephalus scirpaceus* and *A. baeticatus*: vocal and other evidence for a single species. *Bull Br Ornithol Club* 107: 74-85.

- Fry, C H, Williamson, K & Ferguson-Lees, I J 1974. A new subspecies of *Acrocephalus baeticatus* from Lake Chad and a taxonomic appraisal of *Acrocephalus dumetorum*. Ibis 116: 340-346.
- Goodman, S M & Meininger, P L 1989. The birds of Egypt. Oxford.
- Harris, A, Shirihai, H & Christie, D A 1995. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds. London.
- Harvey, W G & Porter, R F 1984. Field identification of Blyth's Reed Warbler. Br Birds 77: 393-411.
- Hazevoet, C J 1995. The birds of the Cape Verde Islands. Tring.
- Leisler, B, Heidrich, P, Schulze-Hagen, K & Wink, M 1997. Taxonomy and phylogeny of reed Warblers (genus *Acrocephalus*) based on mtDNA sequences and morphology. J Ornithol 138: 469-496.
- Pearson, D J 1981. Identification of first-winter Marsh and Reed Warblers. Br Birds 74: 445-446.
- Pearson, D J & Backhurst, G C 1988. Characters and taxonomic position of Basra Reed Warbler. Br Birds 81: 171-178.
- Roselaar, C S 1995. Songbirds of Turkey, an atlas of biodiversity of Turkish passerine birds. Haarlem.
- Round, P D 1994. Winter records of the Manchurian Reed-Warbler *Acrocephalus (agricola) tangorum* from Thailand. Forktail 9: 83-88.
- Salomonsen, F 1929. Bemerkungen über die Gruppe *Acrocephalus arundinaceus*. J Ornithol 77: 267-281.
- Sangster, G, Hazevoet, C J, van den Berg, A B & Roselaar, C S 1997. Dutch avifaunal list: taxonomic changes in 1977-97. Dutch Birding 19: 21-28.
- Schulze-Hagen, K & Barthel, P H 1993. Die Bestimmung der europäischen ungestreiften Rohrsänger *Acrocephalus*. Limicola 7: 1-34.
- Shirihai, H 1996. The birds of Israel. London.
- Shirihai, H, Roselaar, C S, Helbig, A J, Barthel, P H & van Loon, A J 1995. Identification and taxonomy of large *Acrocephalus* warblers. Dutch Birding 17: 229-239.
- Sibley, C G 1996. Birds of the world. Version 2.0. Cincinnati.
- Sibley, C G & Ahlquist, J E 1990. Phylogeny and classification of birds. New Haven.
- Sibley, C G & Monroe, B L Jr 1990. Distribution and taxonomy of birds of the world. New Haven.
- Sober, E 1988. Reconstructing the past: parsimony, evolution and inference. Cambridge, Massachusetts.
- Stepanyan, L S & Matyukhin, A V 1984. [On the systematic position of the European populations of the Paddyfield Warbler (*Acrocephalus agricola*).] Ornitologiya 19: 212. [In Russian.]
- Stresemann, E & Arnold, J 1949. Speciation in the group of Great Reed-Warblers. J Bombay Nat Hist Soc 48: 428-443.
- Williamson, K 1968. Identification for ringers 1. The genera *Cettia*, *Locustella*, *Acrocephalus* and *Hippolais*. Third edition. Tring.

George Sangster, Nieuwe Rijn 27, 2312 JD Leiden, Netherlands

Masters of Mystery

SWAROVSKI
OPTIK

Third round

Plates IX-XII represent the four mystery birds of the third round. Please, carefully study the rules below and identify the birds in the photographs. Solutions can be sent in three different ways:

- by postcard to Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands
- by e-mail to d.s.kok@stud.chem.ruu.nl (a confirmation of arrival will be sent)
- by Internet via the home-page of the Dutch Birding Association, <http://www.mebweb.nl/DutchBirding>

Entries for the third round have to arrive by **25 February 1998**. From those entrants having identified most of these four mystery birds correctly, three persons will be drawn who will receive a copy of *Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe* by Dominic Mitchell & Steve Young, donated by New Holland (Publishers) Ltd. This third and final round will decide who will become the winner of the competition and the owner of a pair of Swarovski 8x20B Century binoculars, donated by Swarovski Benelux.

Rules

Only subscribers to Dutch Birding are eligible to enter. Excluded from entry are members of the editorial boards of Dutch Birding. Photographers whose work is used in the competition (both as mystery birds or other photographs accompanying the solutions) are excluded from entry in the round(s) in which their work is used.

For each round only one entry per person is accepted (the first received). Entries have to arrive by the closing date stated. The Dutch Birding Association cannot be held responsible for possible non-receipt or loss of entries.

All species in the photographs have been recorded (or reliably reported) in the Western Palearctic as defined in *Birds of the Western Palearctic* (BWP). Hybrids will not be featured.

Each mystery bird must be identified at the level of species. In this competition, decisions of the Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) are followed (see, for example, Dutch Birding 19: 21-28, 1997).

In the case of any dispute concerning the identity of a bird, the decision of the editorial board

of Dutch Birding will be binding on all parties.

The winner will be the entrant who has correctly identified most mystery photographs during the competition (three rounds). In the case of joint winners, one winner will be drawn.

Diederik Kok, Blazer 9, 3448 WD Woerden, Netherlands
Nils van Duivendijk, Guldenhoeve 34, 3451 TG Vleuten, Netherlands

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic in **November-December 1997** and focuses on north-western Europe. Information covering earlier reports is included as well. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the rarities committee of the relevant country. Observers are requested to submit records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

On the continental shelf of the Netherlands, an adult summer **White-billed Diver** *Gavia adamsii* moulting to winter plumage was seen off Vlieland on 23 October. In Ireland, a **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* remained at Rostellan, Cork, from mid-October to at least 4 January and another was found on 10 December at Loop Head, Clare. As in the previous winter, one stayed in Greater London, England, from 6 December to at least early January. In north-western France, one was seen at Villeneuve-d'Ascq, Nord, on 12 and 15 December. The second for the Netherlands stayed from 1 January onwards at Krabbeplas, Vlaardingen, Zuid-

Holland, where it may already have been present since 13 December. A **Red-necked Grebe** *Podiceps grisegena* was among Black-necked Grebes *P nigricollis* at Djerba, Tunisia, on 17 November. At Playa de Soatavento, Fuerteventura, Canary Islands, a very late **Bulwer's Petrel** *Bulweria bulwerii* was seen on 9 November and a **Balearic Shearwater** *Puffinus mauretanicus* on 6 November. An all-time Canarian record of 559 **Leach's Storm-petrel** *Oceanodroma leucorhoa* in 2.5 h was recorded here on 4 November, seven **Madeiran Storm-petrels** *O castro* were seen on 4 November and two **Slender-billed Gulls** *Larus genei* on 9 November. Also, from Tenerife, the largest Canarian count of **Great Shearwater** *P gravis* was 250 on 21 November, a **White-faced Storm-petrel** *Pelagodroma marina* was seen on 18 November (Punta del Hidalgo) and two **Madeiran Storm-petrels** were identified on 18 November and six on 21 November. An unseasonal **Great Shearwater** reportedly flew north off Camperduin, Noord-Holland, the Netherlands, on 5 December. On 8 November, 21 387 **Pygmy Cormorants** *Microcarbo pygmeus* were counted at their roost site in Evros delta,

303 Pechora Pipit / Petsjorapieper *Anthus gustavi*, Fair Isle, Shetland, Scotland, October 1997 (Tim Loseby)

304 Pied Wheatear / Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*, Spurn, Yorkshire, England, October 1997
(Steve Young/Birdwatch)

305 Hybrid Barn Swallow x House Martin / hybride Boerenzwaluw x Huiszwaluw *Hirundo rustica* x *Delichon urbica*, Vrhnika, Slovenia, 4 September 1997 (*Dare Šere*) **306** Paddyfield Warbler / Veldrietzanger *Acrocephalus agricola*, Vrhnika, Slovenia, 17 September 1997 (*Dare Šere*) **307** Canvasback / Grote Tafelend *Aythya valisineria*, Welney, Norfolk, England, December 1997 (*Iain H Leach*) **308** Blackpoll Warbler / Zwartkopzanger *Dendroica striata*, Tresco, Scilly, England, October 1997 (*Iain H Leach*)

northern Greece (9500 individuals were counted here on 1 November and 3840 on 26 October). In southern Italy, an influx of four to five juvenile **White Pelicans** *Pelecanus onocrotalus* occurred in the first week of November at the Straits of Messina and Sicily. In Yemen, single **Great Bitterns** *Botaurus stellaris* were found at Amria on 8 November and at Marib on 29 November. In Morocco, 105-110 **Bald Ibises** *Geronticus eremita* were seen near Tamri on 7 November, including a flock of 95. A **Whistling Swan** *Cygnus columbianus* at Veendam, Groningen, and Anloo, Drenthe, from 28 November to at least 3 January constitutes the fifth for the Netherlands; the percentage of yellow on the bill was measured in different ways from photographs (7.8-11.3% on the right side which had slightly more yellow than the left side) and the bird may have been the same as the one accepted for 1986 (cf Dutch Birding 11: 118, 1989) and 1992. Also in the

Netherlands, an adult **Greenland White-fronted Goose** *Anser albifrons flavirostris* was seen on 5-16 November at Doniaburen near Workum, Friesland. Another was present at Farsund, Vest-Agder, Norway, on 18 November. Two single male **American Black Ducks** *Anas rubripes* stayed in south-western Iceland from 21 and 27 September until at least 18 October. The long-staying male on Tresco, Scilly, was still present in November. A **Marbled Duck** *Marmaronetta angustirostris* was seen at Bodensee, Triboltingen, Switzerland, on 8 November. A **Canvasback** *Aythya valisineria* stayed at Abberton Reservoir, Essex, England, from 24 November onwards; on 3 December, it turned up at Welney, Norfolk, where it remained into January. The first **Asian White-winged Scoter** *Melanitta deglandi stejnegeri* for Europe was an adult male photographed between 27 May and 8 June 1996 at Kemiö, Smedaböle, Finland, and recently accepted by the Finnish rarities committee

(Linnut 5 (6): 29, 1997). Europe's first **American White-winged Scoter** *M d deglandi* had been photographed on 3 June 1993 at Foss, Arnarfjörður, Iceland (Birding World 10: 56-61, 1997; Bliki 18: 31, 65-67, 1997; Dutch Birding 19: 201, 1997). An unringed **Bufflehead** *Bucephala albeola* was discovered on 30 November at Hevingham Hall, Suffolk, England, where it remained through December.

A released, four year old, female **Lammergeier** *Gypaetus barbatus* named Republic 5 and locally well-known was shot over Crans, central Valais, Switzerland, on 4 November. It was the fourth known to have been shot from 72 birds released in the Alpes (cf Dutch Birding 19: 122, 1997); at least seven died from other causes (including two killed by avalanches). A juvenile **Lesser Spotted Eagle** *Aquila pomarina* was seen at Taizz rubbish tip, Yemen, on 9 November. This winter's first reports of **Spotted Eagles** *A clanga* for France were at Saint-Martin-de-Seignaux, Landes, on 15 November, in the Camargue, Bouches-du-Rhône, (two) on 20 November and at Étang du Lindre, Moselle, on 27 November. In north-eastern Italy, the rare pale morph 'fulvescens' was reported from Valli del Mezzano, Ferrara. A pale morph **Booted Eagle** *Hieraetus pennatus* was seen at Adeje, Tenerife, on 10 December. In eastern and south-eastern Sicily, Italy, about four individuals were reported during December. A **Lanner Falcon** *Falco biarmicus* stayed at Saint-Denis-du-Payré, Vendée, France, from 22 November onwards. A white **Gyr Falcon** *F rusticolus* was discovered on Uist, Western Isles, Scotland, on 18 November and another was seen in hills west of Coleraine, Derry, Northern Ireland, on 16 December. The first successful breeding of **Peregrine Falcon** *F peregrinus* for Belgium since 1958 occurred at the nuclear power plant of Doel, Antwerpen. In Italy, the first **Macqueen's Bustard** *Chlamydotis macqueeni* for 20 years was killed when it collided with a car on 1 November at Pescara in the Abruzzo region. As in recent years, birders could not find any **Houbara Bustard** *C undulata* in Morocco during November.

Two first-winter **Black-winged Pratincoles** *Glareola nordmanni* at Taizz sewage ponds on 8 November may be the first for Yemen. The second and third **Spur-winged Lapwings** *Vanellus spinosus* for Bahrain were seen during mid-November at Badaan. The fourth **Sociable Lapwing** *V gregarius* for Portugal was discovered on 11 December in a flock of 13 Northern Lapwings *V vanellus* at Alvor, Algarve. The second **Killdeer Plover** *Charadrius vociferus* for Spain was discovered in Pontevedra on 15 November (the first was in the same region on 8-18 September 1988). A late **White-rumped Sandpiper** *Calidris fuscicollis* was reported at Breuil-Magne, Charente-Maritime, France, on 8 November. In Yemen, a juvenile **Long-toed Stint** *C subminuta* was seen at Amria on 8 November. During November, a **Long-billed Dowitcher** *Limnodromus scolopaceus* stayed at Sohar, Oman. A **Spotted Sandpiper** *Actitis macularia* remained at Roquillo del Fraile, Tenerife, Canary Islands, until at least early January. If accepted, a **Great**

Black-headed Gull *L ichthyæetus* at Capitello, Porticcio, Corsica, on 3 November will be the first for France. A second-year was seen at Al Khawkah, Yemen, on 9 November. An adult at Vendicari, Sicily, on 28 December was the 10th or 11th for Italy. During December, a **Laughing Gull** *L atricilla* was seen a few times in Cornwall, England. On 3 January, a second-winter stayed at Cork City rubbish dump, Ireland. In northern France, a **Franklin's Gull** *L pipixcan* was reported at Gatteville, Manche, on 1 November. An adult was seen at Newquay, Cornwall, on 17-20 November. On 3 January, an adult was found at Rosthern Mere, Cheshire, England. Presumably, the last **Sabine's Gull** *L sabini* of this autumn's large influx in western Europe was reported on 22 December in Devon, England. Near Hannover, Niedersachsen, Germany, c 30 **Baltic Gulls** *L fuscus fuscus* were identified in mid-October, including three wearing Finnish rings. In the Netherlands, at least 15 **Pontic Yellow-legged Gulls** *L cachinnans cachinnans* were seen during November-December. Most were present along the river Maas near the German border at Arcen, Limburg, with a maximum of six adults counted in a single day (and, at least in November, a similar number of Mediterranean Yellow-legged Gulls *L c michahellis* present for comparison). Besides, two Pontics were regularly seen at 't Leuken, Bergen, Limburg, in November and several mostly immatures were at last year's site near Enschede, Overijssel, in December. Singles were spotted at a variety of localities. In the Ruhr area, Nordrhein-Westfalen, Germany, counts of large gulls on 29 November totalled 6930 Herring *L argentatus*, 50 Pontic Yellow-legged, 31 Mediterranean Yellow-legged, 13 Lesser Black-backed *L f graellsii* and two Greater Black-backed Gulls *L marinus*; the reasons why the number of Pontic Yellow-legged Gulls have risen significantly are yet unknown (Andreas Buchheim in litt). Two individuals were reported from Boulogne, Pas-de-Calais, on 29 December. In England, one was seen in Gloucestershire on 17 December but, possibly, a good number has not been reported (Richard Millington pers comm). An adult winter **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* occurred in Orkney, Scotland, on 16 and 22 November. An **Ivory Gull** *Pagophila eburnea* turned up near Barry, Wales, on 2 January. A late adult winter **Lesser Crested Tern** *Sterna bengalensis* was seen at Djerba, Tunisia, on 17 November. In Ireland, the **Forster's Tern** *S forsteri* at Nimmo's Pier, Galway, was seen again on 18 December. The first twitchable **Brünnich's Guillemot** *Uria lomvia* for Sweden since 1987 was discovered on 28 October at Hovaas, Västergötland, where it was found dead on 30 October. From 29 December onwards, one stayed on Fetlar, Shetland, Scotland.

In Iceland, unseasonal **Turtle Doves** *Streptopelia turtur* were a juvenile from 17 October to 5 November and an adult from 21 October to 18 November at Hofnáfjörður. Reportedly, **Ural Owls** *Strix uralensis* have bred in north-eastern Italy in recent years. A **Short-eared Owl** *Asio flammeus* at Hodeidah on 12 November may

have been the first for Yemen. Also in Yemen, flocks of 14 and 10 or more **Egyptian Nightjars** *Caprimulgus aegyptius* were found at Katf Aseifra on 13 November and 21 November while 14 **Calandra Larks** *Melanocorypha calandra* were seen at Al Qutay on 12 November. The first Calandra Lark for Belgium was briefly seen in a flock of 50 Sky Larks *Alauda arvensis* at Tavier, Namur, on 23 November (apparently, all seven previous Belgian records have been reviewed). In France, four **Richard's Pipits** *Anthus richardi* were discovered in the Camargue on 7 December. If accepted, a **Blyth's Pipit** *A godlewskii* at Lentini, south-eastern Sicily, on 27-28 December would be the first for Italy. A hybrid **Barn Swallow** x **House Martin** *Hirundo rustica* x *Delichon urbica* was ringed and photographed in Slovenia on 4 September. The second or third **Brown-chested Martin** *Phaeoprogne tapera* for North America remained during 6-15 November at Cape May, New Jersey, USA. Previous records concerned a presumed sighting in Florida and a specimen collected in Massachusetts. A first-winter **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* trapped on 2 December at Baldissero d'Alba was the fourth for Italy. If accepted, a female **Pied Stonechat** *Saxicola caprata* at Paphos on 23 November will be the second for Cyprus. An **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* stayed on Sein, Finistère, France, on 25 October. In October, five **Pied Wheatears** *O pleschanka* were seen in England. From late October into January, an unprecedented influx of **Desert Wheatear** *O deserti* took place in western Europe. On 23 and 29 October, the first and second for Poland were photographed at Jastarnia and Darlowo, respectively. On Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, singles stayed from 24 October onwards and

on 14-16 November. In Britain, seven individuals turned up during November in addition to the two in October, while seven were staying during December in Cornwall (two), Lothian, Norfolk, Northumberland, Pembrokeshire and Sussex. In France, eight individuals were reported: on Hoëdic, Morbihan, on 26-30 October, at Auginghen, Pas-de-Calais, on 19 November, on Ouessant, Finistère, on 30 November, in the Camargue one on 4 December and two from 6 December into January, at Plouhinec, Morbihan, from 27 December onwards and at Sarzeau, Morbihan, on 29 December. Singles were seen at Hulst, Zeeland, the Netherlands, on 11-17 November (first-winter female), at Ferkingstad, Karmøy, Rogaland, Norway, on 23 November and at Rosslare, Wexford, Ireland, on 2-15 December. In Yemen, single **White-crowned Black Wheatears** *O leucopyga* were seen on 5 November (a first-year) and on 29 November (a black-headed adult and a first-year). The third **Swainson's Thrush** *Catharus ustulatus* for Utsira, Rogaland, from 30 September to 6 October appears to have been the fourth for Scandinavia, not the third, as there was one record for Sweden in November 1995 (cf Dutch Birding 17: 260, 1995; 18: 269, 1996; 19: 260, 1997). The *Locustella* warbler on 27-30 September on Utsira was not the island's second River Warbler *L fluviatilis* (which, in fact, has never been recorded on Utsira) but the second **Lanceolated Warbler** *L lanceolata* (contra Dutch Birding 19: 260, 1997). Five Lanceolated Warblers were found in Britain during 26-27 September. The second **River Warbler** for Italy was well-seen at Albinia, Orbetello, Toscana, on 14 October. In Slovenia, ringing records included a **Paddyfield Warbler** *Acrocephalus agricola* on 17 September and a **Yellow-browed Warbler** *Phylloscopus*

309 Lanceolated Warbler / Kleine Sprinkhaanzanger *Locustella lanceolata*, Fair Isle, Shetland, Scotland, October 1997 (Tim Loseby)

310 Paddyfield Warbler / Veldrietzanger *Acrocephalus agricola*, Fair Isle, Shetland, Scotland, October 1997
(Tim Loseby)

311 Desert Wheatear / Woestijntapuit *Oenanthe deserti*, Jastarnia, Hel Peninsula, Poland, 23 October 1997
(Arkadiusz Sikora)

inornatus on 10 October. At Bourgoyen-Oostmeren, Gent, Oost-Vlaanderen, Belgium, a Paddyfield Warbler was seen on 4 December. The first **Blyth's Reed Warbler** *A. dumetorum* for Iceland was found moribund on 23 November on Hali, Suðursveit. On the same date, a Garden Warbler *Sylvia borin*, a Willow Warbler *P. trochilus* and a Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva* were found in this area. Four **African Reed Warblers** *A. baeticus* were seen at Al Urj, Yemen, on 14 November. On 1 January, the fourth **Dartford Warbler** *S. undata* for the Netherlands was briefly seen on Texel, Noord-Holland. In addition to October's 125 **Pallas's Leaf Warblers** *P. proregulus* for Britain, c 30 were reported during November and one in December (on Isle of Wight on 16-20 December). Also in November, 15 **Yellow-browed Warblers** and eight **Dusky Warblers** *P. fuscatus* (taking this autumn's total to a record 19) were found in Britain, and there were two Yellow-broweds in December (including one on Isle of Wight on 14-18 December). In southern England, three **Hume's Warblers** *P. humei* were present during November. Another stayed on Öland, Sweden, on 15-17 November. A **Dusky Warbler** lingered for a few days in mid-October at Santa Cruz, California, USA. The first **Brown Shrike** *Lanius cristatus* for Canada was an adult at Halifax, Nova Scotia, Canada, from 22 November into December. There were about six previous records for North America, all from the Pacific coast (four from Alaska and two from California). On 29 November, an **Isabelline Shrike** *L. isabellinus* was seen at Étang du Marie, Hérault, France. In Italy, an adult male **Red-backed Shrike** *L. collurio* stayed from 21 November until at least 17 December at Isola della Cona, Gorizia. A recent review of Hungary's (and Europe's) only record of **Long-tailed Shrike** *L. schach* on 21 April 1979 resulted in the species being removed from the Hungarian (and European) list. It is now considered to have been a hybrid Red-backed x Woodchat Shrike *L. collurio* x *senator* (Túzek 2: 128, 1997). A **Great Grey Shrike** *L. excubitor* of the south-eastern subspecies *homeyeri* was seen at Hoburgen, Gotland, Sweden, on 9-10 November. If accepted, an adult male **Southern Grey Shrike** *L. meridionalis* on 18 October at Vistula river mouth, Gdansk Bay, will be the first for Poland. The third and fourth **Steppe Grey Shrikes** *L. pallidirostris* for Denmark were seen at Feddet, Sydsjælland, on 19 October and at Buttervej, Skagen, Nordjylland, on at least 19-26 November. On 3-4 November, the 12th for Britain stayed at Long Buckby, Northamptonshire. In the Netherlands, three **House Crows** *Corvus splendens* (two adults and their single young) were still present at Hoek van Holland, Zuid-Holland, on 7 December and at least one was seen in early January. At Lower Earley, Berkshire, England, a **Spanish Sparrow** *Passer hispaniolensis* was reported on 14-19 December. At least 30 **Desert Sparrows** *P. simplex* were counted at Café Yasmina, Merzouga, Tafilalet, Morocco, on 1 November. A **Red-eyed Vireo** *Vireo olivaceus* was pres-

ent at Morwenstow near Bude, Cornwall, from 31 October to 3 November. An unprecedented invasion of **Two-barred Crossbills** *Loxia leucoptera* in the Netherlands reached a total of at least 83 individuals until early January. These included four large flocks: up to 22 at IJzeren Veld, Huizen, Noord-Holland, from 2 December onwards; up to 18 at Kuinderbos, Noordoostpolder, Flevoland, from 5 December; up to 16 at Oranje Nassau's Oord, Wageningen, Gelderland, from 30 October; and up to 16 at Waskemeer, Opsterland, Friesland, from 25 December. Singles were seen at several other localities. Together with these birds, Common Crossbills *L. curvirostra* with unfamiliar calls were sound-recorded. Until this year, the largest invasion of Two-barred Crossbill for the Netherlands had been in September 1889 with 32 individuals. Good numbers were also reported in Denmark with flocks of 30-45 at Skagen, Nordjylland, on 24 November and up to 20 at Fjerritslev, Nordjylland, on 25 November. The fourth for Hungary was an adult male at Zalaegerszeg from 29 October to mid-November. On 2 November, 25 **Greenland Redpolls** *Carduelis flammea rostrata* were still present on North Mainland, Orkney. In Scilly, both a **Blackpoll Warbler** *Dendroica striata* and a **Common Yellowthroat** *Geothlypis trichas* remained until at least 1 November. A **Little Bunting** *Emberiza pusilla* was ringed in Slovenia on 26 September. In France, a **Rock Bunting** *E. cia* was reported on Ouessant on 10 November.

For a number of reports, publications in Birding World, Birdwatch, British Birds, Limicola, Ornithos, Vår Fågelvärld, Winging It and World Birdwatch were consulted. News from Britain was kindly supplied by Birdline (0891-700-222 or 0891-700-242) and Rare Bird News (0881-888-111). I wish to thank Theo Bakker, Peter Barthel (Germany), Andreas Buchheim (Ruhr area), Gilles Carron, Alain Chappuis, Rolf Christensen, Tony Clarke (Canarian Nature Tours), Andrea Corso, Eric Dempsey, Jochen Dierschke (Germany), Enno Ebels, Annika Forsten, Peter Fraser (UK), Steve Gantlett, Fulvio Genero, George Gewers, Detlef Gruber, Marcello Grusso, Morten Günther, Ricard Gutiérrez, Yngve Hareland, Erik Hirschfeld, Ted Hoogendoorn, François Hupet, Erling Jirle, Kajetan Kavros, Howard King, Guy Kirwan (OSME), Yann Kolbeinson (Iceland), Hannes Langbehn, Paul Lehman, André van Loon, Pierre Le Maréchal (France), Anthony McGeehan, Richard Millington, Geir Mobakken, Killian Mullarney, Janos Olah, Gerald Oreel, Gunnlaugur Pétursson (Iceland), G Piras, Stefan Aki Ragnarsson (Iceland), Colin Richardson (UAE), Willem van Rijswijk, Luciano Ruggieri (Italy), Magnus Robb, Bob Scott, Dare Šere (Bird Ringing Centre Slovenija), Peter Symens (Saudi Arabia/Yemen), Arne Torkler, Paul Tout, Yannis Tsougrakis (Greece), Magnus Ullman/Avifauna (Yemen) and Arend Wassink (Tunisia) for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de periode **oktober-november 1997**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

DIJKERS TOT VALKEN **Ijsduikers** *Gavia immer* vlogen op 11 oktober langs Schiermonnikoog, Friesland, en op 25 oktober langs Neeltje Jans, Zeeland, en zwommen van 18 tot 25 oktober voor de kust van Texel, Noord-Holland, en op 22 en 23 november op het IJmeer ten westen van Muiden, Noord-Holland. Een adulte **Geelsnavelduiker** *G. adamsii* zwom op 23 oktober op de Noordzee enkele mijlen ten noorden van Vlieland, Friesland. Het doorzettingsvermogen van een waarnemer op Camperduin, Noord-Holland, leverde op 22 oktober een waarneming op van een langzaam noordwaarts vliegende **Wenkbrauwwalbatros** *Diomedea melanophris*. Indien aanvaard zou dit de eerste voor Nederland zijn. Op 1 en 2 oktober werden er langs de Nederlandse kust 'grote pijlstormvogels' *Calonectris/Puffinus* gezien. Op 1 oktober werden er meerdere gezien op Texel, waarvan één tot enkele als **Grote Pijlstormvogel** *P. gravis* werden gedetermineerd. Op 2 oktober werden 'grote pijlstormvogels' gemeld bij Egmond aan Zee, Noord-Holland, op Texel (twee), Schiermonnikoog en bij Lauwersoog, Groningen. Deze laatste vertoonde volgens de waarnemer meer de kenmerken van **Kuhls Pijlstormvogel** *C. diomedea*. Later in deze periode waren er nog meldingen van een **Grote Pijlstormvogel** op 12 oktober bij Terschelling, Friesland, en van een **Kuhls Pijlstormvogel** op 25 oktober bij Scheveningen, Zuid-Holland. Na een goede inleiding tot half september, begon het in oktober pas echt met **Grauwe Pijlstormvogels** *P. griseus*. In de drie decades van oktober werden er respectievelijk 299, 146 en 89 doorgegeven, met als topdagen 1 en 2 oktober met in totaal 240. De laatste waarneming viel op 5 november bij Scheveningen. Het aantal waarnemingen van **Noordse Pijlstormvogels** *P. puffinus* liep in oktober af, met in totaal c. 40, waarvan de laatste op 25 oktober. De laatste waarnemingen van **Vale Pijlstormvogel** *P. mauretanicus* waren op 4 oktober bij de Maasvlakte, Zuid-Holland, en op 19 oktober langs Vlieland. Er werden in totaal 13 **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus*

gemeld in oktober. Nadat eind september rustig was geweest werden in oktober weer grote aantallen **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* gezien. Topdagen waren 1 tot 4 oktober met 140, en 10 tot 12 oktober met ruim 600. **Kuifaalscholvers** *Stictocarbo aristotelis* werden gezien van 3 tot 17 oktober bij Ilmuiden, Noord-Holland, op 12 oktober bij Neeltje Jans en op 8 november bij Vlissingen, Zeeland. Op 25 november werd een juveniele **Kwak** *Nycticorax nycticorax* gezien bij Makkum, Friesland. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* bleven aanwezig in de Delta, met maximaal 15 aan de zuidkant van het Veerse Meer, Zeeland. Op 15 oktober verbleven er twee in de Preekhilpolder, Zuid-Holland, en op 22 november één bij Rhenen, Utrecht. Op 8 november vlogen vier **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* langs Katwijk en Scheveningen, Zuid-Holland. Elders in het land werden nog eens 11 **Grote Zilverreigers** gezien. Een **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* vloog op 15 oktober zuidwaarts bij Smilde, Drenthe. Een **Fluitzwaan** *Cygnus columbianus* werd vanaf 28 november waargenomen ten westen van Veendam, Groningen. Een **Groenlandse Kolgans** *Anser albifrons flavirostris*, werd van 5 tot 16 november gezien ten noorden van Workum, Friesland. Naast enkele losse exemplaren werden groepen **Dwergganzen** *A. erythropus* gezien van 17 tot 26 oktober bij Camperduin (10), op 11 november bij de Anjumer Kolken, Friesland (13), en vanaf 28 november bij Strijen, Zuid-Holland (13). Er werden c. 15 **Sneeuwanzen** *A. caerulescens* gemeld, waaronder een groepje van zes op 18 oktober bij Zoutkamp, Groningen. De eerste **Witbuikrotganzen** *Branta hrota* van het seizoen werden gezien op 11 oktober bij Westkapelle, Zeeland, op 12 oktober drie langs Lauwersoog, op 17 oktober op Terschelling, vanaf 19 oktober maximaal drie op Texel, op 27 oktober langs Katwijk, op 1 november bij Ouddorp, Zuid-Holland, en op 4 november bij Ternaard, Friesland. **Zwarte Rotganzen** *B. nigricans* verschenen op 15 oktober bij Wierum, Friesland, vanaf 19 oktober maximaal twee op Texel, op 21 en 24 oktober bij Wolphaartsdijk, Zeeland, van 26 tot 30 oktober in de Prunjepolder, Zeeland, en van 16 tot 28 november bij Ouddorp. **Roodhalsganzen** *B. ruticolis* lieten zich zien op 21 en 30 oktober (één) en op 11 november (twee) in de Anjumer Kolken, op 22 november langs Scheveningen en op 23 november bij Ferwoude, Friesland. **Witoogenden** *Aythya nyroca* werden opgemerkt op 18 oktober bij Katwijk en vanaf 3 november bij Best, Noord-Brabant. Er was op 15 oktober een melding van een adult mannetje **Koningseider** *Somateria spectabilis* op de Waddenzee tussen Terschelling en Harlingen, Friesland. Er waren meldingen van **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* op 17 oktober over Velp, Gelderland, en op 4 november over Arnhem, Gelderland. Er werden ruim 30 **Rode Wouwen** *M. milvus* gezien, met name tussen 16 en 29 oktober. Een groot deel hiervan bevond zich op Walcheren, Zeeland, met

312 Lachmeeuw / Laughing Gull *Larus atricilla*, Groningen, Groningen, 6 oktober 1997
(Koen van Dijken/Cursorius)

313 Rosse Franjepoot / Grey Phalarope *Phalaropus fulicaria*, Kennemermeer, IJmuiden, Noord-Holland,
6 oktober 1997 (Arnoud B van den Berg)

314 Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, mannetje, Oranje-Nassau's Oord, Wageningen, Gelderland, 8 november 1997 (Jan den Hertog) **315** Pallas' Boszanger / Pallas's Leaf Warbler *Phylloscopus proregulus*, Texel, Noord-Holland, oktober 1997 (Rud E Brouwer) **316** Lachmeeuw / Laughing Gull *Larus atricilla*, Groningen, Groningen, 4 oktober 1997 (Eric Koops) **317** Roodkeelpieper / Red-throated Pipit *Anthus cervinus*, Hoorn, Terschelling, Friesland, 4 november 1997 (Arie Ouwerkerk) **318** Groenlandse Kolgans / Greenland White-fronted Goose *Anser albifrons flavirostris*, Workum, Friesland, 9 november 1997 (Leo J R Boon/Cursorius) **319** Hop / Hoopoe *Upupa epops*, Texel, Noord-Holland, oktober 1997 (Rob G Bouwman)

op 20 oktober acht, waarvan enkele ter plaatse bleven. Vanaf 17 oktober werden 11 **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* gemeld. Sommige bleven voor langere tijd aanwezig, zoals bij Dordrecht, Zuid-Holland, in de Grevelingen, Zeeland, en in de Oostvaardersplassen, Flevoland. Een adulte werd gemeld op 18 november boven het Veluwemeer bij Nunspeet, Gelderland. Een late **Grauwe Kiekendief** *Circus pygargus* vloog op 16 oktober over Schiermonnikoog. Voor Nederlandse begrippen opmerkelijk grote aantallen overtrekkende **Sperwers** *Accipiter nisus* werden gezien op 20 en 21 oktober op Walcheren, met op beide dagen ruim 300. Ook **Buizerds** *Buteo buteo* werden in extreme aantallen gezien, en wel op 18 oktober 240 bij Zutphen, Gelderland, en op 20 en 21 oktober ruim 800 respectievelijk ruim 900 over Walcheren. Er werden nog vier **Visarenden** *Pandion haliaetus* doorgegeven. Op de Zeeuwse eilanden werden nog **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* gemeld op 3 oktober bij Middelburg, Zeeland, op 6 oktober aan de oostkant van de Veerse Dam, Zeeland, en op 18 oktober bij Vrouwenpolder, Zeeland.

HOENDERS TOT ALKEN Een erg late **Kwartel** *Coturnix coturnix* verbleef op 29 november op de Zanderij te Katwijk. Grote aantallen **Kraanvogels** *Grus grus* in het najaar blijven de laatste jaren achterwege: dit jaar slechts c 150 tussen 4 en 22 november. **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* waren er tot 4 oktober op Texel (maximaal drie) en op 18 en 19 oktober nog één op dit eiland, en op 5 oktober op Terschelling. Tussen 2 oktober en 21 november werden maximaal 25 **Rosse Franjepoten** *P. fulcarius* doorgegeven. De stroom **Kleinste Jagers** *Stercorarius longicaudus* zette goed door, met in totaal 44 tot 15 oktober. De **Lachmeeuw** *Larus atricilla* bleef tot 20 oktober aanwezig in Groningen, Groningen. Ongekend was de influx van **Vorkstaartmeeuwen** *L. sabini*, met tot 15 oktober zeker 140, zodat het totaal voor het hele najaar op ruim 220 uitkomt. Een topdag was 12 oktober met ruim 40 waarvan 18 op Terschelling. Een **Audouins Meeuw** *L. audouinii* werd op 5 oktober geclaimd bij IJmuiden. **Pontische Geelpootmeeuwen** *L. cachinnans cachinnans* werden gemeld vanaf 25 oktober bij Arcen, Limburg (maximaal zes), op 8 en 22 november bij Huizen, Noord-Holland, vanaf 15 november te 't Leuken ten noorden van Well, Limburg (maximaal twee), op 15 en 16 november bij Papenbeek, Limburg, van 23 tot 29 november bij Enschede (2 à drie) en op 28 en 30 november bij Oost-Maarland, Limburg. Bij Arcen werden ook nog eens maximaal 10 **Mediterrane Geelpootmeeuwen** *L. c. michahellis* gemeld. Onvolwassen **Grote Burgemeesters** *L. hyperboreus* verbleven op 2 oktober bij Zandvoort, Noord-Holland, en op 31 oktober bij IJmuiden. Na de waarneming op 22 oktober van een adulte **Ross' Meeuw** *Rhodostethia rosea* op 10 km ten noorden van Schiermonnikoog werd er ook één gezien op 8 november langs Camperduin. Een juveniele **Witvleugelstern** *Chlidonias leucopterus* vloog op 10 oktober langs de Oostvaardersdijk, Flevoland. **Zwarte Zeekoeten** *Cephus grylle* werden waargenomen op 3 oktober bij

Bergen aan Zee, Noord-Holland, op 10 en 22 oktober bij Terschelling en op 29 november bij Westkapelle. Het was een rustig najaar voor de **Kleine Alk** *Alle alle*: in totaal werden er c 60 gezien, voornamelijk tussen 12 en 27 oktober, met op 25 oktober 25. Tussen 4 en 26 oktober werden 19 langstrekkende **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* gezien.

DUIVEN TOT GORZEN Een juveniele **Zomertortel** *Streptopelia turtur* verbleef te Boerenstreek, Gaast, Friesland, op 22-23 november. Op 22 november werd een zeer late **Gierzwaluw** *Apus apus* gezien op de Maasvlakte; de mogelijkheid van een **Vale Gierzwaluw** *A. pallidus* kon echter niet worden uitgesloten. Een **Hop Upupa** *epops* verbleef van 24 tot 26 oktober bij de Westerslag op Texel. Een langsvliegende **Kortteenleeuwrik** *Calandrella brachydactyla* werd waargenomen op 27 oktober te Katwijk. Een **Roodstuitzwaluw** *Hirundo daurica* vloog op 18 oktober in West-Terschelling, Friesland, en een late melding was op 10 november in Groningen. Van de c 35 **Grote Piepers** *Anthus richardi* werd er slechts één in november gezien. Late **Duinpiepers** *A. campestris* werden gemeld op 6 oktober over het Kennemermeer, Noord-Holland, op 11 oktober in de Bandpolder, Friesland, en op 18 oktober bij Vrouwenpolder. **Roodkeelpiepers** *A. cervinus* werden gedetermineerd op 3 oktober op de Maasvlakte en bij de Eemshaven, Groningen, op 4 oktober bij Huis ter Heide, Noord-Brabant, op 5 oktober over het Kennemermeer, op 6 oktober bij de Oosterscheldedekering, Zeeland, op 9 oktober en 4 november op Terschelling, op 10 oktober in de Eemshaven, op 11 oktober over Epen, Limburg, en op 20 oktober langs Hoek van Holland, Zuid-Holland. **Pestvogels** *Bombycilla garrulus* waren schaars met waarnemingen op 26 oktober in Eindhoven, Noord-Brabant, en eind november 18 op Texel. Een **Roodstrelouwworm** *Luscinia svecica svecica* verbleef op 17 en 18 oktober bij Westkapelle. Ook dit najaar bracht weer een **Woestijntapuit** *Oenanthe deserti*, van 11 tot 17 november bij het Verdrongen Land van Saetinge, Zeeland. Een opmerkelijke influx van **Pallas' Boszangers** *Phylloscopus proregulus* bracht hier 21 exemplaren tussen 12 en 29 oktober en in november nog eens vijf. Het aantal **Bladkoningen** *P. inornatus* nam geleidelijk aan af. Behalve ringvangsten werden er 34 gezien, voornamelijk in de eerste twee weken van oktober. Een laat exemplaar verbleef van 23 tot 29 november ten westen van Makkum. Een **Raddes Boszanger** *P. schwarzi* die op 1 en 2 oktober gemeld werd aan de noordwestkant van Noord-Beveland, Zeeland, bleef moeilijk zichtbaar. **Bruine Boszangers** *P. fuscatus* verbleven op 2 oktober op Schiermonnikoog, op 27 oktober in de AW-duinen, Noord-Holland (vangst), op 5 november bij Westkapelle en van 8 tot 12 november bij Lauwersoog. Hiermee komt het totaal voor dit najaar op zes. De **Bergfluit** *P. bonelli* van Texel bleef van 27 september tot 4 oktober, terwijl andere gemeld werden op 6 oktober in West-Terschelling en op 30 en 31 oktober ten oosten van de Veerse Dam. Een **Siberische Tjiftjaf** *P. collybita tristis* verbleef te Huizen vanaf 17 november. Een **Kleine**

320 Roodsterblauwborst / Red-spotted Bluethroat *Luscinia svecica svecica*, mannetje, Westkapelle, Zeeland, oktober 1997 (Jan van Holten) **321** Taigaboomkruiper / Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris*, Formerummerbos, Terschelling, Friesland, 30 oktober 1997 (Arie Ouwerkerk) **322** Roze Spreeuw / Rosy Starling *Sturnus roseus*, juveniel, Anjum, Friesland, 22 november 1997 (Eric Koops)

323 Woestijntapuit / Desert Wheatear *Oenanthe deserti*, eerste-winter vrouwtje, Verdronken Land van Saeflinge, Zeeland, november 1997 (Kris De Rouck)

Vliegenvanger *Ficedula parva* was op 6 oktober aanwezig op Terschelling. Verbijsterend was het aantal van 4000 **Zwarte Mezen** *Parus ater* dat op 16 oktober over de Nolledijk bij Vlissingen trok. Ten noorden van de Grote Rivieren werden **Taigaboomkruipers** *Certhia familiaris* gemeld op 9 en 10 oktober en 16 november in Houten, Utrecht, vanaf 15 oktober tot in november op Terschelling (ten minste 13), van 20 oktober tot 1 november bij Lauwersoog en op 24 november bij Makkum. Een **Notenkraaker** *Nucifraga caryocatactes* werd op 6 oktober gezien bij Middelburg. Drie **Huis-kraaien** *Corvus splendens* (twee adulte en hun jong) werden weer nu en dan gemeld van Hoek van Holland. Juveniele **Roze Spreeuwen** *Sturnus roseus* verbleven van 10 tot 12 oktober op Vlieland (twee à drie) en vanaf 18 november in Anjum, Friesland. In deze periode werden op slechts één plek **Witband-kruisbekken** *Loxia leucoptera* gezien, maar wel een respectabel aantal. Vanaf 30 oktober waren er maximaal zeven aanwezig te Oranje Nassau's Oord, Wageningen, Gelderland. Op 28 oktober werd een **Grote Kruisbek** *L. pytyopsittacus* gemeld bij het Fochtelooërveen, Friesland. Een onvolwassen **Roodmus** *Carduelis erythrurus* was op 15 oktober aanwezig in Westkapelle. **Bosgorzen** *Emberiza rustica* werden gemeld op 5 oktober in de Akerdijkse Plassen, Zuid-Holland, op 6 oktober ten westen van West-Souburg, Zeeland, en op 8 oktober op Terschelling. **Dwerggorzen** *E. pusilla* verschenen op 1 oktober op Terschelling, op 5 oktober bij het Kennemermeer, op 11 oktober op Vlieland, op 16 oktober bij Vlissingen, op 26 oktober bij Nijmegen, Gelderland, op 27 oktober ten noorden van Petten, Noord-Holland, en op 1 november op de Strabrechtse Heide, Noord-Brabant.

Ruud M van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ Vught, Nederland

Remco Hofland, Koningstraat 23A, 2316 CC Leiden, Nederland

Peter W W de Rouw, Schoolstraat 3-bis, 3581 PM Utrecht, Nederland

België

DUIKERS TOT VALKEN Er werden **Parelduikers** *Gavia arctica* gezien op de Barrages de la Plate-Taille, Hainaut, en te Duffel-Rumst, Antwerpen; Hofstade, Vlaams-Brabant; Kluizen, Oost-Vlaanderen; Koksijde, West-Vlaanderen (twee); Neeroeteren, Limburg; Oostende, West-Vlaanderen (zeven); Wachtebeeke, Oost-Vlaanderen; en Zeebrugge, West-Vlaanderen (drie). Van 17 tot ten minste 29 november verbleef een juveniele **Ijsduiker** *G. immer* op de Barrages de la Plate-Taille; vermoedelijk dezelfde vogel zwom op 30 november op het Etang du Fraity bij Roly, Namur. Er werden in totaal 25 **Roodhalsfuten** *Podiceps grisegena* gemeld. Tussen 2 en 13 oktober passeerden in totaal 180 **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* langs Oostende, waarvan 107 op 10 oktober. Kleinere aan-

tallen werden geteld te Koksijde, West-Vlaanderen, en te Zeebrugge. Een laat exemplaar vloog op 30 november zowel langs Oostende als Zeebrugge. Op 30 november vloog een **Noordse Pijlstormvogel** *P. puffinus* langs Oostende. In de eerste helft van oktober trokken 94 **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* langs Oostende met een maximum van 47 op 13 oktober. De laatste twee vlogen op 30 november langs Oostende. Een adulte en een onvolwassen **Kuifaalscholver** *Stictocorax aristotelis* vlogen op respectievelijk 2 en 3 oktober langs Koksijde. Van 29 oktober tot 15 november was de juveniele vogel die eerder verbleef bij Mechelen, Antwerpen, aanwezig in Walem, Antwerpen, en op 19 november foerageerde een adulte langs de Oostdam te Heist, West-Vlaanderen. In het Mechels Broek werd op 5 november nog een onvolwassen **Kwak** *Nycticorax nycticorax* waargenomen. Tot ten

minste 1 november vertoefden nog vier adulte **Koe-reigers** *Bubulcus ibis* in en rond Het Zwin te Knokke, West-Vlaanderen; twee hiervan bleven tot in december; één van de twee hier grootgebrachte jongen overleefde het slechter wordende weer niet en werd dood aangetroffen. Op 15 november overnachtte een exemplaar te Kluisen. Er werden nog **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* gezien te Dudzele-Zeebrugge tot 23 november (maximaal vijf op 3 oktober); te Knokke-Zwin tot 25 oktober (maximaal 10 op 19 oktober); en te Dendermonde, Oost-Vlaanderen, op 29 oktober. Bij Lissewege, West-Vlaanderen, verbleven er op 22 en 23 november respectievelijk drie en één. Voor het eerst werd hun aanwezigheid overtroffen door die van **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* met waarnemingen te Harchies-Hensies, Hainaut, gedurende de gehele periode met maximaal drie op 26 oktober; te Gestel-Bevel, Antwerpen, op 18 oktober; Diepenbeek, Limburg, op 19 oktober; te Knokke-Zwin op 19 oktober; te Gent, Oost-Vlaanderen, op 19 oktober; te Obourg, Hainaut, op 21 oktober; te Geel, Antwerpen, vanaf 31 oktober; te Neeroeteren (twee) op 8 en 9 november; te Sohier, Luxemburg, op 8 november; te Ploegsteert, Hainaut, op 9 november; en bij Mol, Antwerpen, op 16 november. Late **Ooievaars** *Ciconia ciconia* verschenen te Tienen, Vlaams-Brabant (twee), op 16 oktober; te Boechout, Antwerpen (vier); te Hoevenen, Antwerpen (10), op 1 november; en te Berchem-Wilrijk, Antwerpen (drie), op 3 november. Een **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus*, die op 4 oktober langs Bredene, West-Vlaanderen, vloog, werd iets later onderschept in Blankenberge, West-Vlaanderen. De eerste wilde **Roodhalsgans** *Branta ruficollis* liep op 21 november bij Meetkerke, West-Vlaanderen. Van 26 oktober tot ten minste 29 november verbleef een adult mannetje **Amerikaanse Smient** *Mareca americana* te Kallo-Doel, Oost-Vlaanderen. Een wellicht ontsnapt mannetje **Siberische Taling** *Anas formosa* werd op 16 november opgemerkt te Brecht-Rijkevorsel, Antwerpen. Er werden in totaal 13 **Krooneenden** *Netta rufina* waargenomen. Het mannetje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* keerde op 14 oktober voor zijn achtste winter terug naar Blokkesdijk, Antwerpen. Van 11 tot 17 november zwom een adulte **Witoogend** *A nyroca* te Oud-Heverlee, Vlaams-Brabant, vanaf 15 november verbleef een onvolwassen exemplaar te Lier-Duffel-Rumst en op 25 november was een onvolwassen vogel aanwezig te Ermalle-sous-Argenteau, Liège. Op 1 oktober trok een **Ijseend** *Clangula hyemalis* langs Koksijde. **Kokardezaagbekken** *Lophodytes cucullatus* doken op te Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen, van 26 oktober tot 22 november; te Sint-Pieters-Woluwe, Vlaams-Brabant, op 2 november en te Oudergem, Vlaams-Brabant, op 7 november (zelfde exemplaar); en te Zonhoven, Limburg, op 5 en 16 november. Het betroffen alle vrouwtjes. Ook **Rosse Stekelstaarten** *Oxyura jamaicensis* werden alleen in vrouwtjeskleed opgemerkt; te Sint-Agatha-Rode, Vlaams-Brabant, van 18 oktober tot 16 november; te Dendermonde, Oost-Vlaanderen, op 19 oktober; te Beerse, Antwerpen, op 28 oktober; te Oud-Heverlee op 2 november en te Kluisen op 11 november.

De laatste **Zwarte Vrouwen** *Milvus migrans* in Laag-België vlogen over Knokke op 11 oktober; over Vorselaar, Antwerpen, op 17 oktober en over Viërsel, Antwerpen (mogelijk dezelfde) op 19 oktober. Van de 70 gemelde **Rode Vrouwen** *M. milvus* werden er 59 geteld tussen 17 en 23 oktober met 30 over Sohier op 19 oktober. Op 20 oktober vloog een juveniele **Zeearend** *Haliaeetus albicilla* boven Longvilly, Luxemburg. Vanaf 18 oktober doken **Ruigpootbuizerds** *Buteo lagopus* op, met waarnemingen te Angre, Hainaut; Antwerpen-Linkeroever, Antwerpen; Blokkesdijk; Brecht-Rijkevorsel (twee); De Panne, West-Vlaanderen; Deurle, Oost-Vlaanderen; Helchteren-Meeuwen, Limburg; Kallo-Doel (twee); Mechelen; Tiendorp, Oost-Vlaanderen; en Viërsel. Een vermoedelijke **Steppearend** *Aquila nipalensis* werd op 19 oktober waargenomen boven de Grote Kreek bij Moerbeke, Oost-Vlaanderen. Er werden nog drie **Visarenden** *Pandion haliaetus* gezien, waarvan de laatste op 13 oktober over Wechelderzande, Antwerpen. **Slechtvalken** *Falco peregrinus* worden nog steeds in toenemende mate waargenomen; van 27 locaties werden waarnemingen ontvangen.

HOENDERS TOT ALKEN Op 31 oktober was er nog een **Kwartel** *Coturnix coturnix* aanwezig bij Angre. In de tweede helft van oktober werden **Kraanvogels** *Grus grus* geteld in Angre (twee); Bierbeek, Vlaams-Brabant (drie); Etterbeek, Vlaams-Brabant (50); Herk-de-Stad, Limburg (32); Oplinter, Vlaams-Brabant (43); Sint-Lambrechts-Woluwe, Vlaams-Brabant (30); en Zottegem-Velzeke, Oost-Vlaanderen (40). In november volgden waarnemingen in de Fagne de Malchamps, Liège (40), op 5 november en te Waarloos, Antwerpen (zeven), en Sohier (15) op 21 november. Een late **Morinelplevier** *Charadrius morinellus* trok op 18 oktober langs Angre; verrassend was de ontdekking van een juveniele tussen enkele 100-en Goudplevieren *Pluvialis apricaria* bij Boneffe, Namur, van 24 tot 29 november. Op 25 oktober was er een melding van een kortstondig pleisterende **Bonapartes Strandloper** *Calidris fuscicollis* te Zeebrugge-Voorhaven. Van 5 tot 8 oktober vertoefde een **Gestreepte Strandloper** *C. melanotos* te Longchamps, Namur. Een eerste-winter **Poelsnip** *Gallinago media* liet zich vanaf 17 september tot 11 oktober bekijken te Lier-Anderstad; op 4 oktober zaten hier twee vogels samen. **Rosse Franjepoten** *Phalaropus fulicaria* werden gemeld te Oostende op 10 en 12 oktober (telkens twee) en van 1 tot 5 november; te Zeebrugge op 11 en 14 oktober; te De Haan, West-Vlaanderen, op 18 oktober; en te Nieuwpoort, West-Vlaanderen, op 23 november. In Oostende werden in totaal 46 **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* (de laatste op 30 november), ten minste 33 **Kleinste Jagers** *S. longicaudus* (waarvan 13 op 13 oktober en nog vier op 30 november) en 23 **Grote Jagers** *Catharacta skua* geteld. Verder vlogen Kleinste Jagers langs Sint-Idesbald, West-Vlaanderen, op 8 oktober en Zeebrugge op 11 oktober en was er een verre binnenlandwaarneming in Sohier op 11 oktober. Van 9 tot 21 oktober pleisterde een Grote Jager bij Blokkesdijk. Met 33

exemplaren maakten **Zwartkopmeeuwen** *Larus melanocephalus* een typisch vertoon. Van de 21 **Vorkstaartmeeuwen** *L. sabini* die in Oostende werden gezien, passeerden er 14 op 12 oktober en de laatste op 30 november; andere werden gezien te Koksijde (twee); Mariakerke, West-Vlaanderen (zes); en Zeebrugge (twee). Naast de klassieke waarnemingen van **Mediterrane Geelpootmeeuwen** *L. cachinnans michahellis* (maximaal 191 op het strand te Nieuwpoort-De Panne op 8 oktober) werden ook in België de eerste **Pontische Geelpootmeeuwen** *L. c. cachinnans* herkend te Kluizen op 17 november en bij Gent op 20 november. Op 20 oktober pleisterde een adulte **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* te Oostende en op 26 oktober verbleef een eerste-winter bij Gullegem, West-Vlaanderen. Op 13 en 14 oktober en 30 november vlogen respectievelijk één, drie en twee **Kleine Alken** *Alle alle* langs Oostende. Op 25 en 26 oktober pleisterde er één te Zeebrugge.

GIERZWALUWEN TOT GORZEN Was het een gewone **Gierzwaluw** *Apus apus* die op 8 november over Zingem, Oost-Vlaanderen, vloog? De laatste **Draaihalzen** *Jynx torquilla* verschenen op 3 oktober bij Tessenderlo, Limburg, en op 5 oktober te Bredene. Als een donderslag bij heldere hemel werd op 23 november bij Boneffe een **Kalanderleeuwerik** *Melanocorypha calandra* ontdekt. De uitgestrektheid van het gebied liet niet toe het beestje terug te vinden. Het totaal van 141 **Strandleeuweriken** *Eremophila alpestris* is voor België een zeer nette score. De laatste **Boerenzwaluwen** *Hirundo rustica* vlogen samen met een **Huiszwaluw** *Delichon urbica* over Wenduine, West-Vlaanderen, op 22 november. Te Dudzele-Zeebrugge pleisterden op 4 en 19 oktober telkens twee **Grote Piepers** *Anthus richardi*, op 19 oktober werd er één gezien te Nieuwpoort en op 1 november verbleef er nog één bij De Panne. Op 29 oktober landde kortstondig een mogelijke **Mongoolse Pieper** *A. godlewskii* bij Meetkerke. Er waren nog late **Duinpiepers** *A. campestris* te Lagland, Luxembourg, op 4 oktober en bij Zonhoven op 8 oktober. Op 11 november verbleef een late **Boompieper** *A. trivialis* te Wachtebeke, Oost-Vlaanderen. **Roodkeelpiepers** *A. cervinus* deden het vooral in de eerste helft van oktober goed met waarnemingen te Dudzele-Zeebrugge; Knokke-Zwin; Lier (twee); Neuvillers, Luxembourg; en Tienen. Later waren er nog exemplaren te Torhout, West-Vlaanderen, van 15 tot 21 oktober; te Louftémont, Luxembourg, op 18 oktober; en bij Lommel, Limburg, op 26 oktober. Een geringde **Pestvogel** *Bombycilla garrulus* van onbekende origine verbleef op 5 en 6 oktober in Koksijde. Op 11 oktober was even een **Aziatische Roodborsttapuit** *Saxicola torquata maura* aanwezig te Lier. Er werden slechts zes

Beflijsters *Turdus torquatus* gezien. **Cetti's Zangers** *Cettia cetti* zongen op 15 oktober in Het Zwin te Knokke en op 17 oktober te Duinbergen, West-Vlaanderen. Een **Noordse Boszanger** *Phylloscopus borealis* te Heist op 6 oktober liet zich wat moeizaam terugvinden, maar was vervolgens tot in het donker te bekijken. Er verbleven **Pallas' Boszangers** *P. proregulus* te Oostende van 12 tot 17 oktober; te Kontich, Antwerpen, op 15 oktober; te Wenduine op 18 oktober; bij Nieuwpoort op 19 oktober; en te Heist op 29 oktober. **Bladkoningen** *P. inornatus* kwamen later dan gewoonlijk: te Heist van 16 tot 18 oktober (twee); te Raversijde, West-Vlaanderen, op 16, 17 en 25 oktober; te De Haan op 18 oktober (twee); te Zeebrugge op 18 oktober en 1 november; en bij Blankenberge op 20 en 29 oktober. Met waarnemingen van **Raddes Boszangers** *P. schwarzi* te Heist en Zeebrugge op 13, 16 en 17 oktober is het niet geheel duidelijk om hoeveel vogels het ging. Op 19 oktober verbleef er zelfs één te Tour, Barvaux-sur-Ourthe, Luxembourg. Op 19 oktober was een **Siberische Tijftjaf** *P. collybita tristis* aanwezig bij Nieuwpoort, op 20 oktober te Sint-Lambrechts-Woluwe, Vlaams-Brabant, op 16 november te Harchies en op 19 november te Heist. Er werden **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* gezien te Latour, Luxembourg (drie); Lier (11); Mechelen (twee); Oostakker, Oost-Vlaanderen; Waasmunster, Oost-Vlaanderen, en Tienen (twee). Op 12 en 25 oktober werden telkens twee **Notenkrakers** *Nucifraga caryocatactes* waargenomen op het Blak te Beerse. **Russische Kauwen** *Corvus monedula soemmerringii* werden aangetroffen op 1 november bij Blankenberge en op 6 november te Wachtebeke. Een **Witstuitbarmsijs** *Carduelis hornemanni* was op 8 november kortstondig aanwezig te Moyon, Luxembourg. Er werden in oktober slechts 16 **Ijsgorzen** *Calcarius lapponicus* gemeld en in november slechts twee. Het grootste groepje **Sneeuwgorzen** *Plectrophenax nivalis* verbleef te Heist en telde slechts 22 koppen. Op 20 oktober werd een **Bosgors** *Emberiza rustica* gevangen te Oostduinkerke, West-Vlaanderen, en op 6 oktober een **Dwerggors** *E. pusilla* te Middelkerke, West-Vlaanderen.

Deze waarnemingsrubriek kwam tot stand met medewerking van Yves Baptiste (De Gavers), Luc Bekaert (Oost-Vlaanderen), Joris Bracquené (Wielewaal), Peter Collaerts (Tienen), Frank De Scheemaeker (Mergus), Hugues Dufourny (Hainornitho), Koen Leysen (Limburg), Dirk Symens (Vlavico), Willy Verschuere (Groenlink) en Didier Vieuxtemps (Luxembourg). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen inspraken op de Belgische Dutch Birding-vogellijn (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Pastoriestraat 16, 2500 Lier, België

DB Actueel

Fluitzwaan in Veenkoloniën Op 28 november 1997 was Emo Klunder aan het vogelen nabij zijn woonplaats Wildervank, in het midden van de Veenkoloniën in Groningen. Op de akkers aldaar foerageerden, zoals vaak 's winters, groepen Toendrarietganzen *Anser serrirostris* en Kolganzen *A. albifrons*. Ook waren Kleine Zwanen *Cygnus bewickii* aanwezig, meer dan normaal in deze tijd van het jaar. EK besloot een groep van ruim 40 vogels kritisch te bekijken. Al snel viel zijn oog op een zwaan met zeer weinig geel op de snavel. Hij dacht met een Fluitzwaan *C. columbianus* van doen te hebben maar omdat hij alleen was wilde hij de mening van andere vogelaars polsen. Hij waarschuwde Koen van Dijken, die met Theo Bakker naar de plek kwam; beiden konden de determinatie als Fluitzwaan bevestigen. De volgende dag hadden belangstellenden voor deze recent afgesplitste soort (cf Dutch Birding 19: 21-28, 1997) zich bij het eerste licht op de plaats van de ontdekking verzameld. Hoewel daar een groep Kleine Zwanen van vergelijkbare grootte als de voorgaande dag aanwezig was, werd de vogel niet aangetroffen. Sommige vogelaars hadden er een hard hoofd in dat de zwaan zou worden teruggevonden en hobbelden aarzelend huiswaarts. Andere bleven echter in de omgeving zoeken en om c. 13:00 werd hij enkele kilometers ten noordwesten van de oude plek teruggevonden bij Kropswolde, Groningen, waar hij evenwel snel verdween. Het zoeken werd bemoeilijkt door de aanwezigheid van een Kleine Zwaan met slechts een kleine snavelvlek, die zo nu en dan de gemoederen bezighield. Na veel gezocht werd de Fluitzwaan later die middag teruggevonden op de oude plek waar hij tot donker bleef zitten. Toen verdween de hectiek en begon het discussiëren. Hoewel de meeste waarnemers weinig moeite hadden met de determinatie als

Fluitzwaan, waren er ook kritische geluiden.

Omdat de vogel de volgende dagen (toen hij op verschillende plekken in een gebied van meer dan 50 km² werd gezien, waaronder net over de provinciegrens in Drenthe) veelal op grote afstand liep, bleef het moeilijk iets concreets over de geel-zwartverdeling op de snavel te zeggen. Pas na anderhalve week, op 8 december, wist TB de eerste acceptabele foto's te maken. Op basis van die platen kon men de geel-zwartverdeling uitrekenen. De rechterkant van de snavel, waar de gele vlek het grootst was, is het best gefotografeerd; na enkele meetkundige oefjes werd handmatig uitgerekend dat het geel c. 11.3% van (de laterale projectie van) het oppervlak van de snavel bedroeg. Meer nauwkeurige berekening met behulp van de computer door Jan van der Laan gaven echter aan dat het percentage 7.8-8% was.

Uit onderzoek is gebleken dat het geel bij Fluitzwaan 0-15.8% van de snavel beslaat; bij Kleine Zwaan bedraagt dit 22.9-42% (Auk 93: 697-703, 1980; Birding 26: 306-318, 1994). Ruim 95% van alle Fluitzwanen heeft volgens dit onderzoek minder dan 10% geel op de snavel. Op basis hiervan moet de conclusie zijn dat deze vogel een Fluitzwaan is, ondanks dat sommige vogelaars liever een Fluitzwaan zouden zien met alleen het karakteristieke gele 'traantje'.

Fluitzwaan is een zeer zeldzame dwaalgast uit Noord-Amerika. Bovengenoemde vogel betreft het vijfde geval voor Nederland. Het is echter niet uitgesloten dat de twee vorige gevallen in Groningen, in november 1986 (Dutch Birding 11: 118-119, 1989) en december 1992, op hetzelfde exemplaar betrekking hadden. Elders in Europa zijn er aanvaarde gevallen in Engeland (1 of 2), Ierland (6) en Zweden (1). Daarnaast zijn er enkele meldingen uit Duitsland.

324 Fluitzwaan / Whistling Swan *Cygnus columbianus* met Kleine Zwanen / Bewick's Swans *C. bewickii*, Kropswolde, Groningen, 8 december 1997 (Theo Bakker/Cursorius)

Op 20 december werd de Fluitzwaan opnieuw gezien door EK ten oosten van Annen, Drenthe; hier was de vogel tot in het nieuwe jaar te vinden tussen c 130 Kleine Zwanen. Mogelijk zal blijken dat hij de hele winter in de omgeving blijft rondzwerfen. BERT DE BRUIN & EMO KLUNDER

International Large Gulls Meeting at Asnæs (2nd ILGM, 1997) Following the now legendary first meeting of its kind at Wismar, Germany (Dutch Birding 19: 46, 1997), the second ILGM took place at Høve, Asnæs, Vestsjælland, on the north-western coast of Zealand, Denmark, from 18 to 21 September 1997. 35 gull enthusiasts from Britain, Denmark, Estonia, Finland, Germany, Ireland, the Netherlands, Norway and Sweden participated in this privately organised event. It dealt predominantly with the large white-headed gulls (LWHGs) but some other gull species got their turn too. Again identification (ID), colour-ringing (CR) and taxonomy were well-covered topics. Although the informal programme that took shape on 19 and 20 September did not include excursions to see gulls in the field, a flood of interesting presentations did much to forget about this shortage. The atmosphere was familiar and the catering was superb.

After the introductory words by the organisers Kjeld Pedersen and Eddie Fritze – of whom the latter made a hilarious start with his anecdotal 'ghost stories' on encounters with gulls, and particularly humans, while being hidden under garbage at rubbish tips –, the following presentations were given: 1 Kalev Rattiste reported about reproductive and socio-spatial strategies of Common Gull *Larus canus* in the Matsalu Nature Reserve in coastal western Estonia, where, during 35 years of research through large-scale CR, many aspects of the species' breeding biology were studied; 2 Kenneth Bengtsson and Lennarth Blomquist showed how to catch gulls outside breeding colonies with the aid of walk-in cage-traps, a method they have used in southern Sweden since many years; slides on the plumage development of a captive supposed hybrid Mediterranean x Black-headed Gull *L. melanocephalus* x *ridibundus* were instructive; 3 Lars Jonsson demonstrated the importance of moult for ageing and ID of several taxa of LWHGs, both at home in southern Sweden and abroad; this was done through three brilliant and elaborate but never boring slide shows, distributed over the two days, pouring out a wealth of details on the ID of *fuscus*, *heuglini*, *barabensis* and *cachinnans* among others, interspersed with discussions with the participants on numerous points; at the same time it became clear that, although the advance in knowledge on ID of Eurasian LWHGs is tremendous in recent years, there is still much to be learnt; 4 Ronald Klein came with further news about his impressive ring-reading activities of Herring Gulls *L. argentatus* in north-eastern Germany, consisting of preliminary indications of age and sex in relation to spatial distribution in winter; 5 Ted Hoogenboom spoke about the pronounced habitat segregation of various gulls in coastal Pas-de-Calais, France, where *graellsii* and *michahellis* rarely join flocks of *argenteus*

and *melanocephalus* feeding in rocky intertidal zones; 6 Peter Lyngs' slides showed the remarkable un-LWHG semi-hoods of nonbreeding-plumaged *atlantis* of the Azores populations; 7 Dorit Liebers had all participants hanging on her lips when giving insight in the spectacular first results of mtDNA research on many LWHG taxa from across the Holarctic, as announced at the 1st ILGM by Andreas Helbig; a poster on these results was very instructive and publication will follow soon; while the project is being continued, both Dorit and Andreas stressed that samples of several more taxa are badly needed; workers in LWHG colonies were kindly requested to contribute; 8 Pelle Andersen-Harild provided information about the recent population decrease of Herring Gulls in Denmark after culling programmes had been abandoned, while during many years when culling was the 'remedy', the population was increasing; 9 Klaus Hein presented details on the biometrics of *L. canus*, with special reference to *L. c. heinei*, as researched through ringing activities carried out over many years in northern Germany; 10 an entertaining and often humorous surprise item was the gull slide quiz given by Norman van Swelm (who else?); although many shots had clearly been taken at Norman's local patch in the south-western Netherlands and were considered straightforward by the numerous gull ID experts among the participants, Norman decided that nobody scored over 70%; a much debated picture of an alleged Slender-billed Gull *L. genei* found dead in the Netherlands, caused quite a stir; although this quiz was most instructive on several points, the question remains who did it wrong on others...; 11 Christian Cederroth summarised records of *cachinnans* and *michahellis* in southern Sweden, identified by a small number of observers since 1994; his casual remark that both taxa are still treated as subspecies of Herring Gull by the Swedish checklist authorities, was remarkable; 12 Risto Juvaste explained how he had developed colour rings of more durable material and with better readable engravements, in use now for his large-scale Finnish *fuscus* CR project; 13 Kjeld Pedersen provided information about the Danish Black-headed Gull *L. ridibundus* CR programme; 14 Axel Müller asked attention for a new approach at ageing gulls through counting the generations of primaries, of which a preliminary version has been published in the German journal *Charadrius*; this provoked quite some discussion; it will be further refined and published in due time; 15 Andreas Buchheim reported about the occurrence of LWHGs at two sites in Nordrhein-Westfalen, Germany, showing *michahellis* to occur in a late summer influx and *cachinnans* as a winter visitor; 16 Peter Rock showed that the dynamics of ring-readings of *graellsii* and *argenteus* ringed in Bristol, England, is largely dependent on the efforts of a very small number of the keenest observers; he also argued strongly in favour of close cooperation between birders and ringers on the gulls platform, that will be beneficial to both disciplines and to ornithology in general.

Part of the final evening was filled with discussions around photographs and slides of LWHGs (including

several taxa that had not yet received much attention before) being shown by Mashuq Ahmad (*graellsii* and *argenteus* from England), Andreas Buchheim (*michahellis* from Mallorca), Axel Degen (*schistisagus* and *glaucescens* from the Russian Far East) and Killian Mullarney (*atlantis* from Madeira and the Canary Islands).

It was decided that similar meetings must follow annually and that the 3rd ILGM will be held in September 1998 in the Netherlands, to be organised by Norman van Swelm. The absence respectively the thin representation of participants from southern and eastern Europe both at the 1st and the 2nd ILGM was considered a minus and attempts will be undertaken to give this a turn for the better. ANDREAS BUCHHEIM & W (TED) HOOGENDOORN

Pontische Geelpootmeeuwen bij Enschede en in Noord-Limburg

Sinds 24 oktober 1993 worden op recreatieplas Het Rutbeek en zandafgraving het Rutbekerveld, op c 2.5 km van elkaar gelegen ten zuiden van Enschede, Twente, Overijssel, Geelpootmeeuwen *Larus cachinnans* gezien. De eerste waarnemingen betroffen Mediterrane Geelpootmeeuwen *L c michahellis*, maar op 2 november 1995 zag Paul Knolle op Het Rutbeek voor het eerst een door het kleine formaat, de relatief lichte mantel en de uitgesproken slanke proporties opvallende Geelpootmeeuw in tweede winterkleed waarvan hij, na bestudering van het artikel in *Limicola* 9: 121-165, 1995, vermoedde dat het een Pontische Geelpootmeeuw *L c cachinnans* betrof. Op 6 november zag hij op deze plas een soortgelijke vogel in vierde winterkleed. Omdat er op dat moment in Nederland nauwelijks iets bekend was over dit taxon – de eerste twee gevallen waren nog niet officieel vastgesteld – en de herkenning (zo kort geleden nog!) algemeen zeer ingewikkeld werd gevonden, besloot PK zijn notities over beide individuen aan te houden en te wachten op meer vogels en internationale deskundigheid. In december 1995 verbleef gedurende meer dan twee weken tenminste één adulte vogel op Het Rutbeek die door het kleine formaat, de lichte mantel, de lange, slanke snavel en ook verder zeer elegante proporties, de donkere iris, de zwarte vlek op de snavel, de matgele poten en de vrij grote witte subterminale vlek op de buitenste handpen zo afweek van het beeld van een Mediterrane Geelpootmeeuw dat PK, nu werkelijk gealarmeerd, telefonisch contact zocht met meeuwenspecialist Ted Hoogendoorn. Na enige begrijpelijke aarzelingen meende ook TH dat op Het Rutbeek wel eens Pontische Geelpootmeeuwen konden voorkomen. Op 15 maart 1996 werd tenslotte nog een adulte vogel gesignaleerd. Gedurende de winter van 1996/97 zag PK opnieuw dergelijke Geelpootmeeuwen van diverse leeftijden op Het Rutbeek en nu ook op het Rutbekerveld. Sommige vogels werden tevens door andere Enschedese vogelaars gezien. Omdat PK deze waarnemingen wereldkundig maakte als mogelijke Pontische Geelpootmeeuwen kwam er meer belangstelling elders uit Nederland; zo zagen Enno Ebels, TH en Gerard Steinhaus rond de Kerst één

325 Pontische Geelpootmeeuw / Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans*, juveniel ruiend naar eerste-winter, Nieuwe Waterweg, Rozenburg, Zuid-Holland, 1 september 1997 (Norman D van Swelm)

of twee volwassen Geelpootmeeuwen van het bewuste type. Nog altijd was er geen 100% zekerheid, al waren de drie genoemde waarnemers het met PK eens dat de vogels kansrijk waren. Het indienen van de gevallen bij de CDNA hield op dat moment, gezien de nog altijd onvolledige aanwijzingen voor determinatie in de literatuur, het risico van atwijzing in. Door de voor detailopnamen te grote afstand (meestal 80 tot 100 m) konden geen zinnvolle foto's worden gemaakt.

In 1997 verschenen in vlot tempo drie uitgebreide herkenningsartikelen over Geelpootmeeuwen (*Br Birds* 90: 25-62, 369-383, 1997, en *Limicola* 11: 49-75, 1997). Hierin vond PK de bevestiging dat de waarnemingen bij Enschede daadwerkelijk betrekking hadden op Pontische Geelpootmeeuwen. Het kon niet anders dan dat er ook elders in Nederland dergelijke meeuwen voorkwamen, zoals zou blijken uit de gebeurtenissen in de tweede helft van 1997.

Al op 1 september fotografeerde Norman van Swelm een juveniele vogel, ruiend naar eerste-winterkleed, langs de Nieuwe Waterweg ter hoogte van Rozenburg, Zuid-Holland. Op 11 september werd een individu in vergelijkbaar kleed door NvS geringd op de boulevard van Scheveningen, Zuid-Holland.

Op 25 oktober 1997 ontdekten Justin Jansen en Patrick Palmen op de ontgrindingsplas op het terrein van recreatieoord Klein Vink te Arcen in Noord-

326 Pontische Geelpootmeeuw / Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans*, Oost-Maarland, Limburg, 6 december 1997 (Ran Schols)

327 Pontische Geelpootmeeuw / Pontic Yellow-legged Gull *Larus cachinnans cachinnans*, Arcen, Limburg, 18 november 1997 (Arnoud B van den Berg)

Limburg, Limburg, twee Pontische Geelpootmeeuwen. Een van beide vogels kon goed worden bekeken en viel op door de van de eveneens aanwezige adulte Mediterrane Geelpootmeeuwen verschillende lang-gerekte structuur met platte kop en ver voorbij de staart stekende vleugelpunten, dunne snavel zonder duidelijke nok, ongestreept witte kop, lichtere mantelkleur (als van adulte Zilvermeeuw *L. argentatus*, waarvan vele 100-en aanwezig waren) en donkere iris. Tevens zagen zij veel wit op de vleugel waaronder de karakteristieke witte tong op de binnenvlag van de buitenste handpen. De vogel had bovendien een zwarte smalle verticale snavelring ter hoogte van de rode gonysvlek en gele poten. Op 3 en 4 november zag JJ een adulte en een derdejaars Pontische. Vanaf 8 november nam de belangstelling van andere vogelaars toe – waaraan berichten over de naderende soortstatus van deze meeuw niet vreemd waren – en werden elke dag één tot zes (op 23 november) adulte of bijna adulte Pontische waargenomen die uitstekend konden worden vergeleken met de eveneens aanwezige Mediterrane Geelpootmeeuwen en zelfs een enkele geelpotige Zilvermeeuw (*L. a. 'omissus'*). Op 15 november verbleven tevens één tot twee adulte Pontische in de haven van recreatieplas 't Leuken ten noorden van Well, Limburg. De volgende dag konden deze beide vogels op video worden vastgelegd; in tegenstelling tot Klein Vink waren nauwelijks andere meeuwen op deze plas present. Alles bijeen waren in november-december c 12 Pontische Geelpootmeeuwen in Noord-Limburg aanwezig.

De eerste Twentse vogel van deze winter werd door PK op 23 november ontdekt en betrof een eerste-winter op Het Rutbeek. Deze vogel was op 28 november opnieuw aanwezig en werd nu – tussen c 700 Zilvermeeuwen – vergezeld van een leeftijdgenoot. Op 29 november werd tenminste één Pontische (een eerste-winter) op Het Rutbeek gezien door Audry van Duin,

Leon Edelaar, Nick van der Ham, Jan van der Laan, Bas Lagerveld en Sander Lagerveld; dit betrof mogelijk één van beide vogels van de dag tevoren. Op 14 december zag PK de eerste adulte voor deze winter, op het Rutbekerveld. Hiermee komt het aantal Enschedese gevallen voor drie winters tot 15 december 1997 op 16 (van in totaal 18 individuen): acht waarnemingen van adulte vogels (10 individuen), twee van een eerste-winter, drie van een tweede-winter, twee van een derde-winter en één van een waarschijnlijk vierde-winter. Deze gevallen zijn onlangs bij de CDNA ingediend.

Op 5 december ontdekte Max Berlijn een adulte Pontische Geelpootmeeuw bij Stevensweert, Limburg. Deze vogel, die enkele dagen aanwezig bleef en regelmatig aan de overzijde van de Maas (en de grens) bij Maaseik, Limburg, vertoefde, ontpopte zich tot het eerste gemakkelijk twitchbare exemplaar voor België. In dezelfde periode verbleef een individu bij Oost-Maarland in Zuid-Limburg, Limburg, en op 14 december werd er één gemeld bij Venray, Limburg. Ook bij Huizen, Noord-Holland, werden één of meerdere exemplaren gezien.

Dat er in Limburg meer individuen worden waargenomen dan in Twente hangt vermoedelijk samen met het hogere aantal grote meeuwen dat hier op trek en tijdens de winter verblijft. De aantallen vogels in Overijssel en Limburg zijn opmerkelijk omdat er tot en met 1994 nog maar twee gevallen in Nederland aanvaard waren: een adult van 19 september tot 16 november 1988 te Zutphen, Gelderland, en een eerste-winter op 11 december 1991 te Geldermalsen, Gelderland (Dutch Birding 18: 302-304, 1996, 19: 280-283, 1997). Ervan uitgaande dat een groot deel van de recente waarnemingen aanvaard wordt, mag men zich afvragen hoe lang dit taxon nog door de CDNA beoordeeld zal worden. PAUL KNOLLE, JUSTIN JANSEN & PATRICK PALMEN

SCHERPE BLIK VAN TAMRON

Voor het maken van natuurfoto's is op de eerste plaats geduld nodig, erg veel geduld. Het kan vaak uren, dagen, weken duren voor u de perfecte foto kunt maken. Dan is het goed te weten dat u op het moment suprème kunt vertrouwen op een perfect objectief, waarmee u uw onderwerp zo haarscherp dichtbij kunt halen dat u het bijna kunt aanraken.

Met de TAMRON 200 - 400 f/5.6 LD [IF]
bent u verzekerd van topkwaliteit.!
(leverbaar voor Canon, Minolta en Nikon AF-camera's)

Informatie kunt u aanvragen bij:

 TRANSCONTINENTA

Postbus 79 2150 AB Nieuw Vennep
Tel. (0252) 687555, Fax (0252) 676149

MEBWEB
Services

EASY DOES IT!

Dutch Birding
Natuur en Boek
Dutch Birding Travel Report Service

AND NEW!
Birder's email

'the Bird Connection'

NEW ADDRESS

<http://www.mebweb.nl/BirdConnection>

FOR DETAILS CONTACT:

MEBWEB

p/a Marc Guyt, J.W. Frisodreef 17
2224 BC Katwijk, Tel.: +31 7140 73317

email: contact@mebweb.nl

ISRAEL
NATURE
TRAILS

Department of SPNI - Society for
the Protection of Nature in Israel

Everybody has heard about birds in **Israël**. Maybe particularly about Eilat where all the birders meet each other during the migration season.....

But did you know that there are many species only to be seen in the north of Israël!

Birds like the *Pygmy Cormorant*, *Black Stork*, *Little Swift*, *Long-billed Pipit*, *Clamorous Reed Warbler* and the *Indian Silverbill*. Just a few to mention.

The Society for the Protection of Nature in Israël (SPNI) has developed the perfect program that will enable you to watch birds all over the country. We help you with our Bird fly and drive program whether you are travelling on your own, or with a group of friends.

For more information call our SPNI Benelux representative. Tel/fax 043 3261192

SOVON
Vogelonderzoek
Nederland

Sovon

verricht Vogelonderzoek ten behoeve van natuurbehoud, -beleid en wetenschap. Hierbij zijn duizenden vrijwilligers betrokken. Hun resultaten worden o.a. gebruikt door Vogelbescherming.

Ook u kunt ons helpen.

Heeft u hart voor vogels, dan verdient SOVON uw steun. Voor slechts f 25,- per jaar ontvangt u viermaal SOVON-Nieuws. Wilt u waarnemer worden of meer informatie hebben, vraag dan de folder aan bij:

**SOVON, Rijksweg 178,
6573 DG Beek-Ubbergen,
tel: 024-684 81 11.**

NOS OISEAUX

The Swiss ornithological journal appears four times a year (approximately 250 pages) and publishes articles and reports in French, with abstracts in German and English covering the central European avifauna, particular emphasis is placed on original contributions.

Annual subscription: 33 Swiss Francs.

A free copy may be obtained by writing to the following address:

Administration de NOS OISEAUX
Marcel S. Jacquat
c/o Musée d'histoire naturelle
Av. Léopold-Robert 63

2300 LA CHAUX-DE-FONDS, SWITZERLAND

het Vogeljaar

Het tijdschrift 'Het Vogeljaar' verschijnt zes maal per jaar en houdt haar lezers al ruim 45 jaar op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van vogelstudie en vogelbescherming.

'Het Vogeljaar' wordt als het meest informatieve vogeltijdschrift in de Benelux beschouwd.

Omdat het geen commercieel blad is kan de abonnementsprijs uiterst laag worden gehouden.

Door overmaking van f 27,50 op postbanknummer 964 472 ten name van 'Het Vogeljaar' Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel (073) 599 19 67, onder vermelding van 'nieuwe abonnee' ontvangt u als welkomsgeschenk onze nieuwe veertiendaagse Vogelkalender, waarvan u na gebruik een vogelboekje overhoudt.

P.O. Box 737, 9700 AS Groningen
The Netherlands
Phone +31 50 527 4993
Fax +31 50 527 2668
e mail lb.Huysman@net.HCC.nl
Internet: <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

- More than 1100 travel reports available in Dutch, English and German
- DBTRS™ Quick Service** = order before 11am GMT (phone, fax or Email), pay by Mastercard, reports will be mailed to you the same day at no extra cost
- Special Offer!** catalogue no. 4 + 3 supplements + 20 free pages. Voor Nederland maak f 10,- over op Postbank 55.96.995 t.n.v. Stichting Natuurschool o.v.v. 'DBTRS Aktie'. Please send us a Eurocheque for Dfl 10,- or Dfl 10,-/US\$6 in cash
- Now also complete, updated catalogue + ordering via Internet
- Please send us your own travel reports and receive free reports from our catalogue in return. Stuur ons uw eigen reisverslagen en u ontvangt gratis verslagen uit onze catalogus

DBTRS™ is the official main supplier of travel reports to the **HANDBOOK OF THE BIRDS OF THE WORLD**

Europe's premier *monthly* magazine for keen birders

BIRDING WORLD

*Topical, lively and informative –
and now in full colour*

- ★ Identification ★ News ★ Rarities
- ★ Conservation ★ Europe & Worldwide
- ★ Prize Quizbirds

"at the top of the market for serious birders" – *BTO News*
"essential reading" – *Birding*

Write now for a **FREE** sample issue.

– or just subscribe now. For the next 12 issues, send £42
(major credit card nos. with expiry date accepted) to: **Birding World,**
Stonerunner, Coast Road, Cley next the sea, Holt, Norfolk NR25 7RZ, UK

Dutch Birding

Oude nummers / Back issues

Oude jaargangen niet compleet? Bestel nu uw ontbrekende nummers!
Back volumes incomplete? Order your missing issues now!

Speciale aanbieding:

Voor het bedrag van NLG 150.00 zenden wij u franco alle leverbare oude nummers en indexen (tot en met vol 17, 1995)

Special offer:

For the amount of NLG 150.00 we send you postfree all available back issues and indexes (up to vol 17, 1995)

Kruis hieronder de gewenste nummers of de speciale aanbieding aan, vul uw naam en adres in en zend (een kopie van) het formulier naar / *Please tick the box(es) for the required issues or the special offer, fill in your name and address and send (a copy of) the form to:*

Dutch Birding, Postbus 75611, 1090 AP Amsterdam, Netherlands

De volgende nummers zijn nog leverbaar / *The following issues are still available:*

		NLG			NLG		
☐	Vol 2:1	(1980)	5.00	☐	Vol 15:6	(1993)	8.00
☐	Vol 12:4	(1990)	5.00	☐	Vol 16:1	(1994)	8.00
☐	Vol 12:5	(1990)	5.00	☐	Vol 16:2	(1994)	8.00
☐	Vol 13:1	(1991)	8.00	☐	Vol 16:3	(1994)	8.00
☐	Vol 13:2	(1991)	8.00	☐	Vol 16:4	(1994)	8.00
☐	Vol 13:3	(1991)	8.00	☐	Vol 16:5	(1994)	8.00
☐	Vol 13:4	(1991)	8.00	☐	Vol 16:6	(1994)	8.00
☐	Vol 13:5	(1991)	8.00	☐	Vol 17:1	(1995)	8.00
☐	Vol 14:4	(1992)	8.00	☐	Vol 17:2	(1995)	8.00
☐	Vol 15:1	(1993)	8.00	☐	Vol 17:3	(1995)	8.00
☐	Vol 15:2	(1993)	8.00	☐	Vol 17:4	(1995)	8.00
☐	Vol 15:3	(1993)	8.00	☐	Vol 17:5	(1995)	8.00
☐	Vol 15:4	(1993)	8.00	☐	Vol 17:6	(1995)	8.00
☐	Vol 15:5	(1993)	8.00				

Speciale aanbieding: alle leverbare oude nummers en indexen / *Special offer: all available back issues and indexes* **NLG 150.00**

Prijzen losse nummers exclusief porto / *Prices of single issues excluding postage*

De nummers van vol 18 (1996) en vol 19 (1997) vallen buiten de speciale aanbieding en zijn verkrijgbaar voor NLG 10.00 per stuk (exclusief porto) / *The issues of vol 18 (1996) and vol 19 (1997) are not included in the special offer and are available at NLG 10.00 each (excluding postage)*

Naam / Name _____

Adres / Address _____

Handtekening / Signature _____

Betaling na ontvangst van acceptgiro / *Payment upon receipt of invoice*

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (tel +31-235378024, fax +31-235376749)
e-mail Arnoud.vandenBerg@inter.nl.net

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (tel / fax +31-302961335, e-mail ebels@wxs.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (tel / fax +31-206997585)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (tel +31-223690141, fax +31-223690142)

EDITORIAL BOARD Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger, George Sangster and Roland van der Vliet

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel (Germany), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Paul Lehman (USA), Anthony McGeehan (Northern Ireland), Killian Mullarney (Ireland), Gerald Oreeel (Netherlands), Kees Roselaar (Netherlands), Frank Rozendaal (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel), Gunter De Smet (Belgium), Lars Svensson (Sweden) and Peter Symens (Belgium)

EDITORIAL ASSISTANTS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Remco Hofland, Diederik Kok, Hans van der Meulen and Peter de Rouw

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René van Rossum

ADVERTISING Peter Meijer (tel +31-348431905, fax +31-348420394,
e-mail meijerpc@worldonline.nl)

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 1998 is: NLG 65.00 (Netherlands), BEF 1320.00 (Belgium), NLG 72.50 (other countries inside Europe) and NLG 77.50 (countries outside Europe).

A subscription can be entered preferably by sending a Eurocheque, with the amount payable in Dutch guilders, to: Dutch Birding (subscriptions), c/o Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Netherlands. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, Mastercard or Visa). Please send your credit card type and account number, indicating the expiry date and appending a signature. (Note: this latter method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.) British and Irish subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque (GBP 26.00). The subscription starts upon receipt of payment.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *Checklist of birds of the Netherlands* by A B van den Berg & C A W Bosman (1996, Santpoort-Zuid); *List of birds of the Western Palearctic* by British Birds (1997, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

BOARD Theo Admiraal (treasurer), Gijsbert van der Bent (president, tel +31-714024547), Peter Meijer, Marc Plomp and Chris Quispel (secretary, tel +31-715124825); also the editors of Dutch Birding have one seat in the board

BOARD ASSISTANTS Jeannette Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerck, Remco Hofland, Paul Knollie, Ger Meesters, Arnold Meijer, Kees Tiemstra and Arnold Veen

DUTCH BIRDING TRAVEL REPORT SERVICE (DBTRS) Jh Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands, tel +31-505274993, fax +31-505272668,
internet <http://www.mebweb.nl/DBTRS>

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Karel Mauer, Jan van der Laan (chairman, tel +31-725203091), Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretary, tel +31-302523801), Gerard Steinhuis and Wim Wiegant (archivist)

The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union.

The CSNA is the subcommittee of the CDNA on taxonomy, nomenclature and status of Dutch (sub)species and consists of Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar and George Sangster (secretary, tel / fax +31-715143790).

© 1997 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Steens Schiedam BV, Postbus 59, 3100 AB Schiedam, Netherlands

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding

Postbus 116

2080 AC Santpoort-Zuid

Netherlands

fax +31-235376749

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding

c/o René Pop

Postbus 1007

1780 EA Julianadorp

Netherlands

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Jeannette Admiraal

Iepenlaan 11

1901 ST Castricum

Netherlands

BOARD

Dutch Birding Association

Postbus 75611

1070 AP Amsterdam

Netherlands

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA

Postbus 45

2080 AA Santpoort-Zuid

Netherlands

INTERNET

<http://www.mebweb.nl/DutchBirding>

Artikelen

- 269 Zwartkeellijster in Den Helder in januari-maart 1996 *Ruud E Brouwer, Rob A C Half & Nico Harder*
- 273 Struikrietzanger te Walem in juni-juli 1996 *Jan-Erik Kikkert*
- 277 Variability of field characters in adult Pontic Yellow-legged Gulls *Dorit Liebers & Volker Dierschke*
- 280 Pontische Geelpootmeeuw bij Zutphen in september-november 1988 *Geert Groot Koerkamp & Enno B Ebels*
- 283 Dark Common Terns *Peter R Kennerley*
- 284 Vondst van bleke Grote Jager in Grevelingenmeer *Guido O Keijl & Tineke G Prins*
- 287 Mixed pair of Black-headed and Citrine Wagtails breeding in Finland in 1997 *Harry J Lehto & Henry Lehto*

Recensies

- 290 *Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe* door Dominic Mitchell & Steve Young en *Rare birds in Britain & Ireland: a photographic record* door Keith Vinicombe & David Cottridge *Jan van der Laan*
- 291 *A field guide to birds of Armenia* door Martin S Adamian & Daniel Klem Jr *Arnoud B van den Berg*
- 291 *Birds of Estonia. Status, distribution and numbers* by Eerik Leibak, Vilju Lilleleht & Heinrich Veromann (editors) *George Sangster*
- 292 *Important Bird Areas in Turkey* by Gernant Magnin & Murat Yazar *Tom M van der Have*
- 292 *Vogels van Ameland* door Michiel Versluys, Ricus Engelmoer, Dirk Blok & René van der Wal *Arnoud B van den Berg*
- 293 *Ornithology - a buyer's guide, August 1997* door NHBS Mailorder Bookstore en *Wildlife & travel catalogue 1998* door Subbuteo Natural History Books Ltd *André J van Loon*

Aankondigingen & verzoeken

- 293 Lijst van Groningse vogels; Vrijwilligers gevraagd voor Pools onderzoek aan ruigpoothoenders en uilen

DBA-nieuws

- 294 DBA-vogelweek op Texel in najaar 1997; DBA-vogelweek op Texel in september 1998

Trends in systematics

- 294 *Acrocephalus* and *Hippolais* relationships: shaking the tree *George Sangster*

Masters of Mystery

- 300 Third round *Diederik Kok & Nils van Duivendijk*

WP reports

- 302 WP reports: November-December 1997 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

- 309 Nederland: oktober-november 1997 *Ruud M van Dongen, Remco Hofland & Peter W W de Rouw*
- 314 België: oktober-november 1997 *Gerald Driessens*

DB Actueel

- 317 Fluitzwaan in Veenkoloniën; International Large Gulls Meeting at Asnaes (2nd ILGM, 1997); Pontische Geelpootmeeuwen bij Enschede en in Noord-Limburg

Voorplaat / front cover

- Rode Grutto / Hudsonian Godwit *Limosa haemastica*, Churchill, Manitoba, Canada, juni 1996 (*Chris Schenk*)

Abstracted / indexed in

- Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Ornithologische Schriftensschau, Wildlife Review, Zoological Record